

Finnis Jansson

819.3
509

SÖGUR DANAKONUNGA

1. SÖGUBROT AF FÖRNKONUNGUM

2. KNYTLINGA SAGA

UTGIVNA FÖR

SAMFUND TIL UDGIVELSE AF GAMMEL NORDISK LITTERATUR

AV

CARL AF PETERSENS OCH EMIL OLSON

KØBENHAVN 1919—1925

HÁSKÓLI ÍSLANDS
ÚR BÓKUM FINNS JÓNSSONAR

Innehållsförteckning.

Förord	III
Inledning	
Handskrifter	VII
Knytlingahandskrifternas inbördes släktskapsför- hållanden och deras betydelse för textkritiken	XXIX
AM 1 e β I fol. och AM 20 b I fol.	XLIII
Föregående editioner	LX
Den närvarande editionen	LXIII
Med starkare förkortning anförda skrifter	LXVII
Text	
Sögubrot af fornkonungum	1
Knytlinga saga.....	27
Namnregister	295
Rättelser	314

1919—1926

HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

FÖRORD.

Då jag härmed avslutar editionen av Sogur Danakonunga, sker det under djupt beklagande av att det ej förunnades min vän Överbibliotekarien Carl af Petersens att uppleva fullbordandet av ett arbete, som av honom satts i verket och på vilket han nedlagt så mycken kärlek och möda. Det är min livliga önskan, att denna skrift även under dessa omständigheter i främsta rummet mottages som ett vittnesbörd om hans stora intresse för forn litteraturen, hans skicklighet och oförtröttade omsorg.

Förberedelserna för det nu avslutade arbetet påbörjades av dåvarande docenten och biblioteksamanuensen Petersens för snart trettio år sedan. Under de första åren samlades och avskrevs i behöflig utsträckning större delen av handskriftsmaterialet, men i övrigt gick arbetet, till följd av de hinder som andra göromål lade i vägen, redan då endast långsamt framåt, och sedan Petersens befordrats först till vice bibliotekarie och sedan till bibliotekarie och chef för Universitetsbiblioteket i Lund, måste det under många år så godt som helt nedläggas. Det återupptogs på allvar först, då Petersens på våren 1918 efter inträdet i pensionsåldern tog avsked från sitt ämbete. Då arbetet ånyo sattes i gång, anmodade Petersens mig att inträda som medhjälpare, vartill jag — efter någon tvekan — samtyckte.

Enligt den uppgjorda planen skulle Petersens till tryckning iordningställa prosatexten jämte variantapparaten till densamma, under det att jag åtog mig redigeringen av versarna med tillhörande noter. I fråga om prosatexten skulle jag — frånsett biträde vid korrekturen — dock därjämte deltaga i avgörandet av alla principiella frågor rörande ortografi, textkritik, varianturval m. m. och i alla beslut rörande enskilda frågor av språklig eller annan art, som kunde uppkomma under arbetets gång. Av inledningen skulle Petersens skriva den del som behandlar handskrifterna och deras släktskapsförhållanden, övriga delar skulle överlämnas åt mig att författa.

Denna plan följdes, till dess Petersens i febr. 1922 träffades av ett svårt sjukdomsfall, som för alltid satte honom ur stånd att deltaga i arbetet. Texten förelåg då färdigtryckt och utgiven i tre häften t. o. m. sidan 256. Härefter övertog jag ensam arbetet.

Då sjukdomen drabbade Petersens, förelåg texten till ss. 257—294 i manuskript. Variantapparaten till detta parti är däremot utarbetad av mig, likaså de efter texten följande namnregistren. Vad inledningen beträffar, förefunnos ganska många men spridda och ej bearbetade anteckningar av Petersens' hand till frågan om handskrifternas beskaffenhet, proveniens och släktskapsförhållanden, därjämte några jämförande variantlistor m. m. Dessa anteckningar ha av mig — utom i fråga om de engelska handskrifterna — kontrollerats samt systematiserats och även i rätt betydande mån kompletterats. I fråga om Knytlingahandskrifternas filiation hade vi, då Petersens föll från arbetet, kommit till en sådan överblick, att de olika hskr:s textkritiska betydelse var fullt klarlagd, men de mera ingående undersökningar, vilkas resultat framläggas i styckena 47—54 av inledningen, ha till största delen

verkstälts av mig. Det senare gäller helt och hållet de undersökningar som ligga till grund för kapitlet om förhållandet mellan AM 1 e β I fol. och AM 20 b I fol. För de återstående delarna av inledningen, liksom för den form som denna i sin helhet fått, bär jag ansvaret.

Syftet med det nu föreliggande arbetet är uteslutande att av den viktiga Knytlingasagan och det därmed sammanhörande fragmentet av Danmarks fornhistoria giva en edition, som motsvarar nutida krav på handskriftsurval och textbehandling. I överensstämmelse därmed behandlar inledningen endast frågor, som stå i samband med själva editionen, och berör icke sago-historiska och historiska problem och ej heller litteratur-historiska i annan mån än som är nödvändigt för frågan om sambandet mellan Sogubrot och Knytlingasagan. I övrigt hänvisas till F. Jónssons Den oldnorske og oldislandske Litteraturs Historie (2:dra uppl.) samt bekanta uppsatser och avhandlingar av F. Jónsson, Axel Olrik, A. Heusler, R. C. Boer, C. Weibull m. fl.

Innan jag slutar, är det mig en kär plikt att fram-bära utgivarnas uppriktiga och vördsamma tack till flera personer, som under arbetets gång varit dem till en värdefull hjälp i olika avseenden. I första rummet riktas detta tack till Professor Finnur Jónsson, som följt hela arbetet med det välvilligaste intresse och därunder givit många goda råd och upplysningar. I största tacksamhetsskuld stå utgivarna vidare till framlidne Bibliotekarien Kr. Kålund och Professor E. Ekwall för vid deras resor i England företagna kontrollundersökningar och lämnade meddelanden rörande de engelska Knytlingahandskrifterna. Särskilt bör med tacksamhet framhållas, att vår kännedom om Brit. Mus. Add MS 5176 helt och hållet vilar på upp-

lysningar av professor Ekwall; denna handskrift var oss förut icke bekant. Cheferna och tjänstemännen vid Universitetsbiblioteket och Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, Kungl. Biblioteket i Stockholm, Universitetsbiblioteket i Uppsala, Landsbiblioteket i Reykjavik, Universitetsbiblioteket i Lund samt Styrelsen för Högskolan i Reykjavik äro vi stor tack skyldiga för lån och förmedling av handskriftsmaterial. Till slut bör nämnas, att förteckningen över skrifter, som anförts med starkare förkortningar, är uppgjord av Förste Bibliotekarien Bert Möller.

Lund i jan. 1926.

Emil Olson.

INLEDNING.

Handskrifter.

I. Sögubrot af fornkonungum.

1. Sögubrot föreligger endast i ett gammalt membranfragment och i därifrån stammande pappersavskrifter, tagna sedan texten redan befann sig i lika defekt skick som nu.

2. Pergamenthskr. nr 1 e β I fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (av oss citerad *Mbr.*), 6 blad i formatet 19 × 15 cm., skriven c. 1300 (jfr nedan 85). Hskr., som har kapitelindelning med röda överskrifter och begynnelsebokstäver, utgör resten av ett lägg, vars två inre blad gått förlorade, varför det sönderfaller i två brottstycken: 1) [neita.] *Konungr fvarar* SD 3¹ — blidum orðvm ok fogrum, talar ok SD 14²³; 2) ma i hernað. *Ok a einu hafði* SD 14²⁵ — er til var fott um alla Uikina 25³⁰. Första och sista sidan äro starkt svärtrade och slitna, därför svårläsiga och numera delvis oläsiga.

Fragmenten äro förut begagnade i FaS I: 361—368 och AR I: 66—86 under beteckningen *A*. Jfr för övrigt FaS I: XXII ff., AR I: XXI f., Vigfússon Sturl. s. LXXXVIII ff., Corp. poet. s. L, Kålund Kat. AM 1: 4.

3. Pappershskr. AM 1 a fol., 14 blad i formatet 30.5 × 19 cm. Hskr. är skriven vid mitten av 1600-talet av Jón Erlendsson, med undantag för blad 12, som är av senare hand, och förvärvades av Arne Magnusson 1710 från syslomanen Jón Þorláksson.¹ Enligt Rafn FaS I: XXIV är den en avskrift först i andra hand efter membranen. Den saknar kapitelnummer och kapitelrubriker, men har utom den långa huvudtiteln: »Saugubrot Af nockrumm fornköngumm j Dana

¹ Jón Þorláksson i Múlaþing (död 1712).

ok Svía velde» etc. tvenne særskilda rubriker, den ena i början: »Brot vmm Konbonar før Helga Hins Hvassa til Audar Hinnar Diupaudgv» etc., den andra före kap. 7 (SD 15¹²): »Bravallar bardagi midli Harallds kongs Hildetanmar Og Sigurdar Hringa». Första fragmentet har samma omfång som i membranen med undantag därav, att de sammanhangslösa orden i början ([neita.] *Konungr svarar*) och i slutet (talar *ok*) utelämnats. Efter detta fragment har skrivaren på sidans nedre blanka hälft tillfogat: »Hier wantar mikid vid fram ad ellidogumm Haralldar Hildetanmar». Andra fragmentet börjar med orden »Og a einv hauste» SD 14²⁵, men slutar redan med orden »puiad allt forellri alf[hilddar]» SD 25⁴.

Hskr. är begagnad i FaS I under beteckningen *B*; jfr AR 1: 66 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 1 f.

4. Pappershskr. AM 1 b fol. Består av 10 blad i formatet 31.5 × 20 cm., skrivna med olika 1600-tals-händer, och är av Arne Magnusson sammanfogad av tre olika brottstycken. Texten i denna avskrift stammar, såsom redan titel och rubriker visa, från AM 1 a fol. (ovan 3), dock som det vill synas delvis icke i första hand.

Hskr. är begagnad i FaS I under beteckningen *C*; jfr AR 1: 66 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 2 f.

5. Pappershskr. AM 1 c fol., 5 blad i formatet 32.3 × 19.5 cm., skrivna med fraktur av okänd 1600-tals-hand. Hskr. innehåller första fragmentet efter AM 1 a fol. (ovan 3) och med dess tillägg efter brottstyckets slut: »Hier wantar mikid vid» etc.

Hskr. är begagnad i FaS I under beteckningen *D*; jfr AR 1: 66 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 3.

6. Pappershskr. AM 1 d β fol., 8 blad i formatet 21.2 × 16.1 cm. och skriven c. 1700 av prästen Hjalti Þorsteinsson till Vatnsfjörður (död 1752). Hskr. stammar liksom de föregående från AM 1 a fol. (ovan 3) och är begagnad i FaS I under beteckningen *E*; jfr AR 1: 66 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 3 f.

7. Pappershskr. AM 1 e α fol., 14 blad i formatet 21.3 × 16.5 cm., skrivna med fraktur vid slutet av 1600-talet. Avskriften, vilken i likhet med de föregående stammar från AM 1 a fol. (ovan 3), är försedd

med egenhändiga rättelser efter membranen av Arne Magnusson.

Hskr. är begagnad i FaS I under beteckningen *F*; jfr AR 1: 66 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 4.

8. Pappershskr. 1 d α fol., 31 blad i formatet ^{AM} 20.1 × 16.2 cm. Denna hskr. är en av Arne Magnusson själv verkställd avskrift av membranen. Bladen äro delade i två kolumner, av vilka emellertid blott den inre beskrivits. Den yttre kolumnen har utan tvivel varit avsedd för latinsk översättning, och hskr. utgör efter all sannolikhet förarbete till en edition på isländska och latin, som Arne enligt tvenne brev till Torfæus redan år 1695 hade för avsikt att publicera under en vistelse i Leipzig¹. Arnes avskrift, som är mycket noggrann, citeras av oss *AM*.

Jfr för övrigt FaS I: XXIII, Kålund Kat. AM 1: 3.

9. Pappershskr. nr 908 4to i den Ny kongl. Samling i Kungl. Bibl. i Köpenhamn; bestående av 16 blad (varav sista sidan blank) i formatet 22 × 16.8 cm. Hskr., som är skriven med okänd 1700-tals-hand, utgör en i det hela tämligen god avskrift av membranen. För oläsliga ställen ha här och där lämnats luckor. Kapitelrubriker saknas. Huvudrubriken och de, delvis i annan ordning placerade, underrubrikerna stamma från AM 1 a fol. (ovan 3), men för övrigt synes avskrivaren ej ha begagnat denna. Hskr. har tidigare tillhört Suhms samling och har på några ställen randanteckningar av hans hand.

Jfr för övrigt Kålund Kat. KB, s. 176 f.

II. Knytlinga saga.

10. Handskrifterna av Knytlinga bilda två tydligt skilda grupper, som lämpligen kunna kallas *A*-gruppen resp. *B*-gruppen. Den förnämsta skillnaden mellan dem är, att den förra har sagan fullständig, den se-

¹ Brev av d. 2/3 och 29/6 1695. Se Kålund, Arne Magnusson Brevvexling med Torfæus 184, 189. Jfr även C. G. Styffe i Danske Samlinger R. 2, B. 4, s. 255 f. samt Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. 3: 60 ff. med noten.

nare däremot blott omfattar partiet från och med kap. 22. *A*-gruppen innefattar dels ett antal (7) fullständiga hskr., dels några (5) fragment, bland dem 2 av membran, dels slutligen begynnelsepartiet av vissa *B*-hskr., på sätt som nedan närmare skall beskrivas. *B*-gruppen omfattar dels ett antal (13) från *B*-redaktionens synpunkt sett fullständiga pappershskr., dels ett större membranfragment och några smärre fragment, av vilka ett av membran.

A. 11. Vid den stora branden 1728 gick bl. a. en pergamenthskr. av Knytlinga, den s. k. Codex Academicus (här kallad *A*) förlorad. Enligt uppgift av Gísli Brynjúlfsson d. ä. i Add. 158 fol. på Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, vilken hskr. innehåller samlingar till en Knytlingaedition, hade rikskanslern Arild Huitfeldt erhållit denna kodex från Island 1588. Den hade där tillhört en viss Magnus Björnsson, Arne Magnusson gissar på en sonson till biskop Jón Arason, boende dels på Hof på Höfdastrand, dels på Grund i Eyjafjörður¹. Denna hskr., som sannolikt föreskrev sig från tiden omkring 1300, representeras nu i främsta rummet av en avskrift av Arne Magnusson (se nedan 12) samt av folioupplagan c. 1750 (varom nedan 87.1). Läsarter i *A*, som icke i oförändrat skick influerats i nämnda avskrift och edition, äro kända endast genom noter och marginalanteckningar i dessa. Se variantapparat till vår text.

M. 12. Den förlorade hskr. *A* företrädes närmast av en av Arne Magnusson c. 1700 gjord avskrift, som föreligger i hskr. nr 18 fol. i den Arnemagneanska samlingen på Universitetsbiblioteket i Köpenhamn (här kallad *M*). Hskr. i fråga, på papper i formatet 31 × 20.5 cm., bär titeln »Æfi Danakonunga, vulgo Knytlingasaga» och består i sitt nuvarande skick av 39 blad. Den har emellertid en stor lakun, som börjar i kap. 3 och slutar först i kap. 82. De bevarade delarna omfatta sålunda av vår text (SD): från början (29¹) — 31⁸ (t. o. m. orden i *Nóregi*) samt 196¹ (från ordet [*Jat*]vardarson) — slutet (294²³).

¹ Brev från Kålund till C. af Petersens 9/2 1900.

Arnes text innehåller en stor mängd ändringar, rättelser och tillägg. Tydligt har han först gjort en avskrift av sin förlaga med upplösning av de flesta förkortningarna, men därvid dock bibehållit vissa sådana, t. ex. en del namn (*Har.*, *Nik.*, *Eiv.* o. d.) samt vanliga ord såsom *k.* (= *konungr.*), *j.* (= *jarl*), *s.* (= *sonr*) o. d. Sedermera har han — såsom förberedelse till publicering — upplöst även dessa förkortningar samt i vissa avseenden normaliserat ortografin (ändrat *kongr* till *konungr.*, *kk* till *ck*, *æ* till *e* m. m.). Vidare har han gjort en del emendationer och utfyllnader av vad som av förbiseende utelämnats i kodex samt i margen tillfogat anmärkningar härom och om avvikande läsarter i »membr.» (dvs. *A*) och i vissa *B*-hskrifter¹, årtal m. m. En redogörelse för sitt tillvägagångssätt har Arne själv lämnat i AM 20 c fol. Av särskilt intresse är, att han inom parentes inneslutit de nämnda utfyllnaderna i alla sådana fall, där dessa ej äro absolut självklara. Att döma av växlingarna i bläckets färg har bearbetningen av handskriften skett vid olika tillfällen, ett förhållande som också i någon mån återspeglas i de från *M* stammade avskrifterna.

Hskr. är förut begagnad i FmS XI med samma beteckning (*M*) som här. Jfr även AR 2: 127 f. o. Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 12 f.

13. Pappershskr. nr 873 4to i den Ny kongl. Samling i Kungl. Bibl. i Köpenhamn (här kallad *M*^c). Hskr., som består av 88 blad i formatet 21.2 × 16 cm., utgör enligt inklistrad anteckning avskrift av en handskrift som i sin ordning var skriven efter Arne Magnussons egenhändiga manuskript (*M*; ovan 12). Ifrågasvarande förlaga för *M*^c gjordes på biskop Jón Þorkelsson Vidalíns² begäran av Benedikt Einarsson år 1705—1706 efter Arnes på hans resa till Island medförda exemplar (Arne Magnusson i AM 20 c fol.). Texten i *M*^c överensstämmer noga med den i *M*; även *M*:s ortografi återfinnes i det hela i denna hskr. Dock

¹ Varianterna äro tagna ur *W* (nedan 31) och *E* (nedan 40) samt Holm. 41 4to (nedan 27, 38) och AM 1006 4to (nedan 34).

² Biskop till Skálholt, född 1666, död 1720. Jfr Ny Félagssrit 7 (1847), s. V—XVI, Dansk biograf. Lex. 18: 530 f.

upptagas ej alla *M*:s noter och i några få fall äro parenteserna kring Arnes utfyllnader utelämnade; även några andra smärre avvikelser förekomma. Läsarterna i *M^c* visa, att dess förlaga, »codex Vidalinus», skrivits efter det rättelserna gjorts i *M*, dock med det undantaget, att det i vår text 29⁶⁻⁸ omtalade sista ändringsförslaget i *M* är senare än avskriften.

Jfr för övrigt Kälund Kat. KB, s. 175.

M^d. 14. Pappershskr. nr 148 4to i Landsbókasafn Íslands i Reykjavík (här kallad *M^d*). Hskr., 119 (opagerade) blad i formatet 19.5 × 16 cm., är skriven med tre olika händer, av vilka de två (blad 1—50^v midten resp. blad 50^v midten — 62 + blad 75 — slutet) synas kunna dateras till 1700-talets början, under det att den tredje, som tydligen fyller ett förlorat parti blad 63—74, är betydligt yngre¹. Enligt anteckning på försättsbladet har hskr. tillhört biskopen Hannes Finnsson². Redan titeln »Æfe Dana Konunga (Vulgo Knytlinga [S.])³ vittnar om härstamningen från *M*. En verkställd undersökning av de från *M* och *K* avvikande läsarterna har visat, att hskr. är nära besläktad med *M^c* (ovan 13) och — med eller utan mellanled — liksom denna stammar från den förlorade Vidalinska avskriften. Såsom bevisande må särskilt nämnas det egendomliga gemensamma felet *litadi* för *likadi* 107² enligt vår text. Påpekas kan även, att *M^d* liksom *M^c* har stället 29⁶⁻⁸ i enlighet med Arnes första ändringsförslag. En märklig avvikelse är visserligen att *M^d* i motsats till *M^c* s. 42²⁹ har bevarat *A*:s läsart *dætr III*, som av Arne ändrats till *dætr II*, vilken läsart alla *M*:s avkomlingar för övrigt ha. Då emellertid *III* i margen med samma hand rättats till *II*, visar väl detta blott, att Vidalinus (liksom *K*) jämte Arnes rättelse haft en anmärkning om *A*:s läsart.

15. Pappershskr. nr 62 fol. i Hið íslenzka bókmentafélags samlingar av handskrifter⁴ utgör en sam-

¹ Enligt brev ²/₁₂ 1898 till C. af Petersens från adjunkten Pálmi Pálsson är denna yngre hand möjligen biskopen Steingrímur Jónsson (född 1769, död 1845).

² Biskop till Skálholt, född 1739, död 1796.

³ *S.*) bortskuret vid inbindningen.

⁴ Nu i Landsbiblioteket i Reykjavík.

lingshskr. på 657 sidor i formatet c. 31 × 20 cm. Hskr., skriven c. 1770, innehåller ss. 1—135 vår saga under den vanliga titeln: »Æfe Dana Konunga Vulgo Knytlinga Saga». Härkomst från *M* är otvivelaktig. Hskr. uppvisar i fråga om kapitelindelning och kapitelöverskrifter något flera avvikelser från *M* än den föregående hskr., men står i vissa fall, särskilt i fråga om visorna, närmare sin urkälla än denna. I övrigt står den, som en undersökning av dess från *M* avvikande läsarter visat, mycket nära den föregående hskr. och härstammar tydligen — genom ett eller flera mellanled — liksom denna och *M^c* (ovan 13) från den förlorade Vidalinska hskr.

16. Pappershskr. nr 45 fol. i Advocates Library i Edinburgh, i brunt läderband med ryggtiteln »Historia septentrionalis». Hskr., som saknar titelblad, består av 375 numrerade sidor jämte några blanka blad i formatet 34.3 × 21.5 cm. och innehåller pag. 1—191 »Orkneyinga Jarla Saga» och pag. 193—375 vår saga under titeln »Aivi Dana Konunga vulgo Knytlinga», båda skrivna med samma 1700-tals-hand. På försättsbladet är antecknat: »quondam e libris Skulonis Theodori Thorlacii Islando-Dani» och med annan hand: »Kjøbt paa Auctionen efter Syssemand Sal. Jon Arnesen d. 4de Jan. 1779 for 2 Rdr». Hskr. har således tillhört rektor Skúli Þórðarson Thorlacius¹ och är en av de hskr. som denne överlät till geheimarkivarie G. J. Thorkelin² och som från honom förvärvats åt Advocates Library (jfr Jón Þorkelsson i Arkiv f. nord. fil. 8: 208 ff.).

Texten i denna hskr. är närmast besläktad med den i *M^d* och Bókmentaf. 62 fol. (ovan 14 o. 15) och stammar utan tvivel liksom dessa och *M^c* (ovan 13) från den förlorade codex Vidalinus. Randanmärkingar med avskrivarens hand förekomma på ett 20-tal ställen; med ett undantag utgöra alla meddelade varianter ur *W* (nedan 31), här åberopad såsom »charta».

17. Pappershskr. Add MS 11.120 i British Museum i London, 176 blad i formatet 22.7 × 17.3 em.,

¹ Född 1741, död 1815.

² Född 1752, död 1829. Jfr Dansk biograf. Lex. 17: 258 ff.

skrivna vid slutet av 1700-talet. Hskr., som till största delen är skriven med samma hand som den nedan 18 omtalade Add MS 11.121, har tillhört Finn Magnussons handskriftsamling och bär i katalogen över denna (AM 925 4to) numret 243, vilket också återfinnes på hskr:s första sida. Enligt anteckning på försättsbladet har boken inköpts från Finn Magnusson i juli 1837.

Hskr. saknar 11 blad i början; det nuvarande första bladet har sidnumret 23, och sagan börjar med kap. 12: »Fra Kuuti Koungi». Texten är nära besläktad med de fyra föregående här beskrivna handskrifternas, särskilt med den närmast föregående och återgår otvivelaktigt på samma från *M* stammande avskrift som dessa.

18. Pappershskr. Add MS 11.121 i British Museum i London, 414 blad, paginerade med sidnumren 1—830, skriven samtidigt med föregående och med samma hand, som skrivit större delen av denna. Även denna hskr. har tillhört Finn Magnussons samling, där den burit numret 244, vilket ännu, skrivet med rödkrita, läses på det andra försättsbladet. Till Brit. Mus. har den enligt anteckning å första försättsbladet förvärvats samtidigt med föregående hskr. Avskriften angives i titeln vara gjord »eptir pappirsskruddu no 18, úr handskrifasafn há-skólans», eller såsom det heter i en anteckning på titelbladets insida: »efter et manuskript med salig Professor Arne Magnusens Haand». Den senare uppgiften återfinnes (på latin) i katalogen (AM 925 4to), där det ytterligare tillägges: »Accedunt variantes lectiones . . . auctor H. E. Wium». Hskr. är således en avkomling i första hand av *M*, vars text den också i det hela noggrant följer. Som karakteristiskt för denna hskr. kan för övrigt anmärkas, att skrivaren giver dels dansk översättning av svårare uttryck inom parenteser i texten, dels förklaringar i självständiga anmärkningar. Här och där förekomma i marginalanmärkningar varianter ur hskr. betecknade »Fr: 2, 3, 4, 5» (dvs. de under *A*² omtalade fragmenten? se nedan 28), »W» (dvs. AM 1005 4to, se 31), »Vig.» (dvs. AM 1006 4to, se 34), »ChR» (dvs. *E*, se nedan 40) och »19» (dvs. AM 19 fol., se nedan 41).

19. Pappershskr. Add MS 5176 i British Museum i London, 100 blad, skriven under senare hälften av 1700-talet. Enligt museets katalog (vol. 2, 1832) inköptes hskr. i fråga från geheimearkivarien G. J. Thorkelin¹ år 1788, och är troligen icke mycket äldre än detta år, då varianter i nedre margen, visserligen icke samtida, men skrivna med samma hand, delvis äro hämtade ur Johnstones år 1786 tryckta »Antiquitates Celto-scandicæ» (jfr nedan 87 s). Kapitelindelning och rubriker överensstämmer med *M* (resp. *K*), vars text den också noggrant följer. Huruvida avskriften är gjord direkt efter *M* eller det funnits mellanled, kan ej avgöras. På det förra förhållandet kunde den omständigheten tyda, att hskr. — i motsats mot den närmast förut omtalade, efter vilken den sålunda icke kan vara skriven — på flertalet ställen, som det vill synas, återgiver *M*:s parenteser. Så är förhållandet ss. 33²⁷, 34²², 51¹⁵, 52¹¹, 55⁴, 60¹⁹, 70¹⁸, 80¹³, 81¹³, 85²¹ (däremot saknas parentes 33¹², 51²⁰⁻²¹, 54⁷, 79¹⁰). Varianter, som anföras i nedre margen, visa stark överensstämmelse med den här närmast förut omtalade Add MS 11.121.

20. Pappershskr. nr 20 d fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (här kallad *M*^b). Hskr., 23 blad i formatet 21,5 × 16,7 cm., är till en mindre del (blad 19^v—23) skriven av Arne Magnusson, till större delen (blad 1—19^r) av en samtida okänd hand och utgör en ofullbordad avskrift av sagan, som Arne enligt en anteckning på försättsbladet år 1712 fått från Torfæus och som denne förut erhållit av honom. Avskriften är tvivelsutan identisk med det parti av Knytlinga (»framan af Knytlingasögu»), som Arne enligt brevväxlingen mellan honom och Torfæus² år 1690 synes ha sändt den senare. Av en anteckning i Am 16 fol. (se nedan 21), där det heter, att denna är avskriven efter »en kopi av Arne Magnusens exemplar som denne havde sendt Torfæus», framgår, att *M*^b utgör en avskrift av *M* och icke direkt återgår på den då

¹ Jfr ovan s. XIII.

² Kålund, Arne Magnusson Brevvæxling med Torfæus, s. 24, 30.

ännu existerande codex Academicus. Detsamma uppgives av Jón Ólafsson (från Grunnnavik) i hans *Monita quædam ad Knytlinga sagam spectantia* (i AM 20, e—g, nr 16, samt Cod. Thott 1500 4to i Kungl. Bibl., nr 11). Att så är förhållandet bekräftas också av en jämförande granskning av de båda hskr., vilken ställer det utom tvivel, att *M* är förlagan. Kopian är emellertid gjord, innan alla ändringarna företagits i *M* (så t. ex. har *M*^b s. 29⁶⁻⁸ Arnes först föreslagna läsart, ej det slutgiltiga förslaget till textändring).

Hskr. innehåller kap. 1—27 av sagan. Kap. 23, 26 och 27 sakna överskrift; kap. 24 har felaktigt numret XIV.

Hskr. är förut begagnad i FmS XI under beteckningen *A*; jfr även AR 2:127 f. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1:15.

21. Pappershskr. nr 16 fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn. Hskr., som består av 88 blad i formatet 30.2 × 19.8 cm. och är skriven vid slutet av 1600-talet, innehåller vår saga i »126» (i verkligheten 127)¹ kapitel, av vilka endast de 25 första hava överskrift. Enligt anteckning av Arne Magnusson på en på bandets insida fastklistrad lapp har denne fått hskr. från Torfæi änka år 1720. I en annan anteckning upplyser Arne, att kap. 1—27 äro avskrivna efter en kopia som han sändt Torfæus, dvs. *M*^b (se ovan 20), kap. 28—slutet däremot efter »charta Regia», dvs. Gamle Kongl. Saml. 1006 fol., här kallad *E*; se nedan 40). Skrivaren är den bekante Ásgeir Jónsson, som åren 1688—1704 vistades hos Torfæus, och avskriften är gjord på uppdrag av den senare, som vid denna tid hos sig hade de båda ovan nämnda handskrifterna. I slutet av avskriften finnas randanmärkingar med Torfæi hand.

Hskr. är förut begagnad i Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff. Jfr Kålund Kat. AM 1:12.

22. Pappershskr. nr 17 fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn, 88 blad i formatet 31.8 × 20 cm. Hskr. inne-

¹ Siffran CXXVI står felaktigt två gånger.

håller Knytlingasaga i »129» (dvs. i verkligheten 127) kapitel. Den utgör en systerhandskrift till den föregående, liksom denna skriven av Ásgeir Jónsson och enligt anteckning av Arne Magnusson skriven efter samma förlagor.

Hskr. är förut begagnad i Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1:12.

23. Pappershskr. Add MS 11.119 i British Museum i London, 142 blad i formatet 19.4 × 15.4 cm., skriven c. 1800 (enligt katalogen och Kålunds meddelande). Hskr. har, liksom de ovan under 17 o. 18 omtalade tillhört Finn Magnussons samling, där den burit det ännu på försättsbladet bevarade numret 242, och har samtidigt med dessa förvärvats till Museet. Sagan innehålls i denna hskr. fullständig i 128 kapitel. Av dessa tillhöra de 27 första *A*-gruppens hskr., de övriga *B*-klassens. Hskr. överensstämmer häri med de två närmast föregående och härstammar utan tvivel, med eller utan mellanled, från någon av dessa.

24. Pappershskr. nr 29 i den Raskska samlingen i Universitetsbiblioteket i Köpenhamn, 313 blad i formatet 20 × 16 cm., från senare hälften av 1700-talet. Hskr., en samlingshskr., är enligt Kålund med undantag för bladen 278—305 skriven av prästen Magnus Sæbjarnarson på Sandar. Bladen 262—277 innehålla början av vår saga, som emellertid slutar defekt i 22dra kapitlet med orden *pá för han í móti þeim með her* (SD 59^b). Hskr. återgår — genom ett eller flera mellanled — på *M*, vars text den i det hela noggrant följer. På några ställen återgivs även parenteserna i *M*: 33¹², 34²², 54⁷; mestadels äro de dock utelämnade. Ingenting tyder på närmare släktskap med den handskriftsgrupp som härstammar från den förlorade Vidalinska avskriften (se ovan 13—17); att den ej kan återgå på denna bevisas också därav, att den i motsats till alla hskr.:na i den gruppen har stället SD 29⁶⁻⁸ i den form det fått genom Arne Magnussons sista rättelseförslag.

Jfr Kålund Kat. AM 2:518.

25. Pappershskr. nr 874 4to i den Ny kongl. Samling i Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, 157 blad i formatet 20.5 × 16.1 cm., av vilka blad 1—67 inne-

hålla Knytlingasaga. Enligt egenhändig anteckning är hskr. skriven av Jón Helgason på Hvanneyri i Siglufjörður år 1728. Detta gäller emellertid icke blad 1—9; dessa äro skrivna med annan hand och på annat papper och senare fogade till hskr., vilken ursprungligen börjat med blad 10. Sagan har på detta blad börjat med kap. 22 och tillhör i denna, av Jón Helgason skrivna del *B*-klassens hskr. (se vidare nedan 43). De senare tillsatta bladen tillfoga sagans början t. o. m. kap. 21, av vilket dock några rader fattas i slutet (blad 9^v slutar med orden *hófz til ríkis móti honum* SD 55⁵). Att hskr. i denna del härstammar från *M*, är uppenbart på grund därav, att den har alla dennas rättelser och utfyllnader, ehuru parenteserna överallt utelämnats. Särskilt kan anmärkas, att hskr. på det flera gånger berörda stället SD 29⁶⁻⁸ har texten enligt Arne Magnussons sista rättelseförslag. Den närmare släktskapen med övriga från *M* stammande avskrifter kan icke bestämmas. Kapitelnummer och kapitelrubriker saknas, och styckeindelningen stämmer icke alldeles med kapitelindelningen i *M* (resp. *K*). Versarna äro utelämnade.

Jfr Kålund Kat. KB s. 175.

26. Pappershskr. nr 358 4to i Landsbókasafn Íslands i Reykjavík, 282 sidor (varav 7 i början opaginerade) i formatet 20 × 16 cm., från slutet av 1700-talet. Hskr., som efter vad en innehållsförteckning på andra försättsbladet utvisar, ursprungligen utgjort en del av en större samlingshskr., har enligt anteckning i densamma tillhört den bekante handskriftsam-laren och personhistorikern Bogi Benediktsson på Stáðarfell (född 1771, död 1849). I titeln, som nära överensstämmer med den i *A*-gruppens hskr. vanliga (»Æfe Dana Konunga sem kallast Knytlinga Saga»), angiver den sig vara skriven »Ex accurato Transcripto Membranæ in Quarto Bibliothecæ Academiæ Havniensis», vilken uppgift är att tolka så, att den utgör en avskrift av *W* (nedan 31). Eftersom kap. 1—21 icke finnas i *B*-gruppens hskr., gäller uppgiften emellertid naturligtvis endast partiet från och med kap. 22, vars självständiga ställning i förhållande till det föregående visar sig även däri, att sagan här har ny rubrik: »Knit-

lynga(!) Saga». Kap. 1—21 härstamma från någon avskrift av *M*, vars kapitelindelning och — med få och obetydliga avvikelser — även kapitelrubriker den återger. Läsarten 29⁶⁻⁸ visar, att hskr. stammar från en avskrift av *M*, som tagits efter det första men före det andra rättelseförslaget. *M*:s parenteser åter-givas icke. Till versarna förekomma ställvis rättelser med annan hand.

27. Pappershskr. nr 41 4to i Kungl. Biblioteket i *Ma*. Stockholm, 124 blad (3 försättsblad oberäknade) i formatet 21.5 × 16.5 cm. (här kallad *Ma*). Hskr. är skriven av den bekante för Antikvitetskollegiet i Stockholm verksamme Jón Eggertsson och tillhörde troligen de böcker som denne hade med sig vid sin ankomst till Sverige år 1689¹.

Enligt anteckning å tredje försättsbladet är avskriften gjord efter en »miög gamallri Membrana» i Köpenhamn år 1687. Uppgiften gäller emellertid endast partiet från och med kap. 22, varmed hskr. under rubriken »Knytlinga Saga» ursprungligen börjat (å nuvarande s. 17). Uppgiften är för övrigt icke ens för denna del riktig; avskriften är nämligen icke tagen direkt efter någon membran, utan utgör — såsom även angives i en randanmärkning överst å s. 17 — en kopia av en pappershskr. »e Biblioth. Wormij», dvs. *W* (nedan 31). Hskr. tillhör således i denna del *B*-gruppens hskr.

De två sammanhäftade lägg, som innehålla de 21 första kapitlen av sagan, hade ursprungligen varit fastsatta i slutet av volymen och hade senare vid bindningen år 1843 instuckits i Papp. 4to nr 43. De äro numera lösgjorda och inlagda i början av här omtalade hskr. Partiet är skrivet med samma hand som huvuddelen av sagan och efter all sannolikhet samtidigt med denna. Att avskriften i denna del är gjord efter *M* och icke direkt efter den då ännu existerande codex Academicus, är fullt tydligt på grund av vissa med denna gemensamma rättelser och utfyllnader²,

¹ Om Jón Eggertsson och hans verksamhet se Gödel Fornnorsk-isl. litt. i Sv. s. 191 ff.

² Se t. ex. texten nedan 29¹⁰, 33²⁷, 34²², 49²², 51¹⁵, 51²⁰⁻²¹, 52¹¹.

vidare på grund därav att *M*^o stundom har bibehållit *M*:s parenteser, slutligen på grund av ett par med *M* (resp. *K*) gemensamma uppenbara fel, som *A* bevisligen icke har haft eller icke gärna kan ha haft (se texten 39²⁰, 52⁹ ff.). Emellertid är avskriften, såsom även det tidiga årtalet för densamma ger anledning att förmoda, tagen innan alla rättelserna och utfyllnaderna gjorts i *M*, varav förklaras, att den på några ställen i sina avvikelser från denna överensstämmer med de läsarter som äro bestyrkta eller kunna förmodas för *A*¹. Särskilt bör anmärkas, att avskriften är äldre även än det första rättelseförslaget 29⁶⁻⁸ och än den stora ifyllnaden 35¹⁷⁻¹⁹. Avskriften kan i det hela betraktas som god, men uppvisar dock åtskilliga fel (t. ex. *Helminga borg* i st. f. *Hemingaborg* 38¹⁰ = strof 8 rad 6). En och annan skenbart bättre läsart i versarna (t. ex. 43¹¹ = strof 10 rad 8) beror på emendation av skrivaren.

Hskr. är begagnad i FmS XI och av Finnur Jónsson i Skjalded. A I, på båda ställena under beteckningen *V*; jfr även AR 2: 127 f. Jfr för övrigt Gödel Kat. s. 313 ff.

- A¹. 28. Pergamenthskr. nr 20 b I fol., 9 blad i formatet 24.5 × 17.7 cm., från tiden c. 1300² (här kallad A²). Blad 3 är starkt svärtat och slitet; av blad 8 är endast en smal remsa vid inre marginalen bevarad, och av blad 9 äro de översta raderna bortskurna. De nio bladen, vilka otvivelaktigt trots några smärre inbördes olikheter tillhöra samma kodex, bilda tvänne skilda brottstycken, det ena omfattande blad 1—2, det andra blad 3—9.

Fragment 1 börjar med ordet [*Harald*]danna SD 63¹⁶ (kap. 25) och sträcker sig t. o. m. ordet *Danmørk* 76⁴ (kap. 29). Fragment 2 börjar med ordet *leita* 142¹⁸ (kap. 58) och sträcker sig i en följd t. o. m. ordet *átti* 176² (kap. 75 slutet); därefter följer på blad 8 endast en rad enstaka ord ur kap. 76 och förra hälften av kap. 77 (sista ordet är *tíl* 183¹⁸), varpå slut-

¹ Så 33¹² (er saknas), 38²⁵, 42²⁹, 45⁵ (= strof 14 rad 7), 49⁶ (har utfyllt *rak Knútr* i st. f. *flæmði Knútr*), 53¹⁵ (= strof 24 rad 2).

² Jfr nedan 85.

ligen blad 9, vars översta rader som redan nämnts äro bortskurna, börjar med ordet *þetta* 184⁴ (kap. 77) och slutar med ordet *her[vigs]* 190¹ (strof 53 i slutet av kap. 79). I det första fragmentet ingå versarna 29—30, 31, i det andra v. 32—42, 52, 53¹⁻⁵ samt enstaka ord ur v. 44—51.

Kapitelindelningen stämmer fullständigt med *M* resp. *K*. Kapitelrubrikerna däremot äro så pass avvikande, att de icke tyda på gemensam källa. Sannolikt har ännu den för *A* och *A*² gemensamma källhandskriften saknat rubriker.

Hskr. är begagnad av FmS XI, där de båda fragmenten betecknas *F* och *H*, samt av Finnur Jónsson Skjalded. A I; jfr även AR 2: 127 f., Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff. samt Gíslason Prøver, s. 500 ff. Jfr för övrigt Kälund Kat. AM 1: 13 f.

29. Pergamenthskr. nr 1005, I—II fol. i den Gamle *F.* kongl. Samling i Kungl. Bibl. i Köpenhamn, den s. k. Flateyjarbók, beskriven hos Kälund Kat. KB, s. 10 ff., o. där citerad litt., innehåller blad 209^r—210^r under rubriken *Blót-Egils þátr* kapitlen 33—40 av vår saga (texten nedan 81²²—99⁴). Ifrågavarande parti (här citerat *F*) är skrivet av okänd hand vid slutet av 1400-talet.

Texten i *F* tillhör, såsom en jämförande granskning lätt visar, *A*-gruppen av Knytlinga handskrifterna och står i det hela nära den av *M* resp. *K* representerade *A*. Likväl kan den icke härstamma från *A*, vilket framgår av de många detalj avvikelserna och bekräftas av ett antal med *B* (nedan 30) gemensamma läsarter, av vilka åtminstone några icke kunna bero på en tillfällighet, utau måste ha tillhört en för *A*- och *B*-gruppen gemensam urkälla. Se variantapparatens nedan s. 81—99, särskilt noterna till 82², 83³, 85⁷, 85¹², 86¹³⁻¹⁴, 87¹³, 88¹⁰, 89¹², 89¹⁸, 90¹⁻², 91⁴, 92¹⁷, 95¹⁻², 95¹⁷, 96⁶, 96⁹, 96¹⁹, 97¹⁰, 97¹⁵, 98¹¹.

30. Pergamenthskr. nr 180 b fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn, 52 blad i formatet 32 × 23.3 cm., sannolikt skriven i 15de århundradet (här kallad *B*). Hskr., vars utseende och proveniens närmare omtalas hos Kälund Kat. AM 1: 148, innehåller blad 19^r—34^r —

efter den i övre margen av 19^v med senare hand tillskrivna rubriken: »Knytlinga Saga byriazt hier er Knuts Saga» — tvenne fragment av vår saga, nämligen: 1) blad 19^v—32^v från början av kap. 28 (*Pá er Haraldr konungr var undaðr* SD 72¹⁹) till och med orden *með miklum fag[naði]* i slutet av kap. 88 (SD 206¹⁴) samt 2) från och med orden *um sumarit för Magnús konungr* kap. 22 (SD 59¹³) till och med slutet av kap. 27 (*varð han sött dauðr* (SD 72¹⁸)). Fragmenten bilda sålunda, ehuru i oriktig ordning, ett sammanhängande parti från SD 59¹³ till SD 206¹⁴. I detta parti ingå stroforna 29¹⁻⁴, 30⁶⁻⁸, 31 samt 32—59. Strof 28 samt 29⁵⁻⁸ och 30¹⁻⁵ saknas. Kapitelnummer och kapitelöverskrifter finnas icke.

Hskr., som möjligen förvärvades av Arne Magnusson under hans resa på Island 1685—1686, befann sig sannolikt med avseende på Knytlingasagan i samma defekta skick som nu, då han, efter vad han själv (i AM 435 a 4to, bl. 139^v ff.) uppgiver, samlade i hop dess skingrade delar från flera olika håll.

Ifrågavarande fragment äro förut begagnade i FmS XI under beteckningarna *B* och *E* och av Finnur Jónsson Skjalded. AI: jfr även AR 2: 127 f. och Mon. Germ. Ser. fol. XXIX: 269 ff.

W. 31. Pappershskr. nr 1005 4to i den Arnemagneanska samlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (här kallad *W*). Hskr., som består av 80 blad i formatet 20 × 15.5 cm., är skriven av okänd hand i förra hälften av 1600-talet och försedd med randanteckningar av flera olika händer. Blad 2^r har titel och anteckning om innehållet av Ole Worms hand. Avskriften är otvivelaktigt identisk med en hskr., som Arne Magnusson, enligt vad han själv uppgiver i AM 20 c fol., sett i Wilh. Worms¹ bibliotek och som sändts till Ole Worm från Island, där den enligt Arne tillhört lagmannen Magnus Björnsson på Munkapverá i Eyjafjörður². Från Ole Worm har hskr. övergått till sonen

¹ Wilh. (Villuro) Worm, justitiarius, kungl. historiograf m. m., son till Ole Worm, född 1633, död 1704.

² Att Ole Worm mottagit en Knytlingasaga från Island synes bekräftas av ett brev till denne den 7 sept. 1639 från

och från denne till Rostgård, på vars auktion den enligt Arnes anteckning på bandets insida förvärvades för den Arnemagneanska samlingen.

Hskr. innehåller sagan fullständig i *B*-redaktionen, dvs. från och med början av kap. 22 (*Sveinn son Úlfs jarls tók jarldóm* etc.) och utgör sannolikt, såsom redan Arne antagit, en avskrift i första hand av *B*, innan denna ännu stympats. Kapitelnummer och rubriker saknas.

Jfr för övrigt Kälund Kat. AM 2: 290.

32. Pappershskr. nr 20 h fol. i den Arnemagneanska samlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn, 217 blad i formatet 21.5 × 16.5 cm., skriven med två olika kursivhänder c. 1700. Hskr., som tillhört Skúli Thorlacius¹ och från hans boksamling kommit till universitetsbibliotekets samlingar, innehåller kap. 22—88 av sagan jämte latinsk översättning. Av Arne Magnusson är antecknat, att avskriften gjorts »ex chartaceo codice in 4to in Bibliotheca Wilhelmi Wormii», dvs. efter *W* (ovan 31). Avskriften och översättningen utgöra troligen förarbeten för en edition av sagan.

Jfr Kälund Kat. AM 1: 17 f.

33. Pappershskr. nr 55 fol. i Kungl. Biblioteket i Stockholm, 258 blad i formatet 33 × 21 cm., skriven med halvfraktur av isländingen Helgi Ólafsson, som från slutet av år 1682 till våren 1686 arbetade för Antikvitetskollegiet i Stockholm som avskrivare och översättare av isländska handskrifter². Hskr., som utgör ett samlingsband, vars text är skriven blott på versosidorna, under det att rectosidorna äro blanka (avsedda för översättning), innehåller på blad 75—258 vår saga fullständig i *B*-redaktionen, dvs. kap. 22—slutet, med kapitelindelning I—CXII. Avskriften är gjord efter *W* (ovan 31), men icke i första hand, utan efter en numera förlorad kopia, som Guðmundur Ólafsson, Helges broder, år 1682 vid sin ankomst till Sverige

biskopen till Hólar, Þorlákur Skúlason (född 1597, död 1656). Se Wormii Epistolæ, pag. 106 f.

¹ Jfr ovan s. XIII.

² Se Gödel Fornnorsk-isl. litt. i Sv. s. 87 ff. Uppgiften i Islendinga-sögur 2: XXXI, att hskr. är skriven år 1688 är oriktig; vid den tiden befann sig Helgi på Island.

förde med sig¹. Av denna kopia har Helgi Ólafsson (enligt Arne Magnusson i AM 20 c fol.) tagit ännu en avskrift, som han vid sin hemresa förde med sig till Island. Helges avskrift nummer 2 har gått förlorad, men från den härstamma — direkt eller indirekt — de hskr. som omtalas nedan **34—36**.

Holm. 55 fol. är begagnad för Knyttlingasaga i FmS XI under märket *S*; jfr även AR 2: 127 f. Se för övrigt Gödel Kat. s. 164 f.

34. Pappershskr. nr 1006 4to i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Universitetsbiblioteket i Köpenhamn, 102 blad i formatet 19 × 15.3 cm., från slutet av 1600-talet. Enligt notis på inklistrad lapp har hskr. förut ägts av »Logmadurenn» (dvs. lagman Páll Vidalin, född 1667, död 1727) och har till honom kommit från Vigur i Ísafjordsýsla, vars litterärt intresserade ägare, Magnus Jónsson (död 1702) den sålunda en gång tillhört. Samma anteckning meddelar, att avskriften är gjord efter det exemplar, som Helgi Ólafsson medförde från Sverige (se ovan **33**). Hskr. innehåller, med kapitelnumrering I—CXII, sagan fullständig i *B*-redaktionen, dvs. kap. 22—slutet.

Jfr Kålund Kat. AM 2: 290.

35. Pappershskr. Add MS 4859 i British Museum i London, 370 blad i formatet 32.5 × 20 cm. Hskr. utgör ett samlingsband, enligt uppgiften på titelbladet sammanfört av Magnus Jónsson på Vigur (jfr ovan **34**) och för honom skrivet av en viss Jón Þórðarson åren 1695—1696². Till England har hskr. kommit genom försäljning av M. Jónssons arvingar till Sir Joseph Banks, som sedan skänkt den till Brit. Mus. (jfr Jón Þorkelsson i Arkiv för nord. fil. 8: 201 ff.).

Hskr. innehåller blad 265—313 Knyttlingasaga fullständig enligt *B*-redaktionen, fördelad i 112 kapitel. Texten står mycket nära AM 1006 4to och är säkerligen avskriven direkt efter denna, som vid ifrågasvarande tid befann sig i Magnus Jónssons ägo (jfr

¹ Om Guðmundur Ólafsson och hans verksamhet i Sverige se Gödel a. arb. s. 178 ff.

² På titelbladet står jämte skrivarens namn årtalet 1696, i slutet av Knyttlingasaga 1695 (meddelande av Kålund).

ovan **34**). Varianter till visorna äro med annan hand tillskrivna i margen och på samma sätt de i *B*-gruppens hskr. felande versarna i kap. 22.

36. Pappershskr. Add MS 11.110 i British Museum i London, 263 blad i formatet 19.8 × 15.7 cm. Hskr. har ägts av Finn Magnusson, i vars samling den (enl. katalogen i AM 925 fol.) burit beteckningen 28², och tillhör enligt anteckning i densamma den grupp av isländska hskr., som av honom försålades till Brit. Mus. år 1837 (jfr ovan **17, 18**). I det tillfälligt sammanställda samlingsbandet förekommer Knyttlinga som nr 2, skriven med två samtidiga händer c. 1700. Sagan har, liksom övriga till *B*-gruppen hörande hskr., ursprungligen omfattat kap. 22—slutet, fördelade på 112 kapitel, men är numera defekt i början, så att den — fränsett några skadade rader — börjar med kap. 3, dvs. i slutet av kap. 22 enligt *A*-gruppen (SD 58¹⁹). Hskr. står mycket nära AM 1006 4to (ovan **34**) och utgör otvivelaktigt en avskrift av denna eller dess förlaga, Helgi Ólafssons förlorade avskrift (se ovan **33**).

37. Pappershskr. nr 358 4to i Landsbókasafn Íslands har redan omtalats ovan under **26**. Sagan är här, som redan a. st. nämnts, från och med kap. 22 (dvs. efter denna hskr:s kapitelindelning kap. XXII—CXXXVI) avskriven efter *W* (ovan **31**). Kapitelnummer och kapitelöverskrifter ha tillagts av avskrivaren.

38. Pappershskr. nr 41 4to i Kungliga biblioteket i Stockholm har omtalats ovan under **27**. Kap. 22—slutet äro liksom i föregående hskr. avskrivna efter *W* (ovan **31**), vilket framgår icke blott av den a. st. nämnda anteckningen vid det ställe, där sagan i denna hskr. ursprungligen börjat, utan även av en jämförelse emellan de båda hskr. Kapitelnummer och kapitelöverskrifter saknas.

39. Pappershskr. nr 12—16 i den Delagardiska samlingen i Univ.-biblioteket i Uppsala, 55 blad (varav flera blanka) i formatet 20 × 16 cm. Hskr. innehåller bland diverse »nordica» som nr 12 (blad 2) texten till kap. 32 av Knyttlinga och som nr 14 (blad 19—26) en latinsk översättning av kap. 22—32. Enligt Arne Magnusson i AM 20 c fol. är avskriften på uppdrag

av Ole Worm gjord år 1640 efter *W* (ovan 31) av isländingen Einar Magnusson¹, vilken också, tydligen efter samma källa, verkställt översättningen. Arnes uppgift bekräftas av översättningens titel: »Knitlinge(!) saga sive Tractatus (etc.) . . . Ex Islandica in Latinam linguam . . . ab E. M. Isl. Anno MDCXL». Härkomsten från *W* är, såsom en jämförelse av dess läsarter med dennes och *B*:s (ovan 30) visar, otvivelaktig.

E. 40. Pappershskr. nr 1006 fol. i den Gamle kongl. Samling i Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, 528 blad i formatet 33.3 × 19.4 cm. (här kallad *E*), skriven vid midten av 1600-talet av den bekante flitige avskrivaren Jón Erlendsson², enligt uppgift av Arne Magnusson i AM 20 c fol. på uppdrag av den lärde, antikvariskt och litterärt intresserade biskopen Brynjólfur Sveinsson³. Marginalia med Torfæi hand visa, att hskr. varit i dennes besittning. Den stora samlingshskr. innehåller ss. 752—916 Knytlingasaga från och med kap. 28 under rubriken: »Hier Byriar Knytlinga Sægv, frst af Knute Dana könnng», och med kapitelindelningen I—XCIX. I samma hskr. har enligt innehållsförteckningen tidigare även funnits en »Sogupattr af Sueine konge Vlfssyne», dvs. kap. 22—27 av vår saga, men detta parti är förlorat.

Jfr Kålund Kat. KB s. 16 f.

E^a. 41. Pappershskr. nr 19 fol. i den Arnemagneanska handskriftsamlingen i Univ.-bibl. i Köpenhamn, 93 blad (ompaginerade 186 sidor) i formatet 28 × 19 cm. (här kallad *E^a*)⁴. Hskr. är liksom föregående skriven av Jón Erlendsson och enligt Arne Magnusson a. st. likaledes på uppdrag av Br. Sveinsson. Beträffande härkomsten upplyser en inklistrad lapp, att sagan är »ur bok Monsieur Sveins Torfasonar»⁵. Såsom

¹ Enligt Arne »locator» på Hólar, död 1646.

² Prest i Villingaholt 1632, död 1672.

³ Biskop till Skálholt, född 1605, död 1675.

⁴ Hskr. betecknas s. 28 felaktigt som *E²*.

⁵ Sveinn Torfason var son till prosten Torfi Jónsson i Gaulverjabær, med vilken biskopen Br. Sveinsson stod i litterär förbindelse. Från Sveinn Torfason har Arne fått flera andra isländska hskr. Några sägas liksom denna vara »ur bok Sveins Torfasonar» men med tillägget: äldre än 1643 och erhållen 1704. Se Kålund Kat. AM nr 102, 121, 155, 165, 167.

även detta uttryck ger vid handen, utgör hskr. en del av ett större samlingsband. Vid löstagandet ur detta har första bladet förstörts, och det felande har senare tillfogats av någon av Arnes skrivare (enligt Kålund troligen Þórður Þórðarson). Hskr. innehåller sagan fullständig från och med kap. 22, men i två självständiga avdelningar under skilda rubriker och med särskild kapitelindelning, näml.: 1) kap. I—VI (= SD kap. 22—27) under rubriken »Sögu þáttur af Sveine vlfssyne konge j Danmörk, og hans xiiii sonum»; 2) kap. I—XCX (= SD kap. 28—slutet) under rubriken »Her byriar Knytlinga Sögu fyrst af Knute Dana kong».

Beträffande förhållandet till föregående hskr. (*E*) har en jämförande undersökning visat, att de båda hskr. icke äro av varandra oberoende avskrifter av *B*. De ha flera gemensamma fel, som ej kunna förklaras som en tillfällighet; så t. ex. 79¹⁹ *syusti* (*B*: *synsti*), 85¹⁶ *þa* (*B*: *þria*), 87² *þurligr* (*B*: *þunligr*, fel för *þunligr*) osv. Att *E* ej kan vara avskriven efter *E^a* framgår emellertid därunder, att den senare hskr. på ett par ställen överhoppat några ord, som riktigt återfinnas i *E*: 139¹⁰: *ok fellu margir af konungsmönnum*; 223²⁴—224¹: *var konungr þá hondum tekinn*. Att tvärtom *E^a* är avskriven efter *E* bekräftas däremot av flera omständigheter. Bland dessa kunna nämnas, dels att *E^a* har några egendomliga fel i kapitelnumreringen, som naturligt finna sin förklaring däri, att *E* råkat använda numret 62 två gånger, dels att *E^a* på ett par ställen (171⁴: *Bróðir*; 231²⁻³: *sem fyrr var ritat*) lämnat tomrum för vad som i *E* är skrivet mycket otydligt respektive med ovanligt stark förkortning¹.

E^a är förut begagnad i FmS XI under beteckningen *C*; jfr även AR 2: 127 f. Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 13.

42. Pappershskr. nr 16 och 17 fol. i den Arnemagneanska samlingen ha omtalats ovan under 21 och 22. Som där redan nämnts, äro kap. 28—slutet i dessa hskr. avskrivna efter *E* (ovan 40). Bevis för att avskriften gjorts efter *E* och ej efter *E^a* ligger, utom i

¹ På första stället har ordet ifyllts med senare hand.

den a. st. omtalade anteckningen av Arne Magnusson, bl. a. däri, att 16 och 17 fol. ha de av *E^a* överhoppade orden (jfr ovan 41).

43. Pappershskr. nr 874 4to i den Ny kongl. Samling har omtalats ovan under 25. Såsom där redan nämnts, är hskr. en till *B*-gruppen hörande hskr., som till sagan fogat en avskrift av de 21 första kapitlen från *A*-gruppens redaktion. Avskriften är i den till *B*-gruppen hörande delen gjord efter *E^a* (ovan 41), vilket bevisas bland annat därav, att den saknar de i denna senare felande orden SD 139¹⁰ och 223²⁴—224¹, vilka finnas i alla övriga hskr. Hskr. har särskild kapitelnumrering, I—C för den till *B*-gruppen hörande delen. Den med *E^a* likalydande rubriken framför kap. I (dvs. 22 enligt *A*-redaktionen) har vid tillfogningen av de 21 första kapitlen överstrukits.

44. Pappershskr. nr 911 4to i den Ny kongl. Samling i Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, 16 paginerade blad jämte opaginerat titelblad i formatet 20.6 × 16.6 cm. Hskr. är skriven i senare hälften av 1700-talet av Langebek och har tidigare tillhört Suhms samlingar. Innehållet utgöres av »Sögu þatvtr af Sveine Ulfssyne», dvs. kap. 22—27 av vår saga. Redan den självständiga förekomsten av denna þáttur och dess titel visar härstamningen från *E* eller *E^a* (ovan 40 och 41). Efter vilkendera av dessa avskriften gjorts, kan ej avgöras, då partiet numera saknas i *E* och tiden för dess förlust är okänd. Texten följer emellertid, som man kan vänta, nära texten i *E^a*.

Jfr Kålund Kat. KB s. 175.

45. Pappershskr. Add MS 11.119 i British Museum är omtalad ovan under 23. Såsom där redan omtalats, äro kap. 28—slutet i denna hskr. avskrivna sannolikt efter AM 16 eller 17 fol., men hskr. har i kap. 83—128 interpolationer från *A*-gruppen. De även från *A*-hskrifterna helt avvikande kapitelrubrikerna äro troligen tillagda av avskrivaren själv.

B². 46. Pergamenthskr. nr 20 b II fol., 3 blad i formatet 29 × 21.7 cm. (här kallad *B²*). Bladen, som här röra från 1300-talet, äro tvåspaltiga med röda, delvis med blått ornerade initialer och röda rubriker. De två sammanhängande bladen äro något slitna och ha

åtskilliga hål i pergamentet; av blad 3 är endast nedre hälften bevarad. Enligt anteckning av Arne Magnusson på inklistrad lapp erhöi han dessa fragment år 1710 av Jón Hannesson i Reykjarfjörður.

Bladen i fråga omfatta följande brottstycken av sagan:

1) från början av kap. 47 (*Knátr konungr var á veizlu*, SD 115²) till och med orden *er honum hall[mæla]* i senare hälften av kap. 48 (SD 121¹²);

2) från orden *er þat þykkir betra* slutet av kap. 58 (SD 142¹⁸) till och med orden *Danir tóluðu* i början av kap. 64 (SD 149⁹);

3) a) från ordet *Blítan* strof 53¹ (SD 189¹⁷) till och med ordet *erkistól* strof 54³ (SD 190¹⁸); b) från och med ordet *kanna* strof 55⁶ (SD 191¹⁴) till och med orden *kalla það[reimsleik]* kap. 81 (SD 192¹⁵); c) från orden *[g]af Eiríki konungi* kap. 81 (SD 193⁸) till och med ordet *ofvæ[gr]* strof 58³ (SD 194¹⁰); d) från orden *hann var jafnan* slutet av samma kap. (SD 195¹) till och med orden *er átti Eiríkr* kap. 82 (SD 196¹). I det tredje fragmentet ingå stroforna 53, 54¹⁻³, 55⁶⁻⁸, 56, 57, 58¹⁻³, 59.

Hskr. är förut begagnad i FmS XI under beteckningen *G* och av Finnur Jónsson Skjalded. AI; jfr även AR 2: 127 f. och Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff.

Jfr för övrigt Kålund Kat. AM 1: 14 f.

Knytlingahandskrifternas inbördes släktskapsförhållanden och deras betydelse för textkritiken.

47. Resultaten av vad ovan framställts rörande det inbördes förhållandet mellan de till *A*-gruppen hörande handskrifterna kunna sammanfattas sålunda:

Från en gemensam urkälla, som vi kunna kalla *A^z*, härstamma dels den förlorade codex Academicus (*A*),

dels AM 20 b I fol. (A^2), dels slutligen ytterligare en f. ö. okänd hskr. A^y , som för ifrågavarande parti av sagan ligger till grund för Blód-Egils þáttur i Flateyjarbók (F).

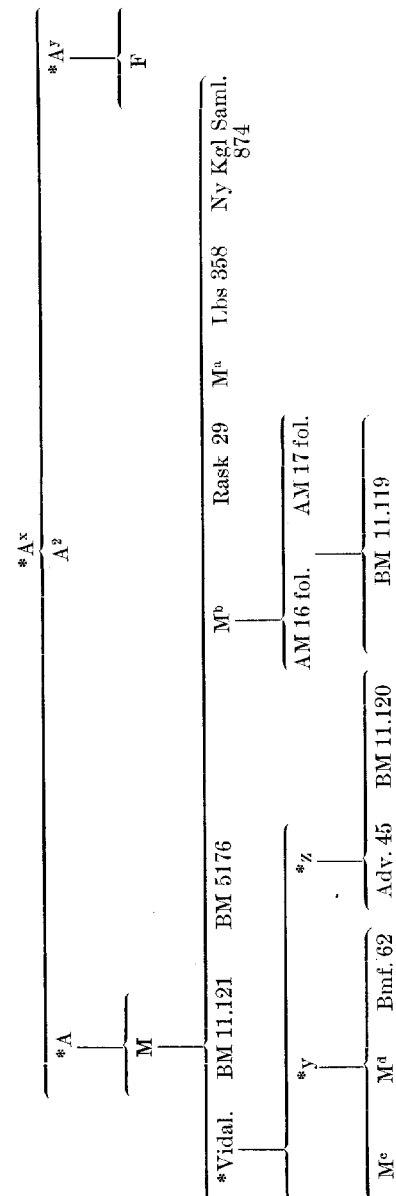
A representeras av AM 18 fol. (M), från vilken alla pappershskr. av A -klassen härstamma. Direkt från M stamma den förlorade codex Vidalinus (se ovan 13), British Museum Add MS 11.121 och 5176, AM 20 d fol. (M^b), samt cod. Holm. 41 4to (M^a) i den del som tillhör A -gruppen, dvs. kap. 1—21. I rätt nedstigande led, men troligen ej i första hand, stammar från M även Rask 29.

De inbördes nära besläktade Ny Kongl. Saml. 873 4to (M^c), Landsbókasafn 148 4to (M^d), Bókmentafélag 62 fol., Advocates Library 45 fol. och Brit. Mus. Add MS 11.120 gå utan tvivel alla tillbaka på den uyss omtalade förlorade Vidaliuska avskriften. Att mellanled här funnits, är emellertid tydligt därav, att — såsom en jämförande variantundersökning givit vid handen — de tre förstnämnda och de två sistnämnda var för sig bilda en inbördes närmare besläktad grupp.

Från AM 20 fol. (M^b) härstamma de 27 första kapitlen av AM 16 och 17 fol., och en avskrift av endera av dessa är i motsvarande parti Brit. Mus. Add MS 11.119.

Vad slutligen beträffar Ny Kongl. Samling 874 4to och Landsbókasafn 358 4to vilka i likhet med cod. Holm. 41 4to tillhöra B -gruppen, men kompletterat sagan efter A -redaktionen, äro källförhållandena oklara. Enligt uppgift av Arne Magnusson i AM 20 c fol. har Séra Jón Halldórsson i Hitardal skrivit av »det som fattas i början av de isländska exemplaren» efter en kopia som Arne lånat honom. Från Jón Halldórssons avskrift kan endera av de båda nämnda hskr. ha gjort sitt utdrag, men näppeligen båda; därtill avvika de för mycket från varandra. Särskilt kan framhållas deras olika förhållande till textstället SD 29⁶⁻⁸ (se ovan 25 o. 26).

48. Släktskapsförhållandena inom A -gruppen's handskrifter kunna sålunda — med reservation för eventuella ytterligare mellanleder — åskådliggöras medelst följande stamtavla. Förlorade hskr. betecknas med en asterisk.

49. Sammanfattas på liknande sätt resultaten av undersökningen rörande *B*-handskrifterna, bliva förhållandena följande.

Från den gemensamma urkällan, som vi kunna kalla *B*^z, härstamma i första hand AM 180 b fol. (*B*) och AM 20 b II fol. (*B*²).

Direkta avskrifter av *B* äro endast AM 1005 4to (*W*) och Gamle kongl. Saml. 1006 fol. (*E*). De från *B* stammande handskrifterna sönderfalla härigenom i två tydligt skilda grupper, *W*-gruppen och *E*-gruppen.

Till *W*-gruppen höra i första hand, såsom avskrifter utan mellanled av *W*: AM 20 h fol., cod. Holm. 41 4to, Dela Gard. nr 12—16 samt den förlorade avskrift av sagan som gjorts av Guðmundur Ólafsson (se ovan 33). Från Guðmundurs kopia stamma två avskrifter gjorda av brodern, Helgi Ólafsson, av vilka den ena föreligger i cod. Holm. 55 fol., den andra har gått förlorad men utgör moderskriften till AM 1006 4to och Landsbókasafn 358 4to. Från Helgis sistnämnda avskrift härstamma — sannolikt båda genom AM 1006 4to såsom mellanled — ytterligare Brit. Mus. Add MS 4859 och 11.110.

Av *E*-gruppens hskr. äro AM 19 fol. (*E*^a) samt AM 16 fol. och 17 fol. förstahandsavskrifter av *E*. Ny kongl. Saml. 874 4to är en avskrift efter AM 19 fol. (*E*^a). Rörande Ny kongl. Saml. 911 4to kan ej avgöras, huruvida avskriften gjorts efter *E* eller *E*^a. Brit. Mus. 11.119 torde härstamma från AM 16 fol. eller AM 17 fol.

Fördelningen av de från *B* stammande hskr. i två grupper framträder bl. a. tydligt i det sätt, varpå de fyllt de genom hål i pergamentet uppkomna lakunerna i *B* SD 157 f. Här stå alla *W*-hskrifterna mot alla *E*-hskrifterna på ett fullkomligt bevisande sätt. Såsom utan betydelse för textkritiken i övrigt torde exempel ej behöva anföras.

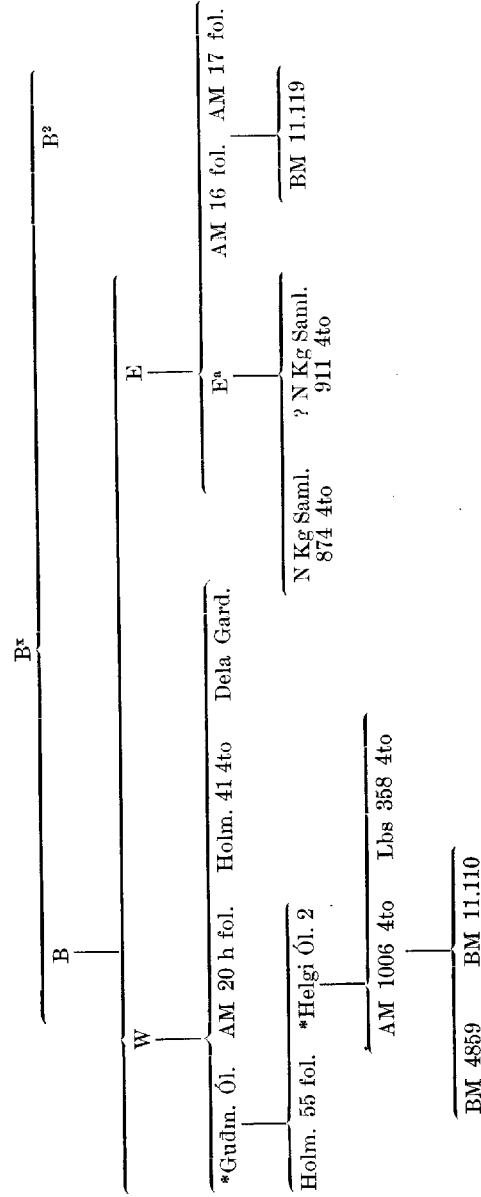
Att Holm. 55 fol., AM 1006 4to, Landsbókasafn 358 4to, Brit. Mus. Add MS 4859 och Brit. Mus. Add MS 11.110 alla ha en gemensam källa (Helgi Ólafssons avskrift) framgår bl. a. på ett ovederläggligt sätt av ett ställe i slutet av kap. 32 (SD 81¹² ff.). *B* läser här: »læ land erri þiorflunndr asey konga land.

þessar .v. eyjar» etc., *W* har: »siäländ erj þiörs lunds(!) Alzeij, Kongsland, þessar fimm Eyjar» osv.; de från *W* härstammande nämnda fem handskrifterna uppvisa däremot den från alla andra *B*-hskr. starkt avvikande läsarten: »Kongsland ok aðrar fjórar eyjar» osv.¹

Släktskapen mellan de ifrågavarande fem handskrifterna framgår också tydligt av kapitelindelning och rubriker. Cod. Holm. 55 fol., AM 1006 4to, Brit. Mus. Add MS 4859 och Brit. Mus. Add MS 11.110 stamma i dessa avseenden alldeles överens (112 kapitel med samma överskrifter). Landsbókasafn 358 4to, som hör till de hskr vilka kompletterat sagans början från *A*-gruppen, skiljer sig genom den genomgående kapitelnumreringen I—CXXXVI, men har i *B*-delen samma kapitelöverskrifter som de fyra övriga.

50. Stamtavlan över *B*-gruppens handskrifter får sålunda — med samma förbehåll som ovan för eventuella ytterligare mellanleder — följande utseende. Icke bevarade hskr. betecknas som förut med en asterisk.

¹ Den här med *B*, men icke med *W* och dess avkomlingar överensstämmande läsarten i *E*-gruppens hskr. blir ett ytterligare bevis för de senares nära samhörighet.

51. Av föregående översikter framgår, att av de förefintliga handskrifterna av Knytingasagan för *A*-gruppen i första hand endast *M*, *F* och *A*² samt för *B*-gruppen på samma sätt endast *B* och *B*² ha textkritisk betydelse. Då såväl *M* som *B* uppvisa större luckor (se ovan 12 och 30), tillkommer emellertid frågan, huru vid dessa defekter i texten skall förfaras.

Vad *B*-gruppen beträffar, ligger saken härvid mycket enkelt. Såsom ovan visats, äro *W* och *E* av varandra oberoende avskrifter av *B*, på samma gång som de äro de enda, som utan kända mellanled härstamma från denna gemensamma källa. Där *B* har lakuner i texten, böra således dessa båda avskrifter träda in. Då *E* saknar kap. 22—27, företrädes den för detta parti av texten av sin avskrift *E*^a.

Beträffande *A*-gruppen kunde till en början tvekan kunna råda, då ett så stort antal hskr. härstamma från *M* och av dem några i första hand. En granskning, som närmare omtalas nedan 87.1, har emellertid givit vid handen, att den första tryckta editionen, Köpenhamnsupplagan av c. 1750 (*K*), synnerligen troget och sannolikt trognare än någon av de övriga avkomlingarna av *M* återgiver dennas text. En läsart i *K* skulle därför böra vika för annan läsart, endast om alla de andra direkta avkomlingarna av *M* i ifrågavarande fall stode emot *K* ensam. Några dylika fall förekomma emellertid icke, och under sådana omständigheter kan *K* anses likvärdig med *M* för det i denna felande partiet. Endast i ett särskilt fall, som skall omtalas nedan under 89, äro några av pappershandskrifterna av någon, ehuru mycket ringa, betydelse för textkritiken.

På här framlagda uppfattning av handskrifternas inbördes förhållanden och deras betydelse för textgestaltningen grundar sig den nu föreliggande editionen av vår saga. Den närmare redogörelsen för dennas principer och utförande återfinnes nedan s. LXIII ff.

52. Av de fyra huvudhandskrifterna stå *A* (representerad av *M* resp. *K*) och *A*² å ena sidan, *B* (för de felande partierna företrädd av *W* och *E* resp. *E*^a) och *B*² å den andra varandra mycket nära med avseende på sin textgestaltning. Läsarterna i *A* och *A*²

följa varandra i det hela mycket troget, likaså i *B* och *B*². Ett visst oberoende gentemot varandra och därmed även gentemot sin förlaga visa emellertid de båda förstnämnda i de avvikande, i några fall t. ex. vid kap. 26, 28, 61, 64, 66, 68 (se variantapparaten under texten) mycket starkt divergerande kapitelöverskrifterna. Sannolikt har, såsom redan ovan 28 antydts, den gemensamma förlagan ännu icke haft några kapitelrubriker.

Vad *B* och *B*² beträffar, tillåter icke materialet några närmare slutsatser rörande förhållandet dem emellan. Av åldersskillnaden — *B*² tillhör fjortonde, *B* femtonde århundradet — kan man vänta, att den förra skall stå något närmare den gemensamma förlagan än den senare. Detta bekräftas också därav, att de från *B* avvikande, men med *A* överensstämmande läsarterna i *B*² äro betydligt flera än de, där *B* och *A* gå gemensamt emot *B*² (enligt en approximativ beräkning ungefär åtta gånger så många) och alla av den art, att de naturligt förklaras därigenom, att *B*² liksom *A* här bibehållit urhandskriftens text. Se variantapparaten nedan 115²—121¹², 142¹³—149⁸, 189¹⁷—190¹⁸, 191¹⁴—192¹⁵, 193⁸—194¹⁰, 195¹—196¹. I ett avseende intager dock *B*² en yngre ståndpunkt än *B*, nämligen däri, att den förra har kapitelrubriker, vilka däremot saknas i den senare.

Beträffande förhållandet mellan *A*² och *B*-hskr. se nedan under 54.

53. En av de frågor, som äro av den allra största betydelsen för editionen, är naturligtvis den, huru *A*-gruppens och *B*-gruppens texter förhålla sig till varandra. Den jämförande granskning, som verkställdes för utredandet av detta spörsmål, synes oss ådagalägga, att den förra — såsom torde framgå av det följande — representerar den äldre och ursprungligare textgestaltningen. *B*-texten avviker i smärre enskildheter nästan oupphörligt och på en mängd ställen rätt starkt från *A*-texten, utan att det likväl finnes anledning att beteckna de båda texterna såsom olika redaktioner i litteraturhistorisk mening.

Till mycket stor del ligger olikheten blott i själva ordalagen och uttryckssätten. Härvid visar — såvitt

vi förmå att döma — *B*-redaktören ofta större förmåga än sin kollega av koncis och uttrycksfull språkbehandling och större sinne för rytmsens och den stilistiska utformningens krav. Viktigare än detta är emellertid, att *B*-textens avvikelser nästan genomgående falla under den synpunkten, att han velat förkorta texten.

I de allra flesta fall innebär denna förkortning icke någon beskärning av innehållet i egentlig mening, utan ligger uteslutande i formen, i det att uttrycken sammandragits, överflödiga ord och vändningar, upprepningar o. d. bortrensats. Exempel härpå erbjuder variantapparaten till vår text i mycket stor mängd. Såsom särskilt typiska fall vilja vi hänvisa till följande ställen: 55¹⁹⁻²¹, 57²⁻⁴, 57⁹⁻¹⁰, 59²⁻³, 63⁷⁻¹¹, 68²²—69¹⁰, 70¹⁻⁷, 71³⁻¹⁰, 79¹²⁻¹⁵, 81⁷, 85¹⁷⁻¹⁹, 94³⁻⁸, 99⁹⁻¹⁰, 99¹⁶⁻²¹, 101¹⁹—102⁷, 106¹³⁻¹⁸, 108¹⁻⁵, 109⁴⁻⁶, 109¹⁹—110¹, 111¹²⁻¹⁸, 120²⁰—121¹, 122¹³⁻¹⁷, 131²⁰⁻²², 144⁹⁻¹¹, 171⁸⁻⁹, 174¹⁵⁻¹⁷, 183¹⁻², 200¹²⁻¹⁶, 207⁶⁻⁹, 208²¹⁻²², 209⁷⁻⁸, 217⁹⁻¹⁹, 219¹⁻³, 219¹⁴⁻²¹, 222¹³⁻¹⁶, 225¹³⁻²³, 227³⁻⁷, 227⁸⁻¹⁷, 235²⁰⁻²³, 248⁴⁻¹², 252⁷⁻¹², 257¹¹⁻¹², 265¹⁷⁻¹⁸, 268²²⁻²³, 271¹⁷⁻¹⁹, 278¹³⁻¹⁶, 287²²⁻²⁴, 289⁵⁻⁷, 291³⁻⁵, 293²⁻³.

Verkliga utelämnningar förekomma emellertid också och ingalunda sällan. Såsom exempel härpå kunna till en början anföras följande ställen: 62⁹⁻¹⁰, 67¹⁷⁻²², 68⁸⁻¹¹, 74¹⁹⁻²¹, 87¹⁴⁻¹⁵, 87¹⁹⁻²⁰, 92³⁻⁴, 101⁴, 102¹³⁻¹⁴, 103¹⁻², 108¹³⁻¹⁵, 129⁸⁻⁹, 130¹⁰⁻¹², 136¹³⁻¹⁴, 140¹⁴⁻¹⁶, 150¹⁸⁻¹⁹, 153¹¹⁻¹³, 166¹⁹⁻²⁰, 173⁸⁻⁹, 174¹⁵, 193²⁰⁻²², 197²⁰⁻²¹, 200²³—201¹, 205²³—206¹, 207², 208⁷⁻⁸, 212⁹⁻¹¹, 222¹⁻², 225⁵⁻⁶, 228²¹⁻²², 233⁷⁻⁸, 235¹¹⁻¹², 243²²⁻²³, 244¹⁹⁻²⁰, 247¹⁰⁻¹¹, 254¹³⁻¹⁴, 255¹⁻³, 267⁹, 276⁵⁻⁶, 279⁹⁻¹¹, 280²⁰⁻²², 281⁵⁻⁶, 282⁷⁻⁸, 284⁴⁻⁵, 291¹²⁻¹³, 292¹³⁻¹⁴, 292¹⁶⁻¹⁷. I dessa och en del liknande fall har emellertid det uteslutna ingen som helst betydelse för berättelsens gång eller för textsammanhanget, och redaktören har tydligen blott velat förbigå sådant som han fann umbärligt. Stundom gäller det någon helt oviktig upplysning, oftast blott en mera detaljerad utmåling av en händelse eller situation, en fylligare utförd dialog o. d. Dessa fall inrymmas därför i själva verket under samma synpunkt som de ovan omtalade förkortningarna i framställningssättet och äro också

understundom svåra att skilja från dessa. I några fall, där *B*-redaktören gjort uteslutningar, har även en modern läsare ett intryck av att det utelämnade icke blott är oviktigt, utan onödigt eller abundant. Sådana exempel äro bl. a.: 77¹⁴⁻¹⁶ (upprepning av något förut omtalat), 93¹⁻³ (»þar váru ok í ferð með Knúti konungi fleiri höfðingjar, þeir er eigi eru nefndir»), 144²⁻³, 193⁸⁻⁹, 204¹⁹⁻²⁰ (»ok þyrfti ekki tulk fyrir sér», ett onödigt tillägg till det föregående »kunni margar tungur»), 211¹⁴⁻¹⁵ (»eptir því sem ætlat var»), 223²⁻⁴ (upprepning av något som redan sagts i föregående kapitel), 237⁹⁻¹⁰ (hänvisning till något strax förut omtalat), 239⁴, 260², 273⁷⁻⁸ (»er fyrr var nefnd»), 273¹⁶ (»sem fyrr var sagt»), 283¹⁶⁻¹⁷.

Mera tveksam kan man vara om det berättigade i *B*-redaktionens uteslutningar i några andra, men ganska sällsynta fall. Så t. ex. kan det kanske medgivas, att den 70¹⁵⁻²² utelämnade replikväxlingen mellan Eyvindr bifra och Ásbjörn jarl icke är strängt nödvändig för sammanhanget, men det omedelbart följande blir dock lättare begripligt i den utförligare textform som *A* har. Något liknande gäller 123²⁴—124¹, där det i *A* omtalade rådslaget mellan samma personer att bringa konung Knut om livet visserligen av hela berättelsens sammanhang kan slutas, men där dock *A* ger en bättre bakgrund åt de följande händelserna genom att direkt omtala denna sak. Av mindre betydelse, men dock i någon mån till men för sammanhanget äro uteslutningarna s. 240¹³⁻¹⁷ och 241²³—242². Större vikt kan tillmätas saknaden av ett par rader 242¹⁴⁻¹⁵, varigenom motiveringen till att konungarna Knut och Valdemar ej ville följa Sven på ett härtåg till Sverige bortfaller.

Mycket sällan ha verkliga fakta förbigåtts. De enda exempel som förekomma äro följande. S. 60¹⁻⁶ har *B*-redaktionen med tystnad förbigått slaget vid Nissan mellan Harald hårdråde och Sven Estridsson. 219⁶⁻⁷ finnes ej motsvarighet till *A*:s uppgift: »á öðru ári eptir, þá eyddi Eiríkr [Sveinsson] allan staðinn í Róiskeldu». 226⁹⁻¹¹ saknas den i *A* givna upplysningen, att dråpet på Harald kesja ägde rum ett år efter konung Nils fall. *B*-redaktionen nämner icke s.

238¹⁻⁴ om konung Knuts besök i Gårdarrike före färden till Rostock. Slutligen återfinnes ej heller 271³⁻⁴ ett dock blott med ett par ord i *A* omtalat strövtåg till Valung och Vik under en av konung Valdemars härfärder till Venden. — De flesta av dessa uteslutningar äro av mycket ringa betydelse. Märkligast är tystnaden rörande slaget vid Nissan. Vad skäl *B*-redaktören haft för sina ändringar, kan icke avgöras. Att *B* här skulle vara ursprungligare än *A*, i vilken uppgifterna då skulle bero på interpolationer, är emellertid icke sannolikt, liksom det i fråga om de förut omtalade fall, där *B* har en kortare text, för den som läser sagan i sitt sammanhang ter sig alldeles uteslutet, att avvikelserna skulle kunna bero på tillägg av *A*-redaktören.

Från alla nu omtalade uteslutningar i *B*-texten böra skiljas några få fall, där *B*-skrivaren oavsiktligt och mekaniskt överhoppat smärre textdelar. Ett sådant föreligger sannolikt 157⁸⁻⁹, där skrivaren kan ha hoppat från ett *ok* till ett annat. Säkert är så förhållandet 254¹⁷⁻²⁰ (språng från *brottu* rad 17 till samma ord rad 20) och 285⁵⁻⁶ (där på alldeles samma sätt skrivaren sprungit över en sats som liksom den närmast föregående satsen slutar med ordet *upp*).

Till sist skola i detta sammanhang nämnas de två enda fall, där olikhet i de meddelade uppgifterna föreligger. Det ena — och mycket betydelselösa — förekommer s. 221²⁴⁻²⁵, där det i *A* heter: »Nikulás konungr varð sárr nokkut í orrostunni ok eigi mjök, áðr han flýði», under det att *B*:s text lyder: »Nikulás konungr varð mjök sárr í orrostunni, och því næst flýði hann». Det andra stället är av något större vikt. S. 270¹³⁻²⁰ har *A* följande text: »En enn næsta leiðangr, er Valdimarr konungr reri, þá fór hann fyrst til Réinga, ok þá var brent á Valung; varð þá enn Absalón biskup skjótastr ok Eylendingar, svá at þeir biðu konungsins VII nætr vid Hedinsey ok fóru þaðan heim. En er vetrinn leið af, bauð Valdimarr enn út leiðangri ok fór til Réinga ok logðu upp á Strælu» osv. I st. f. detta ha *W* och *E*; vilka genom sin samstämmighet säkerställa lydelsen i *B*: »En er tveir vetr váru liðnir frá leiðangri þeim, er nú hefir verit frá

sagt, fór Valdimarr konungr til Strælu» etc. *B*-redaktören har här uteslutit en av härfärderna och samtidigt infogat uppgiften, att tåget till Stræla ägde rum två år efter det närmast föregående krigsföretaget i dessa trakter. Att även här *A* har den ursprungliga texten, lider intet tvivel. Förmodligen har även denna ändring i *B*-redaktionen gjorts i korthetens intresse, men den strider dock mot de av denna eljest — med de få ovan nämnda obetydliga undantagen — följda principerna i fråga om förkortningar.

Som man kan vänta, äro omvänt de fall ytterst få, där *B*-redaktionen har en utförligare textgestaltning än *A*. Frånsett enskilda ord o. d. kunna endast nämnas 62²⁰⁻²¹, 76¹⁴, 86⁸⁻¹¹, 92¹⁷, 146¹⁶⁻¹⁷ och 277¹⁷. Alla äro mycket betydelselösa och alla av den art, att det icke kan avgöras, huruvida det föreligger tillägg i *B*-texten eller uteslutningar i *A*-texten. Ett särskilt fall utgör emellertid 285¹⁷, där antingen *A* eller dess avskrift *M* synbarligen av rent förbiseende överhoppat ett litet stycke i sin förlaga på grund därav att blicken glidit från ett *farit* till ett annat längre ned.

54. I samband med frågan om förhållandet mellan *A*-redaktionens och *B*-redaktionens texter må även till slut några anmärkningar göras om *A*²:s ställning till *B*-gruppen. Ehuru, såsom redan framhållits, *A*²:s text i det stora hela mycket noggrant följer *A*:s, hindrar detta naturligtvis icke, att den förra hskr. i detaljer kan visa från *A* avvikande överensstämmelser med *B* och *B*². Fallen kunna indelas i tre grupper.

a) Den i *A*²*B*(*B*²) föreliggande läsarten är uppenbarligen den riktiga. Dessa ställen äro: 66³ (*A*²*B* har: *stóð upp*; *upp* saknas i *K*); 143¹⁰ (ett för sammanhanget nödvändigt *svá* saknas i *K*); Str. 32⁷ (*A*²*B*: *varð*; *K*: *var*); Str. 34⁵ (*A*²*B*: *slongvir*; *K* felaktigt: *slongvit*); Str. 34⁷ (*A*²*B*: *kyn*; *K* felaktigt: *kyns*); Str. 36⁴ (*A*²*B*: *fylgðu*; *K* oriktigt: *fyldi*); Str. 41⁷ (*A*²*B*: *unnanda*; *K* oriktigt: *unnandi*); 84¹⁸ (*A*²*B*: *tekinn*; *K*: *tekít*)¹. I alla dessa fall ha vi i vår text infört *A*²*B*:s

¹ Beträffande versarna få dock kanske vissa reservationer göras för vad texten i *A* kan ha haft, då denna kan ha varit föremål för »rättelser» och gissningar dels av Arne Magnusson, dels av utgivarna av *K*.

läsart. Utom dessa bör emellertid särskilt omtalas, att *A*² 146¹³ — det enda ställe där i detta fragment det ifrågavarande tillnamnet är belagt — i likhet med *B* och *B*² har *þórðr skorri* (icke som *K dorri*). Härav torde med säkerhet kunna slutas, att *B*-redaktionens namnform är den ursprungliga.

b) Läsarterna i de olika hskr. kunna från inre synpunkt sett anses jämgoda. Hit höra först och främst ett icke ringa antal ställen, där skillnaderna endast bestå i utbyte av en vanlig glosa mot en annan, i ett något olika uttryckssätt, i olika tempusformer, i uteslutande eller tillägg av något småord (pronomen, adverb o. d.), i en avvikande ordföljd mellan två eller tre ord m. m. dylikt. Sådana fall äro: 65¹⁰ (*hirdu ekki*; *A*²*B* tillägga: *um*); 66¹⁵ (*at*; *af A*²*B*); 67¹⁴ (*landstjórarmenn ok höfðingjar*; *höfðingjar ok landstjórarmenn A*²*B*); 68⁴ (*þar*; *þat A*²*B*); 68¹⁴ (*tíl menn*; *menn til A*²*B*); 68¹⁸ (*Var Eyvindr bifra*; *Eyvindr bifra var*); 68²⁰ (inledande *þá* saknas *A*²*B*); 70¹¹ (inledande konjunktion *at* saknas *A*²*B*); 73² (*þá*; *svá A*²*B*); 73¹⁶ (*vilja*; *vildi A*²*B*); 73²⁰ (*staðnaði*; *A*²*B* tillägga *þá*); 74¹⁰ (*þat alt*; *alt þat A*²*B*); 75⁴ (ordföljden); 75⁵ (ordföljden); 75¹³ (*þó* saknas *A*²*B*); 143¹ (*vel* saknas *A*²*BB*²); 143¹⁶ (*þar*; *þá A*²*BB*²); 145⁸ (*hann* saknas *A*²*BB*²); 145¹⁶ (ordföljden olika i *A*²*BB*²); 147¹¹ (*bregðr*; *A*²*BB*² tillägga: *hann*); 148⁵ (*er*; *sem A*²*BB*²); 149³ (*ok* saknas *A*²*BB*²); 150¹ (*vit*; *vér A*²*B*); 150⁶ (*þó* saknas *A*²*B*); 151¹ (*er*; *at A*²*B*); 153²¹ (*þá*; *nú A*²*B*); 154² (*þat*; *þess A*²*B*); och på alldeles liknande sätt ytterligare 154⁵, 154¹⁰, 155³, 156¹⁶, 157⁵, 157¹⁹, 158³, 158¹⁷, 159², 159⁷, 159¹⁰, 159¹³, 160⁴, 160¹¹, 160¹³, 161¹⁴, 162⁴, 162⁷, 162¹⁰, 162¹⁵, 163⁵, 163²⁴, 167⁸, 168⁶, 172³, 173⁷, 174²⁰, 183¹⁴, 184¹⁵, 186⁷, 188², 188⁶, 189³. Något annorlunda är förhållandet i en del andra fall, där överensstämmelser och olikheter icke i samma mån som dessa falla inom ramen av de vanliga avskrivarfriheterna. Dessa äro: 63²²⁻²³ (orden *svá sem hér er áðr sagt* saknas *A*²*B*); 73¹² (*ljá*; *játa A*²*B*; i satssammanhanget likvärdiga men rätt starkt skiljaktiga ord); 146¹ (*drápu*; *deyddu A*²*BB*²; samma anmärkning som i föregående fall); 147¹² (*fótunum*; *hófunum A*²*BB*²); 148²¹ (*Seljumannamessu*; *Seljumannavöku A*²*BB*²); 151¹³

(*kallu*; *mæla* A^2B); 153¹³ (*sagði hann saknas* A^2B); 155¹⁸ (*mundi*; *mætti* A^2B); 156¹⁰ (*þeir Sveinn ok Ástráðr Þorgunnusynir*; *þeir Þorgunnusynir* A^2B); 159¹⁵ (*sagði hann saknas* A^2B); 159¹⁷ (*sagði hann saknas* A^2B); 166⁵ (*Markús Skeggjason*; *Markús* A^2B); 168¹¹ (*þætti oss*; *oss væri* A^2B); 168¹⁷ (A^2B tillägga ordet *skjött*); 172⁸ (*af páfanum Paskális*; namnet, förut nämnt strax ovan, saknas här A^2B); 173⁷ (A^2B tillägga ordet *ókeypis*, ehuru textstället för övrigt har olika lydelse i A^2 och B); 174⁴ (*Heinrekr keisari*; namnet, förut omtalat, saknas A^2B); 185³ (*var sett*; subjektet *skrínit* tillägges, ehuru icke nödvändigt för sammanhanget, i A^2B); 185²² (*Knúti konungi enum helga*; *Knúti enum helga* A^2B); 189¹⁶ (*Markús Skeggjason*; *Markús* A^2B).

c) Läsarerna i $A^2B(B^2)$ äro felaktiga. Endast helt få sådana fall förekomma: 66¹² (*hafði* A^2B för *haf*); 68⁷ (*var til þess* i st. f. *bar till þess* A^2B); 69¹ (*biðja* för *biða* A^2B); 145¹⁸ (*hann saknas* på två ställen A^2B ; åtminstone i det sista fallet kan det ej umbäras); strof 36⁶ (*á*, av metriska skäl nödvändigt, saknas i A^2B); 174¹⁹ (*honum* saknas A^2B).

Någon närmare släktskap mellan A^2 och B -gruppen gentemot A kan icke byggas på någondera av de nu framlagda variantgrupperna. I de under a) nämnda fallen ha A^2 och $B(B^2)$ tvivelsutan var för sig bibehållit den ursprungliga läsarten. Detsamma är sannolikt händelsen i de flesta exemplen även under b), ehuru här, såsom redan antydts, åtminstone i fråga om de under detta moment uppräknade smärre olikheterna och överensstämmelserna ett stort spelrum finnes för tillfälligheter vid skrivarens behandling av sin förlaga. Hur dylika kunna spela in, visas t. ex. av ett par likheter mellan A^2 och B^2 , där A och B däremot följäs åt: 145⁸ (*einu KB*; *þokkuru* A^2B^2); 147¹³ (*upp KB* saknas i A^2B^2). I de under c) omtalade fallen slutligen bevara A^2 och B möjligen fel som gå tillbaka ända till den för A - och B -gruppen gemensamma förlagan, ehuru i alla fallen utom 68⁷ och 69¹ felet ligger nära till hands för en skrivare att göra. Förskriver sig felet från den gemensamma förlagan, har A sålunda vidtagit rättelse, vilket också i alla dessa fall var lätt för den skrivare som hade sin uppmärksam-

het riktad på innehållet i den framför honom liggande texten. Att felet i $A^2B(B^2)$ kunna vara mycket gamla, visas därav, att sådana finnas som äro gemensamma icke blott för dessa hskr., utan även för A (dvs. K, M). Se nedan noterna under texten till 147², 147¹⁰, strof 42¹, strof 42², strof 44⁴, strof 52⁷. Till dessa kan läggas ytterligare 56¹⁰ (*við Erri* i st. f. *á Ré*); se F. Jónsson i Vid.-Selsk. Skr. Hist.-fil. Afd. 6 R. VI. 1, s. 7.

AM 1 e β I fol. och AM 20 b I fol.

55. Då i förevarande edition Sögubrot och Knytlingasaga utgivas tillsammans, utgås härvid från den förutsättningen, att den saga, varav Sögubrot utgör ett fragment — den yngre bearbetningen av »Skjöldungasaga» — och Knytlingasaga en gång hört tillsammans och bildat en sammanhängande dansk konungasaga, åt vilken vi här givit namnet »Sögur Danakonunga»¹. Rörande de litterära bevisen för tillvaron av ett dylikt samlingsverk, erinrande om Snorre Sturlassons »Nóregs Konungasögur», hänvisas till A. Olrik, Forh. på det fjerde nord. filologmöde, s. 22 ff., Dens. i Aarb. f. nord. oldkynd. 1894, s. 83 ff., F. Jónsson i Vid.-selsk. Skr. Hist.-fil. Afd. 6 R. VI. 1, Dens. Litt.-hist.² 2: 659 ff., 828 ff.

De sålunda förda litteraturhistoriska bevisen äro i själva verket fullt avgörande. Ett ytterligare stöd, som först framdragits av Vigfússon Sturl. I: LXXXVIII ff., Corp. poet. bor. s. L, är den förmodan, att membranfragmenten av Sögubrot (AM 1 e β I fol.) och Knytlinga A^2 (AM 20 b I fol.) ursprungligen utgjort delar av samma kodex. Antagandet, till vilket även Kålund

¹ »Skjöldungasaga» benämnes hela sagan t. ex. av Vigfússon nedan i texten a. st., Olrik sist anf. arb. s. 152 ff., Kålund Kat AM 1: 14. Det torde emellertid vara lämpligare att, såsom de flesta äldre förf. och även t. ex. F. Jónsson göra, förbehålla detta namn — hemulat redan genom Snorres citat i Nóregs Konungasögur — för den ursprungligen självständiga del, som behandlar den förhistoriska tiden.

Kat. AM 1: 14 ansluter sig, styrkes framför allt därav, att handstilen — för såvitt utgivarna förmå att döma — verkligen är densamma i de båda fragmentgrupperna. Även radantalet per sida är lika (30 rader). Rygginskrifningarna passa icke alldeles samman, men detta kan bero därpå, att bladen i I e β äro något skrumpna; de äro i regel något kortare än bladen i 20 b I. Vad de paleografiska och ortografiska förhållandena beträffar, har det syntts lämpligt att giva en översikt därav i följande anmärkningar.

56. Akcenter saknas så gott som fullständigt i I e β. Det enda undantaget är *kerlóg* 15²⁰.

I 20 b I förekomma däremot akcenter sparsamt spridda över hela fragmentgruppen med undantag av blad 9. Fördelningen är följande: a) över etymol. lång vokal: fé 66¹⁵, ús 70⁴, úar 71¹⁰, fin 150¹⁵, vár 150²¹, á 151²⁰, í 151²¹, í 152¹⁷, þer 153³, í 153⁷, fé 153¹⁵, hét 154³, mál 154¹⁹, nætr 155¹⁰, frá 155²⁰, vt 156²¹, nótt 157¹³, í 157¹⁴, fólzu 157¹⁵, bót 158¹⁴, væri 158¹⁵, gétt 159¹³, kéri 164¹, á 168¹⁴, í 171¹, bár (stadsnamn) 171¹, fómiliga 172⁶, min 174¹³; s:a 28 ggr; b) över etymol. kort stamvokal (jfr Olson YS xxv och cit. litt.), ändelsevokal eller diftongbeståndsdel: hein 72¹⁵, alóg 73¹⁶, æi 152¹¹, ít 152¹², fair 153¹², lifá (för *lína*) 155¹³, utlarfni 157¹, giør 157⁵, matléyfi 157¹⁷, buinn 158¹, fofit 158¹⁸, óss 160⁴, heitid 162⁵, ina 167⁵, aheft 168²⁰, fidán 171⁴, kunig 174¹³; s:a 17 ggr.

57. Förkortningar användas i båda hskr. i ganska stor utsträckning, dock något mindre rikligt i I e β. Följande särskilda tecken och förkortningssätt förekomma.

1. Vågrätt streck över en bokstav eller bokstaver användes:

som tecken för *m*: I e β: *heim*, *kemr*, *minum*, *odr-um*, *ervm* osv.; 20 b I: *fem*, *vm*, *konungdom*, *visum*, *oddum* osv.

som tecken för *n*: I e β: *menn*, *enn*, *annat*, *unna*, *konunnar* osv.; 20 b I: *enn*, *menn*, *steinn*, *annan*, *manni* osv.

som tecken för vokal + *n*: I e β: *gengu*, *fiolment*, *ftormenni*, *tvniment*, *mundv*, *hiormund* m. fl.; 20 b I: *ganga*, *gengr*, *gengo*, *gengit*, *fiolment*, *mundi*, *mundu*.

som allmännare förkortningstecken: I e β: *menn*, *monnum*, *hestrinn*, *orminvm*, *orrostv*, *orrostur*, *haralldr*, *haralldr*, *haralldr* etc., *hrørekr*, *gefit*, *skipit*, *glapit*, *drepit* m. fl.; 20 b I: *menn*, *menn*, *monnum*, *drotning* (förkortn. för *-ing*), *orostum*, *prestr*, *prestr*, *keisara*, *haralldr*, *haralldr* etc., *Eirikr*, *Eiriks* etc., *hafit*, *harfud* m. fl.; särskilt märkes i 20 b I *pp* = páfi, páfa, *ppa-num* = páfanum.

2. Vågrätt (eller svagt böjt) streck genom övre delen av bokstav användes:

som beteckning för vokal + nasal: I e β: *fiþan*, *hoppingi*, *hoppingia(r)*, *fylkingar*, *vikingar*, *hokunni*, *land*, *landz*, *landi*, *norðrlondum*, *kono*, *þing* osv.; 20 b I: *mepan*, *Sipán*, *hoppingia(r)* etc., *tiþendi*, *hendr*, *hondum*, *land*, *landz*, *landi* etc., *fiolondum*, *hallendingar*, *þing*, *þingi* etc., *þinga* osv.

som beteckning för vokal + annan kons.: I e β: *þorkell*, *þorleifr*; 20 b I: *borginni*, *romaborgar*, *þorgunnufynir*, *þorgatr*, *þorðr*, *kirkian*, *kirkianni*.

som allmännare förkortningstecken: I e β: *konung(r)*, *konungs*, *konunginn*, *konungi*, *konungar* etc., *mælti*, *mæltu*, *mælti*, *skal*, *skulo*, *skulum*, *skaltu*, *skyldi*, *þuiat*, *reidgotaland*, *gatlant*, *eygotalandz*, *Gotlandi*, *raðbarðr*, *storkuðr*, *kappi*, *mikit*, *tekit* m. fl.; 20 b I: *knuz*, *knut*, *kuuti*, *konung(r)*, *konungs*, *konungr*, *konungi*, *konunga*, *konung*, *konungi*, *konunginn* etc., *hlutr*, *hlut*, *hluti*, *mæla*, *mælti*, *mælt*, *skal*, *skulum*, *skulv*, *skulot*, *skyldi*, *erkebiskups*, *broðir*, *bifra*, *heilagr*, *keisari*, *jarlinn*, *Asbiorn*, *Asbiarnar* etc., *Olafr*, *Olaf* etc., *sannliga*, *reiduliga*, *mikit*, *tekit*, *folkit*, *lokít*, *orþit* m. fl. Särskilt märkes genomstruket *bb* och *kk*: I e β: *konunga*, *konungar*, *konungum*; 20 b I: *brøðr*, *konungar*.

Inom de nu nämnda grupperna komma särskilt några vanliga fall, där större eller mindre del av pronomina *hann*, *sá*, *þessi* på detta sätt förkortas: I e β: *hann*, *hans*, *honum*, *hennar*, *hanna*; *þat*, *þann*, *þeir*, *þeira*, *þeiri*, *þeim*; *þetta*, *þessum*; 20 b I: *hann*, *honum*, *hennar*, *henni*, *hana*; *þat*, *þann*, *þeir*, *þeir*, *þeira*, *þeiri*, *þeim*; *þetta*.

3. Vågrätt (eller svagt böjt) streck genom bokstav i förening med en båge över streckets vänstra del (eg. en sammanskrivning av *f* med resp. konsonant; se

hialpar m. fl.; *far*, hvart; 20 b I: *par*, *var*, *uad*, *mar-gir*, *bardaga*, *fari*, *þegar*, *fiofar*, *hallendingar* m. fl.; *far*, hvart, *varf*, *vart*; dessutom som allmännare förkortningstecken i *maðr* 1 e β och 20 b I samt *fvarar* 20 b I.

Interlineärt *s* är en förkortning som är egendomlig för 20 b I; den användes som förkortning för bokstavsgrupp slutande på *-s*, vanligen i förening med vågrätt streck genom bokstaven. Förkortningen förekommer i följande former (de flesta flera ggr): *hans*, *þess*, *þessa*, *þessi*, *þessv*, *þessum*, *konungs*, *konungs*, *keisarinn*.

Interlineärt *t* förekommer:

som beteckning för vokal + *t* i följande fall: 1 e β: *hvat*, *hingat*, *het*; 20 b I: *hvat*, *hingat*, *þionat*, *het*, *þuegit*.

som beteckning för *at*: 1 e β: *kvað*; 20 b I: *kvað*, *fagnað* (jfr 80. 3).

Beträffande *t*: *ð* se nedan 80. 2, 3.

Interlineärt *z* förekommer i 1 e β 1 gg i *elldaz*, i 20 b I i *kvaz*, *komaz*, *manz*, *manz* vardera 1 gg.

13. Förkortning medelst utskrivande blott av en eller några av de första bokstäverna i ett ord utan särskilt förkortningstecken användes i båda hskr. ganska ofta. Ex. i 1 e β: *broðir*, *dottir*, *dottur*, *foður*, *son*, *hann* (1 gg), *eða*, *eða*, *finn*, *finn*, *mælli*, *qvæt*, *legir*, *fagði*, *fvarar*, *fvaraði*, *spyr*, *til* m. fl.; 20 b I: *broðir*, *broður*, *dottir*, *dottur*, *son*, *finn*, *sona*, *bondi*, *jarl*, *jarls* etc., *hertuga*, *hann* (sällsynt), *eða*, *eða*, *finn*, *mælli*, *legir*, *legia*, *fagði*, *logðu*, *fvaraði*, *til* m. fl. Särskilt märkas: *bb* = *brøðr* (20 b I), *ff* = *finnir*, *fonum* etc. (1 e β och 20 b I). I synnerhet användes detta förkortningssätt ofta i namn: 1 e β: *Ivarr*, *Ivars* etc., *Rognualdr*, *Vbbi*, *haralldr*, *haralldr* etc., *hrørekr*, *hrøreki*, *hilditonn* osv.; 20 b I: *Sveinn*, *Sveins* etc., *Eiríkr*, *Asbiorn*, *Asbiorn*, *Eyvindr*, *Olafr*, *Olafr* etc., *Haralldr*, *benedikt*, *bifra*, *Vlfsfon* m. fl.

Vanligen står en punkt efter respektive bokstav med vilken det utskrivna slutar; ofta är dock denna punkt utelämnad (i en del fall kanske utplånad). — Å andra sidan kan anmärkas, att punkt stundom är satt efter den sista bokstaven även i ord som förkortats enligt 1, 2, 4 och 7 ovan: *keis.*, *b.*, *hert.*, *Bot.* osv.

Särskilt i det sist nämnda av dessa fall är punkten vanlig.

14. I detta sammanhang kan till sist nämnas, att 20 b I två ggr använder sammanskrivet *sk* (jfr Kälund Atlas 3: x): *íkommu* 149¹⁴, *danfka* 173⁷. Motsvarighet härtil saknas i 1 e β.

58. *U*-omljudet av *a* tecknas i båda hskr. omväxlande med *o* och *ω*, i 20 b I undantagsvis 2 ggr *au*. Ex. från 1 e β: *oðrum*, *hofði*, *sogur*, *nokurrt*, *ollu*, *hillitonn*, *ftong*, *koppum*, *morg*, *born* osv.; *hafðu*, *fagðu*, *fak*, *avllv*, *lavnd*, *atgangu* osv.; — från 20 b I: *foður*, *kvodduz*, *hofum*, *hofðu*, *log*, *fogðu*, *tokum*, *nokurs*, *toluðu*, *ollu*, *fonn*, *morg*, *mork* osv.; *faðlinum*, *hafum*, *hafðu*, *vaku*, *avll*, *famnuduz*, *graptr*, *avdigr*, *mark*, *avr* osv.; *fauruneyti* (1 gg), *ftauk* (1 gg). I båda hskr. överväger *o*; proportionen mellan *o* och *ω* är dock tämligen olika, i det att i 1 e β mot c. 95 *o* stå endast c. 25 *ω*, i 20 b I däremot c. 140 *o* mot icke mindre än c. 70 *ω*. Någon tendens till fördelning av *o* och *ω* i olika ställningar kan icke spåras; samma ord skrives i allmänhet än på det ena, än på det andra sättet.

59. 1. Av de genom utjämning från olika kasus (*vón*: *vánnar* osv.) uppkomna växelformerna *vón* och *ván* möter i 1 e β endast den första (4 ggr); däremot har 20 b I 3 ggr *uon*, *von* och 1 gg *uan*.

2. Av pers. pron. 3:dje pers. fem. sing. har 1 e β såsom utskrivet blott formen (minst ett tiotal ggr), 20 b I däremot 3 ggr *hon* och 1 gg den yngre formen *hun*. Jfr om dessa förhållanden Olson YS xxxvii. Vid förkortning står i båda hskr. alltid *hon*.

60. Det negerande prefixet har i 1 e β fol. alltid formen *o*:- *ouitrliga*, *ofull*, *ovegliga*, *omerkilig*, *ogerla*; i 20 b I växlar *u* med *o*: *olog*, *ofridar*, *oro*, *okvæða*, *omakligt* m. fl., smlagt 11 ggr; *men*: *vmalugr*, *vueniur*, *vuart*, *vlikir*, *vliðu* m. fl., smlagt 8 ggr. Jfr om växlingen Noreen Aisl. Gr.⁴ § 51. 1 a, 112. 1.

61. 1. Av verbet *þykkia* förekomma i såväl 1 e β som 20 b I endast former med *i*: 1 e β: *þiki* (1 gg), *þikir* (1 gg), *þikir* (3 ggr); 20 b I: *þiki* (2 ggr), *þikir* (2 ggr), *þikumz* (2 ggr); däremot i den senare subst. *famþyki* (2 ggr), *fundrþyki* (1 gg). Jfr Olson YS xxxviii

o. där cit. litt. — 20 b I har dessutom *i* även i *tiggia* Str. 29⁷.

2. För *y* skrives *u(v)* i *umfa* (1 gg) 1 e β och *fvri* (1 gg) 20 b I; omvänt 20 b I *þyrfum* för *þurfum* (1 gg).

62. 1. *æ*-ljudet betecknas i såväl 1 e β som 20 b I i regel med *æ*: 1 e β: *kvænar*, *bædi*, *frægan*, *vætlar*, *væri* osv., smlagt c. 60 ggr; 20 b I: *mæla*, *kvædi*, *nætr*, *nær*, *fælir*, *fætt*, *næft* osv., smlagt c. 130 ggr.

I båda hskr. användes dock stundom *e*. Ex. i 1 e β äro: *ageta*, *agetir*, *agetaztr* (3 ggr), *agetaztir*, *letr* (2 ggr), *feing*, *uenaz*; s:a 10 ggr. Härtill möjligen även: *veri*, *ueri* (4 ggr). 20 b I har följande ex.: *bedi*, *geti*, *géttr*, *agetr*, *agetaztr*, *fagetir*, *gezlu*, *fe* (pres. ind. sg. 1sta pers. av *fá*) 2 ggr, *okveða*, *flemingiar*, *flemingialand*, *friend[r]*, *kérir*, *mela*, *venligr*, *uendifmanna*, *Venti*, *ventir*, *vetta*, *uvettir*, *etladiz*; s:a 22 ggr. Härtill möjligen ytterligare de med förkortning skrivna: *kera*, *keran*, *kerleika*, *kerleikum* (2 ggr), *ner*, *ueri*, *veri* (2 ggr), *friend[j]*, *friendum*. En gång användes i 20 b I *ε*: *fεr* 154⁹.

I 1 e β förekommer på två ställen *ø* för *æ*: *ohøft* 7²⁶, *hrøddaz[tr]* 11¹⁹. Ex. härpå saknas i 20 b I. I den senare däremot påfallande 1 gg *ei*: *meigða* 174¹⁰.

2. I 20 b I användes några ggr *æ* som tecken för kort *e*: *æða* (1 gg), *æki* (2 ggr). — I samma användning förekommer i ett fall i båda hskr. *ε*, nämligen i det med förkortning skrivna *εða* (i båda ett flertal ggr). — Jfr även nedan under diftongen *ei*.

63. Det långa *ø*-ljudet tecknas i 1 e β nästan konsekvent med *ø*: *døttra*, *røtt*, *kømi*, *brødr* osv., smlagt c. 30 ggr; *Guðroðr* 11²³ beror väl blott på att strecket över *ø* uteglömts eller utplånats, under det att *hogr* (3 ggr) kanske snarast representerar ett *hoggr* (Noreen Aisl. Gr.⁴ § 503, anm. 1). 2 ggr skrives *e*: *lekia*, *fekti*, 1 gg *æ*: *þrænski*, 1 gg *ey*: *meyti*. — Även i 20 b I är den vanliga beteckningen *ø*: *høfir*, *sløgir*, *bøndr*, *fømiligr*, *høgr*, *dømdi*, *øpa* osv., smlagt c. 60 ggr; jämte *ø* användes emellertid i denna hskr. stundom även tecknet *ö* eller *ô*: *föri*, *fözlu*, *umróða*, *bön* etc. smlagt 8 ggr, *brøðr*, *størrri*, *fötr* osv. smlagt 6 ggr; *ö* (*ô*) i denna betydelse synes i fisl. (i motsats till fnor.) hskr. vara mycket sällsynt (se Kälund Atlas 3: v). I

tiltoki 74²² och fofd 188¹⁸ står *o*, på senare stället dock otydligt. Tecknet *æ* användes 3 ggr: *gæla*, *rætt*, *fam-mædd*, 2 ggr skrives *e*: *bræðrum*, *hegr* och 1 gg *ey*: *reyddu*.

64. 1. Kort *ø*-ljud tecknas i båda hskr. så gott som konsekvent med *ø*: 1 e β: *fløngvandbægi*, *øngar* (pron.), *ørendi* osv.; 20 b I: *hnøggvi*, *øngan* (pron.), *ørendi* etc.; hollzti 73⁵ och *hromandi* 187¹¹ i 20 b I äro otydliga (möjligen står även på dessa ställen *ø*). — En gång tecknas i 20 b I *ω*: *flænguir* 167¹⁹; jfr om liknande skrivningar Olson YS xxxiii och där cit. litt.

2. Beträffande växlingen kort *ø*: kort *e* skall endast anmärkas, att båda hskr. normaliter ha *e* i former av pronominet »ingen»: 1 e β: *engi*, *engan*, *enga*, *engu*, smlagt ett tiotal ggr; 20 b I: *engi*, *engan*, *engv* osv. smlagt c. 12 ggr. Undantagsvis har 1 e β fol.: *øngar* (1 gg), 20 b I: *øngr* (1 gg), *øngan* (2 ggr), *øngr* (1 gg).

65. Diftongen *ei* tecknas i båda hskr. så gott som konsekvent med *ei*: *fleiri*, *neita* (1 e β), *eiga*, *heitid*, *ueita* (20 b I) osv. en mängd ggr. Helt undantagsvis förekommer emellertid *æi*: 1 e β: *æiga* (1 gg), *æigi*, *neg. part.* (2 ggr); 20 b I: *læid* (1 gg), *æiga* (3 ggr). I 1 e β skrives en gång *aei*: *æigi* 21⁸. — Anmärkningsvärt är, att båda hskr. vid förkortning konsekvent ha *æigi* (eller kanske snarare *ægi*). Till förklaringen jfr Olson YS xxxix f. och där cit. litt., Noreen Aisl. Gr.⁴ § 152.1 — I 20 b I märkes den egendomliga skrivningen *vætr* för *veittr* 148⁹; jfr omvänt användningen av *ei* för *æ* ovan 62.1.

66. Diftongen *au* betecknas i båda hskr. i regel med *ω*: 1 e β: *Aðr*, *þav*, *aftan*, *dræmum*, *dartr* osv., smlagt c. 50 ggr; 20 b I: *hraftafti*, *traz*, *afrueg*, *lanþing*, *lak*, *darðir* osv., smlagt c. 75 ggr. Helt undantagsvis möter i stället *au*; i 1 e β endast en gg: *daudann* 15²⁵, i 20 b I: *naudsyn*, *daudan*, *launa* osv., smlagt 7 ggr. — Alldeles enstaka står i 1 e β skrivningen *kerlóg* (= *kerlaug*) 15²⁰. Möjligheten av skrivningen *ø* för *au* (*ω*) beror utan tvivel därpå, att det med *ω* (*au*) betecknade *u*-omljudet av *a* i skrivarens språk redan antagit ljudvärdet *ø*, varigenom *ω* och *ø*

kommit att sämmanblandas i ortografin (jfr även ovan 64. 1). Om tiden för inträdet av ljudövergången $\rho > \emptyset$ se särskilt F. Jónsson i Arkiv f. nord. fil. XXXV, s. 314 ff.

67. *I*-omljudet av *au* tecknas så gott som konsekvent med *ey* i båda hskr.: 1 e β : heyrði, leyfi osv.; 20 b I: deyddu, deyfi, eyrarfundz, faheyrðr osv. (i båda hskr. många ex.). Sällsynta undantag utgöra: i 1 e β skialldmeio 17²⁰, æyða 10², køyrði 23²⁰, i 20 b I øyddi 169⁴.

68. *U*-brytningsdiftongen av *ě* skrives i båda hskr. konsekvent med *io*: 1 e β : hiort, bioeu, miok, hior-mund osv.; 20 b I: Asbiornn, fiolmenni, fiolda, biogguz, miok osv.

69. I pron. *inn* (bestämda fristående artikeln) är *e* i 1 e β den vanligaste vokalisationen: *inn*, *in* etc. smlagt 6 ggr, *enn*, *en* etc. smlagt 8 ggr. I 20 b I överväger däremot *i*: *inn*, *inf*, *inu*, *ina(r)* etc., smlagt 13 ggr; däremot *en* (1 gg), *enum* (1 gg), *en* (1 gg), *ena* (1 gg). Neutrum sing. har i båda hskr. alltid formen *it*.

70. Ändelsevokalerna.

1. *i*:*e*. I båda hskr. är *i* den så gott som enarådande vokalen: 1 e β : hafi, mali, hlyti, fleiri, kominn, malit, girniz, ríkinu, ovegliga osv., 20 b I: manni, meiri fterkari, eki, lastim, loġin, þingit, allmikít, lyktinni osv. (mängder av ex. i båda hskr.). Särskilt bör anmärkas, att även framför *r* står *i* i alla utskrivna fall: 1 e β : fyrir, eptir, heimtir, dottir etc., 20 b I: ferdir, baðir, fríðir, allir, hverir m. fl.¹ Jfr Olson YS XLII och där cit. litteratur, Neckel PBBeitr. 40: 73 ff., Noreen Aisl. Gr.⁴ § 145. 1. — I några få fall står dock i 1 e β *e*: fkege 19¹¹, skialge 19¹³ samt i det med förkortning skrivna pron. fem. sg. dat. *henne* regelbundet (smlagt 12 ggr). I 20 b I möter *e* blott en gg: Astraðe 158¹⁹. De sällsynta *e*-skrivningarna äro i dessa fall kanske snarast att betrakta som arkaismer; jfr dock även Olson och Noreen a. st. Det förtjänar att anmärkas, att alla fallen av *e* förekomma i öppen stavelse.

¹ Förkortningstecknet för ändelsevokal $+r$ bör därför i dessa hskr. upplösas som *-ir*; jfr ovan 57. 4.

2. *u*:*o*. Liksom *i* så är även *u* så gott som konsekvent genomfört i beteckningen i båda hskr.: 1 e β : eru, litlu, skylldu, ríkinu, munum, broður, konunnar osv.; 20 b I: hofðu, finu, fogðu, landinv, huerium, orostum, dottur, kirkniunni osv. Endast ett par undantag äro antecknade från 1 e β : *kono* 4¹⁰, *eyionni* 19⁴; i 20 b I äro exemplen på *o* något flera: *hverio*, *landino* (2 ggr), *þingino* (2 ggr), *gengo* (1 gg), *fkulo* (7 ggr), *fkulot* (2 ggr); summa 15 ggr. För bedömandet av växlingen *u*:*o* jfr ovan samt Noreen Aisl. Gr.⁴ § 146. 1 och där cit. litt. Liksom i fråga om *e* bör framhållas, att *o* med ett undantag anträffas endast i öppen stavelse. — Då båda hskr. vid förkortning använda interlineart *o* (ej *u*) i former som *foru*, *toku*, *voru*, *gengu* etc. (se 57.11), så är detta tydligen blott ett arkaiserande skrivsätt, som ej har sin rot i skrivarens eget uttal.

71. 1. Båda hskr. skilja i det hela taget mycket noggrant emellan *þ* som tecken för klanglös och *ð* som tecken för klingande dental spirant: þat, þui, þing, þorðr etc., men: aðrir, yðr, maðr, borði, saġðu, læið osv. Vid förkortning av efterföljande stavelse användes dock i st. f. *ð* regelbundet *þ*: 1 e β : fíþan, hofþingi, hofþingia(r); 20 b I: heþan, meþan, fíþan (ofta), fíþar, tíþendi, heþingia, hofþingi, hofþingia(r), suiuiþing, orþit m. fl.¹ Jfr om dessa skrivningar Celander Överg. av *ð* > *d* s. 47 not 2. Utanför dessa förkortningar möter *þ* endast 1 gg: Eyþiz 20 b I. F. ö. är endast att märka, att 1 e β för *þ* en gång använder *ð*: Ðat 6⁴ samt att 20 b I två ggr i samma användning har *ð*: samðyki, ðesi.

2. I båda hskr. göres likaledes noggrant skillnad emellan *ð* och *d*. I 1 e β är skillnaden, i alla de fall där orden tydligt kunna läsas, konsekvent genomförd; något undantag är ej antecknat. I 20 b I däremot förekomma några fall av *d* i st. f. *ð*, men dessa förklaras säkerligen snarast därigenom, att tvärstreckket över *d* oavsiktligt uteglömts eller senare nöts bort: sed 145¹⁰, aðrir 145¹⁴, saġði 160²², borði 187²⁰, fomd

¹ Däremot är växlingen *Suiþioð*: *Suiðioð* i 1 e β icke av grafisk natur. Jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 222, anm. 1.

188¹⁸ m. fl., smlagt c. 15 ggr. Om växlingen $\bar{a}:d$ som tecken för klingande dental spirant se Kålund Atlas II: v, Noreen Aisl. Gr.⁴ § 44, anm. 2 och där cit. litt.

3. Övergången $\bar{a} > d$ efter l och n i lång rotstavelse framgår av de nedan under 75 o. 76.1 omtalade skrivningarna, dessutom av skrivningar som: hefnd, efdiz, efdi, sigldi, hegndi, rigndi, stefndi o. d. Efter kort rotstavelse kvarstår däremot \bar{a} : fioldā, talđi, dualđiz, skildi, uanđi (»vana»), unđu, ynđi (pret. konj.), uinđa (folkslagsnamn), uinđlandi osv. Efter m kvarstår alltid \bar{a} : liðsemđ, dreymđi, dæmđi, sømđ osv. Båda hskr. äro i dessa fall fullt konsekventa, med några få undantag för 20 b I (vindlands, vindlandi, vindr, fomđ) som berörts ovan under 2. Se för övrigt rörande hela denna fråga Celander Överg. $\bar{a} > d$ passim, Noreen Aisl. Gr.⁴ § 238.1 b och där cit. litt.

4. Om växlingen $\bar{a}:t$ se nedan 80. 2, 3.

72. Den urnordiska ljudförbindelsen $\bar{b}n$ motsvaras i båda hskr. normaliter av fn : 1 e β : iafnfrægan, iafnan, hefna, nafn, nefndr osv. smlagt ett 15-tal ggr; 20 b I: hrafuf, iafnan, nafn, fafnadrinn, hefn, efnadi, nefna osv., smlagt c. 25 ggr. Undantag utgöra i 1 e β : iamnan (1 gg), samnar (4 ggr), samna (1 gg), i 20 b I endast samnuđuuz (1 gg).

73. Som tecken för långt g -ljud användes i båda hskr. kapitälerna a : 1 e β : egia, bioau, legia, hyr, hogninn, hvartvegi osv.; 20 b I: legia, ligia, lier, skegiafom, hugunar osv. Därjämte användes samma kapitäl med överskriven punkt, \acute{a} : 1 e β : tvegia, hvartvegi, hoę; 20 b I: lier, hyęium, pięia, styęliga osv. Proportionen mellan a och \acute{a} är emellertid icke densamma i de båda hskr.: i 1 e β förekomma endast de tre nämnda fallen med \acute{a} mot c. 30 fall av a , under det att i 20 b I \acute{a} till och med överväger (11 \acute{a} mot 8 a). Ett par gånger står i 20 b I gg : biogguz 144⁷, liggia 143⁹. — Några få ggr användes a i framljud för g : 1 e β : gek 8⁵, gak 11¹⁶, gamli 17⁸, garzki 19¹⁹, gođi 19²¹, goti 20⁴; i 20 b I sällsyntare: Gek 71¹², guđi 146¹⁰, Guđ 147²⁰.

Från 1 e β kan slutligen antecknas ett fall, där g står för a : hygz 11⁸. Jfr beträffande denna form Olson YS och där cit. litt., Noreen Aisl. Gr.⁴ § 279. 1.

74. 1. Långt k -ljud tecknas regelbundet i båda hskr. med kapitälerna $\kappa(\tau)$: 1 e β : eki, fek, gek, rekiu, nokurum, nokurt, þyk osv. (många exempel); 20 b I: eki, fek, feksz, gek, nokurir, floki, dreka osv. (en mängd olika fall). I 1 e β skrives 1 gg k : gak 11³, 1 gg \acute{k} : eki 10²⁸ och två ggr kk : Hrokkell 19¹⁶, kekkia 19²⁰. — I några fall växlar κ — på grund av genom utjämning eller på grund av svagton inträdd förkortning av konsonantljudet — med k : 1 e β : þikir (1 gg): þiki, þikir (smlagt 4 ggr), miklar, miklum etc. (smlagt 5 ggr): mikla, miklir, miklu etc. (smlagt 12 ggr); — 20 b I: miklir, miklu, miklum (smlagt 5 ggr): mikla, miklum (smlagt 4 ggr), okr (2 ggr): okr, okar etc. (smlagt 6 ggr), ykr, ykat (smlagt 5 ggr): ykr, ykarar (smlagt 4 ggr). Förutom i dessa fall möter k för väntat κ blott i fek 1 e β (1 gg) samt i ftauk (1 gg) och fraklandz (1 gg) i 20 b I. Beträffande växlingen i ordet *mikill* jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 279. 3, rörande förkortningen i þikir, okr, ykr etc. dars. § 285. 1.

2. Övergången $k > g$ i svagton (jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 248) betygas i 1 e β genom den en gång förekommande formen *eg* 18¹⁷; däremot alltid *ok*, då detta är utskrivet, likaså pron. *mik* etc., adv *miok*. I 20 b I saknas i skriften alla spår av denna ljudföreteelse.

75. För äldre l står i båda hskr. så gott som konsekvent ll i ursprunglig förbindelse *ld*, *lt*: 1 e β : alldri, helldr, Balldr, Suiauelldi, Haralldr, kvellđit, giallda, fkyllđu, uilldi m. fl. (en mängd ex.); allt, illt, haltt, uillt m. fl.; 20 b I: alldri, giallda, hallda, ualld, filld, skyllđ, helldr, danauelldi m. fl. (en mängd ex.); allt, illt, heltt, fniallt m. fl. Undantag utgöra i 1 e β endast eldaz (1 gg), hilditonn (1 gg) och skialdmær (1 gg) samt i 20 b I: heldr, adv. (1 gg), allualdr (1 gg), hald (1 gg), styriold (1 gg). — Där *ld* representerar äldre *lđ*, står efter lång vokal likaledes ll i de enda förekommande ex.: huillđ, sbst., huillđi 20 b I. Efter kort vokal står däremot konsekvent l : 1 e β : dulđv, dualđiz, skildiz osv.; 20 b I: fioldā, talđi, skildi, tolduz osv. — Där *ll* motsvarar äldre (klanglöst) $l + \bar{a}$ står i 20 b I ll efter lång vokal i bliđmællt, men l i mælt (1 gg), mælti (1 gg). Utskrivna ex. saknas i 1 e β . I

båda hskr. skrivs former av verbet *mæla* vanligen med förkortning (jfr ovan 57. 2).

Beträffande paralleller till de här föreliggande skrivningarna och den ljudhistoriska förklaringen av densamma se Olson YS LIII ff. och där cit. litt. (framför allt Celanders Överg. $\ddot{a} > d$, s. 84 ff.). Jfr numera även Pipping Stud. nord. fil. VI. 5, Noreen Aisl. Gr.⁴ § 260 samt Jóhannsson Nokkr. sögul. athug. 117 ff.

76. 1. I motsats mot *l*-ljudet skrives *n* i båda hskr. konsekvent enkelt även i ursprunglig förbindelse *nä* och i ursprunglig förbindelse *nä* efter lång vokal: 1 e β : *lænd*, *lotland*, *hond*, *mynd*, *lundr*, *undr*, *mundi*, *mundu*, *fendi* osv.; *lyndiz* (4 ggr); — 20 b I: *andlat*, *hond*, *frændlymi*, *Eyvindr*, *fendi*, *fendr*, *bundin*; *reyndiz*, *reyndr*, *lyndi* (2 ggr), *lyndiz*.

2. Långt *n*-ljud skrives enkelt framför *d* och *t*: *arðkendir* 1 e β ; *kendi*, *kendr*, *kent* etc. 20 b I. — Intervokaliskt och i slutljud tecknas *nn* eller *n̄* (exempel torde vara obehövlige). Helt undantagsvis står i stället *n̄*: *Guñfastr*, *hoguinn* 1 e β ; *aunarf* 20 b I. Blott på uteglömt (eller numera oläsligt) förkortningstecken bero väl några skrivningar som *ana[rst]aðar*, *hagrinn*, *Hilldinton*, *hoguinkini*, *kuensfami*, *uinr* (pres. ind. sg. av *vinna*) 1 e β , *kunig*, *pena* 20 b I. Jfr dock delvis Noreen Aisl. Gr.⁴ § 285.

77. Långt *p*-ljud betecknas i 1 e β omväxlande med *pp* och punkterat *p*: *kappi*, *kappar*, *koppum*, *upp* etc. (smlagt c. 30 ggr), men *kapi*, *kaþar*, *up* (smlagt c. 25 ggr); ett par gånger står (på grund av uteglömd eller nu oläsbar punkt) enkelt *p*: *up* 4¹⁵, *kopvm* 23¹⁹. I 20 b I användes så gott som uteslutande *p̄*: *kapi*, *kaþ*, *up*, *vþ*, *vþepiliga* (smlagt 22 ggr); blott 2 ggr förekommer *pp*: *kappar* (1 ggr), *upp* (1 ggr).

78. 1. Långt *r*-ljud skrives i regel i båda hskr. med kapitalen *r*: 1 e β : *spyr*, *meir*, *fer*, *huer*, *framr*, *fyr*, *luar* (nom.) osv. (en mängd ex.); 20 b I: *huer*, *fyr*, *nær* (komp.), *kyrlatr*, *styr*, *knoru*, *þeiri*, *ykarar* etc. (i en mängd fall). Undantagsvis förekomma i båda hskr. med förkortning skrivna former sådana som *ferr*, *hverr*; i 20 b I en gång: *ferr*. I 1 e β står för *r* punkterad kapital i *luar* 9¹⁹ och *r* med punkt i *hardgior* 21².

2. Icke sällan användes emellertid *r* som tecken även för kort *r*. Vanliga äro sålunda i både hskr. sådana skrivningar, där efter *r* följer ett förkortnings-tecken: 1 e β : *riki*, *rikitt*, *rikinu*, *Aftr-riki*, *Haralldr*, *Haralldr* etc., *Hrørekr*, *nokurir*, *svarar* m. fl.; 20 b I: *riki*, *rikinu*, *himinriki*, *ofriki*, *eirir*, *eiriks* etc., *heinrekr*, *heinreks* etc., *haralldr*, *uarir* m. fl. Eljest förekommer *r* för *r* endast undantagsvis: 1 e β : *riðr*, *riki*, *rikin*, *byr* (pres. ind. sg. av *búa*), *saxaher* (ack.); 20 b I: *ragnhilldar*, *Eirikr*, *eirikf* *drapu*, *fyrft*, *þeir*, *lumars*.

79. 1. Som tecken för långt *s*-ljud användes i 1 e β vanligen *ff*: *off*, *huaffa*, *oðruiff*, *fylkiff*, *uiffv* osv. (smlagt c. 12 ggr). Enkel kapital användes i þesu (1 ggr), *þesir* (3 ggr), *os* (1 ggr); dubbel kapital i *þesir* (2 ggr), *oss* (1 ggr). — 20 b I användes däremot i detta fall oftast punkterad kapital: *ös* (14 ggr), *þesi* (1 ggr); i några fall står opunkterad kapital: *os* (1 ggr), *þes* (1 ggr), *ðesi* (1 ggr), *þesarra* (dessutom med förkortning *þessi* 1 ggr). Sällan förekommer däremot *ff*: *huaffa* (1 ggr), *riff* (1 ggr), *leidiff* (1 ggr).

2. Kort *s* tecknas i regel i båda hskr. med *f*: *svarar*, *fua*, *fiðr*, *fyrfta*, *goðf* osv. Icke så sällan står emellertid i stället *s*. Liksom i fråga om *r* är detta vanligast, då förkortningstecken följer, t. ex. i 1 e β : *sar*, *ser*, *sua*, *lysir*, *ymsar*; i 20 b I: *sar*, *ser* (ofta), *sua* (mycket ofta), *sueinn*, *sueins* etc. (ofta), *sigurðar* m. fl.; i dessa fall är *s* regel. Andra, relativt sällsynta, ex. äro: från 1 e β : *synir*, *stoð*, *hers*, *huersu*, *hans* (2 ggr), *rikis* (2 ggr), *næst*; från 20 b I: *sveinflon*, *nokurs*, *fiotarsinf*, *lumars*.

80. 1. Långt *t*-ljud betecknas normaliter i båda hskr. med *tt*: *rett*, *rött*, *pott*, *dottir*, *atti*, *mattu* osv. I icke så få fall användes dock i stället punkterat *t*: 1 e β : *brat*, *lit*, *fið*, *þotu* osv. (ett tiotal fullt säkra fall); 20 b I: *brat*, *sat*, *sæt*, *fluti*, *vinatv*, *fetuz* osv. (smlagt c. 40 ggr). I några få fall är punkten uteglömd eller utplånad; så i 1 e β : *eit* (2 ggr), *veit*, *p. pf. n.* (1 ggr), *sletr*, *atv* (2 ggr), *foti* (2 ggr), *mati* (2 ggr), *meyti* (1 ggr); i 20 b I: *rart*, *beit*, *p. pf. n.*, *greit*, *p. pf. n.*, *notina*, *þoti*, *pretr*, *retra* (vartdera ex. 1 ggr). Omvänt står i 20 b I 1 ggr felaktigt *at* för *at* (prep.).

2. Den redan tidigt i fisl. belagda (jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 248) och i nyisl. konsekvent genomförda övergången $t > \bar{t}$ i svagtonig ställning betecknas i båda hskr. endast sällan. Det skrives sålunda nästan genomgående: at, prep. och konj., *puiat*, it, pat, annat, mikit, pingit, feit, fagnat, p. pf. n., figrat, talat, borit, buit, verit osv. (i en mängd fall). Med \bar{t} tecknas: i 1 e β : ađ (1 gg), litiđ, adj. n. (1 gg), litiđ, p. pf. n. (1 gg), latiđ (2 ggr), hartiđ (1 gg), seđ, p. pf. n. (1 gg); i 20 b I: ađ (2 ggr), puiađ (1 gg), litiđ, adj. n. (1 gg), yfriđ (1 gg), ritađ (1 gg), heitiđ (3 ggr), fktiđ (1 gg), nađ, p. pf. n. (1 gg), seđ, p. pf. n. (2 ggr), tiađ, p. pf. n. (2 ggr). Att observera är, att i båda hskr. de flesta fallen äro sådana, där stammen innehåller t : latid, litiđ, heitiđ etc.; häri ligger tydligen en dissimilatorisk tendens (jfr Olson YS LXIX och där cit. litt., Noreen a. st. anm. 1). Beträffande p. pf. n. med lång vokal: nađ, seđ etc. jfr Olson YS XLIX.

3. Omvänt skrives i regel det väntade \bar{t} även i oakcentuerade ord och stavelser: kvađ, međ, uiđ, her-nađ, kolluđ osv. I 1 e β föreligga endast följande undantag: kvat (1 gg), hernađ (1 gg), hait, p. pf. sg. fem. (1 gg), kađlut, dets. (1 gg). Fall motsvarande dessa äro i 20 b I: hernađ (2 ggr), trunađ (1 gg), hel-gut, p. pf. sg. fem. (1 gg). Därjämte ändas emeller-tid 2:dra pers. plur. pres. o. imperf. ind., konj. och imper. i 20 b I konsekvent på *-it, -ut*: hafit, latit, uilit, kunnit, segit, erut, gerđut, kolluđut osv. (smlagt c. 25 exempel). Exempel på verbalformer i 2:dra pers. plur. saknas i 1 e β . — Jfr beträffande denna anv. av t för \bar{t} Olson YS XLIX f. Enligt Jóhannsson Nokkr. sögul. athug. 72 f. beror 2:dra pl. *-it, -ut* på norskt inflytande.

81. Mediopassivformen ändas i båda hskr. konsekvent på *-z*: 1 e β : girniz, kuez, lez, fellz, syndiz, rödduz osv.; 20 b I: syniz, suyz, beriaz, finnumz, fezz, kvodduz m. fl. Jfr till frågan om mediopassivets form under olika perioder i fisl. Noreen Aisl. Gr.⁴ § 544.

82. I 20 b I förekommer stundom, men ingalunda konsekvent, beteckning för lång kons. (l och n) efter föregående r : jarllinn, jarlldom, karll (4 ggr); Biornn (2 ggr), Asbiornn, Itiornn, forn, agiarnn, fegiarnn,

yđarnn. Jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 282. I 1 e β saknas motsvarande skrivningar.

83. En i fisl. hskr. sällsynt osäkerhet rörande ljudförbindelserna *hl* och *hr* visar sig däri, att i 20 b I *h* några gånger saknas i ljudförbindelsen *hl*: luti, leypa, liop (2 ggr), liopu, lyđni (2 ggr), och att i 1 e β *l* gg skrives *hr* för r : hrani (raninn, rananum riktigt smlagt 3 ggr). Jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 289, anm. 2 samt Jóhannsson Nokkr. sögul. athug. s. 39 f.

84. Till sist må från 20 b I antecknas de analogiska formerna med begynnande v framför o, \bar{o} : vordinn (3 ggr), vordit, vox (2 ggr). Jfr Noreen Aisl. Gr.⁴ § 235, anm. 1, Jóhannsson Nokkr. sögul. athug. 33 f. Motsvarigheter hertill saknas i 1 e β .

85. Såsom framgår av ovanstående översikt, råder i det stora hela rätt god överensstämmelse mellan 1 e β och 20 b I i fråga om paleografiska och ortografiska företeelser. Det kan anmärkas, att ortografien i båda är jämförelsevis ålderdomlig. Relativt gamla drag äro sålunda t. ex. den nästan konsekventa skillnaden mellan \emptyset och \bar{e} (62, 63), den sällsynta förekomsten av \bar{d} för \bar{t} (71. 2), bevarandet av \bar{t} efter l och n i kort rotstavelse (71. 3), den ringa förekomsten $\bar{t} < t$ i svagtonigt slutljud (80. 2), mediopassivformen på z (81). Hertil kan läggas, att beteckning av vissa ljudövergångar, som börja i skriften framträda icke långt efter år 1300, alldeles saknas: övergången $\bar{e} > ie$ efter g, h, k , överg. $\bar{e} > ie, e > ei$ framför $ng, v\bar{a} > v\bar{o}$, svarebaktivokal m. m. Allt sammanlagt, synas de båda hskr. icke kunna sättas senare än 1300, och vissa företeelser, framför allt upprätthållandet av skillnaden mellan \emptyset och \bar{e} , peka snarast på ett eller annat årtionde tidigare. Långt före 1300 kunna hskr. å andra sidan ej vara skrivna, då originalet till Knýtlinga ej kan vara äldre än c. 1260—1270 (se F. Jónsson Vid.-Selsk. Skr. Hist.-fil. Afd. 6 R. VI. 1, s. 40 f.).

Emellertid förekomma, såsom synes av redogörelsen ovan, även vissa olikheter i skrivsättet i de båda hskr. Av dessa må särskilt framhållas: akcentbeteckningen (56), vissa skillnader i förkortningarna (57. 10, 12, 14), formerna av pron. »hon» (59. 2), formerna av pref. \bar{o} (60), användningen av \bar{e} för \bar{e} i 20 b I (62. 2), beteck-

ningen av det långa *ø*-ljudet (63), förlängningen av *l* och *n* i förbind. *rl* och *rn* i 20 b I (82), formerna *vordinn*, *vox* i 20 b I (84). Dessa olikheter torde nu visserligen icke hindra antagandet av samma skrivare för de båda fragmentgrupperna, men vissa av dem äro dock rätt anmärkningsvärda. Naturligast synas de kunna förklaras därigenom, att skrivaren haft förlagor med olika ortografi för Sögubrot och Knytlinga, och detta blir då ytterligare ett viktigt skäl emot Ollriks i ovan 55 a. arb. gjorda antagande, att den yngre »Skjoldungasagas» bearbetare varit densamme som Knytlingas redaktör och för F. Jónssons mening (se t. ex. Vid.-Selsk. Skr. Hist.-fil. Afd. 6 R. VI. 1, s. 13, Litt.-hist.² 2: 666), att den första redaktionen av en enhetlig »Sögur Danakonunga» varit en rent yttre, mekanisk sammanställning av de båda sagorna.

Föregående editioner.

86. Sögubrot har förut utgivits:

1. Av J. Fr. Peringskiöld i Stockholm år 1719 under titeln: »Sogubrot af nockorum Fornkongum i Dana oc Svia veldi etc. . . . Vtaf gamla Nordiska språket förswenskat af J. Fr. P.» Innehåller den isl. texten jämte svensk översättning samt inledning (xii + 32 ss.).

En del av Peringskiölds text (motsvarande SD 15¹³—24²⁵) föreligger i tvänne disputationer under titeln »De Pugna Bravalliensi Fragmentum Gothicum», av vilka den första, omfattande s. 1—17, försvarades av C. E. Norrman i Greifswald den ³⁰/₉ 1815 och den senare, innehållande s. 19—33, under den förres presidium, av C. G. Berlin i Lund den ²⁶/₅ 1819. Innehålla jämte den isl. texten latinsk översättning och noter.

2. Av C. C. Rafn i Fornaldar sögur Nordrlanda I: 361—388 (1829) och

3. I Antiquités Russes I: 66—86 (1850).

De under 2 och 3 omtalade editionerna äro liksom vår utgåva grundade på AM 1 e β I fol., varjämte även de under 3—7 ovan omtalade pappersskrifterna

begagnats. För vårt arbete ha dessa editioner (i noterna under texten citerade Fas och AR) i främsta rummet haft den betydelsen, att med deras hjälp numera på grund av den fortskridande nötningen nästan eller helt oläsliga ställen i texten kunnat kontrolleras eller utfyllas.

4. Bland översättningar kunna nämnas de till danska av N. F. S. Grundtvig i Dannevirke I: 356—392 (1816), av C. C. Rafn i Nord. Kæmpe-Historier III: A, s. 121 ff. (1824) och i Nord. Fort. Sagaer I: 333—359 (1829).

87. Knytlingasaga har tidigare utgivits i följande tvänne fullständiga editioner.

1. »Æfi Dana-Konunga Eda Knytlingasaga | Historia Cnutidarum Regum Daniæ», fol. 268 ss., Köpenhamn u. å. Utgivare av denna edition var Hans Gram, och vid dennes död år 1748 förelåg arbetet i sitt nuvarande skick, dvs. hela den isl. texten jämte latinsk översättning var färdigtryckt med undantag av sista sidan av översättningen. Det var avsett, att editionen, i vilken skulle ingå även ett företal och av Jón Ólafsson (från Grunnavik) utarbetade register, skulle färdigställas av bibliotekarien professorn Bernh. Möllman (född 1702, död 1778). Möllman fullgjorde emellertid aldrig sitt uppdrag, och så gott som hela upplagan blev under tiden förstörd av råttor. Se P. E. Müller Sagabibliothek 3: 126 f.¹

Till grund för denna edition (av oss kallad *K*) ligger den av Arne Magnusson rättade och med marginalanmärkingar försedda afskriften av codex Academicus (*M*), som omtalas ovan 12. Att döma av en jämförelse med denna avskrift följer *K* sin förlaga

¹ Av denna första edition av Knytlingasaga äro av oss sammanlagt 7 exemplar kända. Tre av dessa tillhöra Kungl. Biblioteket i Köpenhamn, två Arnemagneanska sammlingen i Univ.-biblioteket darsammastädes (AM 20 k. fol. och 393 fol.), ett Universitetsbiblioteket i Köpenhamn och ett Kungl. Biblioteket i Stockholm. I AM 20 k fol. är sista sidan av den latinska översättningen tillskriven av Jón Ólafsson från Grunnavik. I Am 393 fol. är det tryckta ex. sammanbundet med ett handskrivet glossar till sagan av Jón Ólafsson från Svefneyjar (avskrivet även i Add. 40 fol. på Kungl. Bibl. i Köpenhamn). Stockholmsexemplaret innehåller den tryckta editionen endast t. o. m. s. 232; det övriga är tillskrivet för hand.

mycket noggrant. Ortografien företer naturligtvis vissa olikheter; *K* använder t. ex. icke *ā*, återger *ō* med *ö* (stundom *au*), *ę* och *ø* med *œ*, *R* med *rr* osv. Frånsett detta och frånsett här och där förekommande tryckfel — delvis rättade i *Err. typ* (varom nedan) — må blott anmärkas: att *K* på ett antal ställen stillatigande upptagit emendationer eller utfyllnader som i *M* gjorts inom klammer i texten eller i margen eller där föreslagits i noter; att den gjort några texträttelser utöver Arnes; samt att på en del ställen noter tillagts utöver dem som finnas i *M*. På grund av sin ställning till *M* får *K* i textkritiskt häuseende den betydelsen, att den för den stora lakunen i *M* blir den förnämsta företrädaren för den förlorade cod. Acad.

En mängd material till *K* föreligger i AM 20 e—g & i fol. Av det rikhaltiga innehållet, för vilket redogöres av Kälund Kat. AM 1: 15 ff., har för vårt arbete endast följande delar varit av intresse:

Nr 12, tre blad i folio, innehållande tryckfelslista under titeln *Errata Typographica* (av oss citerad *Err. typ.*), skriven av Jón Ólafsson (från Gruunavik); samt

Nr 23, 48 blad i folio, likaledes med Jón Ólafssons hand, utgörande avskrift av sagan till ett stycke in i kap. 41 (SD 100⁶). Manuskriptet i fråga, som har den isl. texten på vänstersidorna med latinsk översättning på högersidorna, ser ut att vara en del av tryckmanuskriptet till *K*. Det företer en del smärre avvikelser från den tryckta texten, tydligtvis huvudsakligen beroende därpå, att ytterligare rättelser gjorts i denna under korrekturläsningen. På några ställen i noterna till vår text anföras läsarter ur denna handskrift under beteckningen *M*^o.

2. »Knyttlingasaga» i elfte bandet s. 179—402 av de av det Kongel. nord. Oldskriftselskab utgivna Fornmannasögur, Köpenhamn 1828. Texten i denna edition, som är besörjd av Cand. Theol. Þorgeir Guðmundsson under överinseende av C. C. Rafn och R. Rask, grundar sig för kap. 1—27 på *M*^v (se 20), för kap. 28—88 på *B* (se 30), för kap. 89—130 på föregående edition (*K*). För textkritiken och variantapparatens ha dessutom begagnats *M* (se 12), *E*^v (se 41), membranfragmenten *A*² (se 28) och *B*² (se 46) samt

Holm. papp. nr 41 4to (se 27 och 38) och Holm. papp. nr 55 fol. (se 33). Se formåli s. 8 ff.

3. Bland utdrag ur sagan böra i första rummet nämnas de som föreligga i den av engelsmannen J. Johnstone i Köpenhamn år 1786 tryckta »Antiquitates Celto-scandicæ; sive series rerum gestarum inter nationes Brittanicarum insularum et gentes septentrionales». Texten i dessa utdrag, som omfatta kap. 7—8, 9—16, 17—20, 20—21 och 32 av vår saga, överensstämmer fullständigt med *K* och utgör utan tvivel ett avtryck av denna. Säkerligen har Johnstone under sin vistelse i Köpenhamn såsom sekreterare vid den engelska legationen haft tillfälle att förvärva eller åtminstone begagna ett exemplar av denna edition, ehuru den aldrig blev publicerad.

Av annorstädes publicerade utdrag må nämnas de som finnas i Antiquités Russes II: 127—141 (1852), Mon. Germ. Scr. fol. XXIX: 269 ff. (1892) samt två stycken i Gislasons Prøver ss. 500—504 (1860).

4. I sin helhet är sagan översatt till danska av C. C. Rafn i Oldnordiske Sagaer XI, ss. 157—357 (1829) och till latin av Sv. Egilsson i Scripta historica Islandorum XI, p. 168—364 (1842). Av översättningar av smärre delar av sagan kunna nämnas Grundtvigs fördanskning av en del av Knut den heliges saga i Dannevirke I: 131—166 (1816) och L. S. Borrings översättning till franska av Knut lavards Saga (Mémoires des Antiqu. du Nord 1836—1839, s. 139—208).

Den närvarande editionen.

88. Sögubrot utgives i föreliggande edition diplomatiskt efter AM 1 e β I fol., dock med följande avvikelser:

Handskriftens radindelning har icke angivits.

Kapitelrubrikerna ha placerats som överskrifter.

Texten har uppdelats i stycken, och modern interpunktion införts, i samband varmed »stora» bokstäver användas enligt nutida bruk.

Förkortningar ha upplösts medelst kursivering; till förkortningar räknas i detta sammanhang även punkt över bokstav.

Där preposition är sammanskriven med sitt huvudord, ha orden åtskilts och förbundits med ett \cup i texten (*a fund, i milli* o. d.). Omvänt sammanbindas i hskr. åtskilda delar av sammansatta ord med bindestreck (*oðru-uiff, konungf-/kipit* o. d.).

Skriftformerna av *i, j, f, r, y* återgivnas på nu nämnt sätt. Däremot bibehållas skillnaden mellan *f* och *s*; likaså bibehållas kapitalerna och tecknet κ återgives med kapitalen κ .

Påtagligen uteglömda bokstäver eller ord ha tillfogats inom (): *flu(g)dreki, fyl(k)t, (hann)* 3²⁴, (*pott*) 5¹² osv.

Uppenbara skrivfel ha rättats med anmärkningar i noterna; andra emendationer ha helt och hållet hänvisats till dessa.

Se för övrigt anvisningarna s. 2.

89. Editionen av *Knytlingasaga* grundar sig på *A*-handskrifterna (jfr ovan **53**). Texten är, närmare bestämt, avsedd att återgiva den förlorade *A*. Till grund lägges sålunda i första hand Arne Magnussons avskrift av denna (*M*; se **12**), så långt den räcker, dvs. SD 29¹—31⁸ (t. o. m. orden *i Nóregi*) samt 196¹ (från och med ordet [*Játvarðarson*] — slutet. Den stora lakunen i *M* (SD 31⁸—196¹) avtryckes av skäl, som ovan **87.1** angivits, efter *K*.

Beträffande återgivandet av *M* resp. *K* må i detta sammanhang blott anmärkas följande. Såsom redan ovan **12** omtalats, har Arne i sin avskrift gjort en del emendationer och ifyllnader och därvid dels i noter lämnat upplysningar om membranens läsart, dels inom parentes insatt ord (ett eller flera) som han ansett uteglömda. Dessa noter och parenteser ha av oss naturligtvis noggrant återgivits. Då Arne utan dylik anmärkning eller parentes gör tillägg över raden eller i margen eller eljest rättar, är det i de flesta fall alldeles påtagligt, att det är ett av honom själv begånget fel som korrigeras. Detta kan antagas även för de övriga fallen, då han — såsom a. st. ovan nämnts — för sig uppställt som grundsats att på sätt, som nyss omtalats, utmärka alla de ställen, där han rättar *A*:s

text. På grund härav ha Arnes utan anmärkning eller parentes gjorda rättelser stillatigande införts även i vår text.

I *K* ha Arnes noter stundom och parenteserna oftast utelämnats. Av de från *M* stammande avskrifterna återgiver *M*^e vanligen, *M*^d mindre ofta, vissa andra hskr. sporadiskt parenteserna. Då parenteserna måste anses ha tillhört *M*, så snart någon därifrån stammande avskrift har sådan, har i vår text parentes insatts i alla fall, där en eller flera av dessa hskr. (*M*^e, *M*^d, *M*^c och *M*^a) har den. Dessutom har i detta fall, liksom i några andra, varom hänvisas till noterna under texten, hänsyn tagits även till *M*^o och *Err. typ.* (se ovan **87.1**).

Varianter anföras ur *A*², *B*, *B*² och *F* samt för de förlorade partierna av *B* ur *W* och *E* resp. *E*^a (jfr ovan **47—51**). Varianterna avse att vara fullständiga, dock så att hänsyn icke tagits till blotta växlingar i den rent språkliga formen (*sém: séum, så: sau, baztr: beztr, hingat: hígat* o. d.).

Då *Knytlingasaga* utgives efter *A*-gruppens hskr., vilka alla med undantag av fragmenten av *A*², förskriva sig från nyare tid, har det för utgivarna tett sig som det naturligaste att återgiva hela denna del av arbetet med normaliserat skrivsätt. Även varianterna anföras med normaliserad stavning utom i fråga om versarna, där de avvikande läsarterna återgivas diplomatariskt. I fråga om normaliseringen ha utgivarna i allt väsentligt följt numera allmänt gängse principer. Endast följande torde särskilt behöva anmärkas. Skillnad göres mellan *e* och *æ* (jfr ovan **62, 63**); som ändelsevokaler användas genomgående *i* och *u* (jfr ovan **70**); *ā* skrives efter *l* och *n* i kort rotstavelse samt alltid efter *m*: *talāti, vandā, dæmāti, d* efter *l* och *n* i lång rotstavelse: *hvāldi, brendr, hefnd, rigndi* osv. (jfr ovan **71.3**); *t* användes efter *k, p, s*: *lukta, ceptu, leysti* osv.; mediopassiven skrives med *-z*: *berjaz, fekkz, syndiz* osv. (jfr **81**).

I samband med normaliseringen står införandet av modern interpunktion, användningen av »stora» och »små» bokstäver enligt nutida skriftbruk och textens uppdelning i lämpliga stycken.

Jfr för övrigt anvisningarna s. 28.

Förteckning över skrifter som anförts med starkare förkortning.

- Aarb. = Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie.
 AR = Antiquités russes d'après les monuments historiques des
 Islandais et des anciens Scandinaves. 1—2. Cphgue 1850—52.
 Celandér Överg. av $\ddot{a} > d$ = Celandér, Hilding, Om övergången
 av $\ddot{a} > d$ i fornisländskan och fornorskan. Lund 1906.
 Corp. poet., se CPB.
 CPB = Corpus poeticum boreale ... ed. ... by Gudbrand Vigfússon
 and F. York Powell. 1—2. Oxf. 1883.
 Dannevirke = Danne-Virke, et Tids-Skrift af N. F. S. Grundtvig.
 1—4. Khvn 1816—19.
 Danske Samlinger = Danske Samlinger for Historie, Topografi,
 Personal- og Literaturhistorie. R. 2. Bd 4. Khvn 1874—76.
 Da. stud. = Danske Studier udg. af Marius Kristensen og Axel
 Olrik.
 FaS (Fas) = Fornaldar sögur Norðrlanda ... utgefnar af C. C.
 Rafn. 1—3. Khfn 1829—30.
 FmS = Fornmanna sögur, eptir gömlum handritum útgefnar.
 1—12. Khfn 1825—37.
 Gíslason Prøver = Gíslason, Konrad, Fire og fyrretyve Prøver
 af oldnordisk Sprog og Literatur. Khvn 1860.
 Gödel Kat. = Gödel, Vilhelm, Katalog öfver Kongl. bibliotekets
 fornisländska och fornorska handskrifter. Sthlm 1897—
 1900.
 Íslendinga-sögur = Íslendinga sögur. Eptir gömlum handritum
 útgefnar. 1—2. Khfn 1829—30.
 Jóhannsson Nokkr. sögul. athug. = Jóhannes L. L. Jóhannsson,
 Nokkrar sögulegar athuganir um helztu hljóðbreytingar
 o. fl. í íslenzku, einkum í miðaldarmálinu. Reykjavík 1924.
 F. Jónsson Litt.-hist.² = Jónsson, Finnur, Den oldnorske og old-
 islandske litteraturs historie. 2 udg. 1—3. Khvn 1920—24.

- Kálund Atlas = Palæografisk Atlas. Oldnorsk-islandsk Afdeling. Khvn [2] 1905, [3] 1907.
- Kálund Kat. AM = Katalog over den Arnamagnæanske håndskriftsamling udg. af Kommissionen for det Arnamagnæanske legat. 1 2. Khvn 1889—94.
- Kálund Kat. KB = Katalog over de oldnorsk-islandske håndskrifter i det Store kongelige Bibliotek og i Universitetsbiblioteket. Khvn 1900.
- Mon. Germ. Scr. fol. = Monumenta Germaniæ historica. Scriptores. T. 29. Hannov. 1892. Fol.
- Nord. Fort. Sagaer = Nordiske Fortids Sagaer ... overs. af C. C. Rafn. 1—3. Khvn 1829—30.
- Noreen Aisl. Gr.⁴ = Noreen, Adolf, Altisländische und altnorwegische Grammatik. 4 Aufl. Halle 1923.
- Olson YS = Yngvars saga vídførla jämte ett bihang om Ingvarsinskrifterna utg. ... av Emil Olson. Khvn 1912.
- PBBeitr. = Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur hrsg. von H. Paul und W. Braune.
- SD = Sögur Danakonunga ed. Petersens och Olson.
- SHI = Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum borealium. 1—12. Hafniæ 1828—46.
- Skjalded. = Den norsk-islandske Skjaldedigtning udg. ... ved Finnur Jónsson. A: 1—2; B: 1—2. Khvn 1908—15.
- Vigfússon Sturl. = Sturlunga saga ... ed. ... by Gudbrand Vigfússon. 1—2. Oxf. 1878.
- Wormii Epistolæ = Olai Wormii et ad eum doctorum virorum epistolæ. 1—2. Havniæ 1751.
-

SOGUBROT AF FORNKONUNGUM

Mbr = AM. 1 e β I, fol.

AM = Arne Magnusson i AM. 1 d α, fol.

Fas = Fornaldarsögur Norðrlanda I.

AR = Antiquités Russes I.

() omgiver ord eller bokstæver, vilka antagas vara av skrivaren uteglömda.

[] omgiver ord eller bokstæver, som i *Mbr* ej kunnat med säkerhet urskiljas.

< > omgiver på oläsliga ställen efter AM. 1 d α, fol. gjorda utfyllningar.

* i texten angiver, att en not ansluter sig till det sålunda betecknade stället.

⌋ mellan tvänne ord angiver, att dessa i *Mbr* äro sammanskrivna.

Bindestreck (vid radskifte dubbelt sådant) mellan delarna av ett sammansatt ord angiver, att i *Mbr* sammansättningslederna äro skrivna åtskils.

Siffror inne i texten, åtföljda av bokstaven r eller v samt omgivna av parentes, hänvisa till blad och bladsida i *Mbr*.

Siffror i inre marginalen hänvisa till motsvarande sidor i *Fas*.

1.

363 (1 r) [neita.] *Konungr fvarar*: »Se ek, at þetta mal þarf, at lit þe a lopt borit, at menn biði þin, þuiat þat uar síðr fyrri *konunga-döttra*, lata koma þria biðla eða fleiri, en taka æigi en[n] fyrsta, ok eru *konungar* fleiri uel mentir en Helgi.» Aðr fvarar: 5
»Þui skiptir litlu, huart þu spyr mik at þesu eða æigi, þuiat ek ueit, at aðr muntu fastraðit hafa, að [oðruuiff mun fara] en at minum uilia, ok æigi liklikt, at þu mundir mer sua goðf gjaforðs un[na, ok annat munt]v mer ætla.» *Konungr stoð upp ok fvar-* 10
ar: »Rett getr þu þ[ar]*; allðri skalltu <fa> [Helga *konung*], ok þui síðr, sem þu girniz meir;» hittir nu Helga *konung* ok legir honum, at hann ha[fi røtt þetta] mal fyrir *dottur* sinni, ok kuez þat hugat- 15
-samliga gert hafa; lez þui [omer]kiligar [uir]ðaz 15
364 *hennar* fvor, sem þar r[ø]dduz lengr við; kuað engan *konungson* þann, er henne þetti ser fullkosta; »mi[k]lu er offi *hennar* meiri;» en þo lez hann en[n] tala mundu malit fyrir *hanf* hond, »en [at] fva bunu tiar eki.» 20

Helgi fer heim, ok spyr þetta Hrørekr, broðir *hanf*, [ok með] þui at hann sat heima i rikin, ecia uinir Hrørekr hann at kvænaz; honum fellz þat uel i skap, ok r[ø]ddv, at (hann) mundi biðia *dottur* Ivarf *konungf*, [er þ]a var agetaztr *konungr*; hann <let æigi 25

11. þar] Sá snarare än þess, som AM och Fas läsa

vænt, at) [hann] mundi þann kost fa, er broðir hans
 fek æigi, er miklu var framarr i huern <stað; þeir
 kvaðu> hann æigi mundu fa hafan kost, ef hann
 bæði æigi, en fagðu honum enga fuiuird<ing, þott>
 5 honum væri fyniat [ko]nunnar. Þa [ber hann] up[p]
 fyrir [broður] sin malit ok spyr hann rað<a um; en
 hann> kvað vera mi[ki]t hapa-rað, ef hann fengi,
 kuez ok æigi uita, huez fengi, en kvað <vænt til>
 gefu þeim, er hlyti. Nu biðr Hrørekr, at Helgi
 10 [muni] fara at biðia honum kono; en hann lez [fara
 mundu, en] meiri uon, at [eki] <muni tiao> sem fyr.
 Helgi <ferr til Svipioðar a fund Ivarf kon-
 ungl, ok er honum þar vel fagnat sem fyrr>;
 hann hafði þar <skamma stund verit, aðr> [hann]
 15 ber up <malit ok biðr Unnar nu fyrir> hond
 broður sin. <Konungr svarar> þungliga ok let þess
 ou[itr]liga <leitast, kvað> þess enga uon, »ok þat undra
 ek, <at þu ferr með> þui mali, [ef] henne fyndiz <æigi
 með yðr at ganga, eða> hui mun hon þann <vilia,
 20 er> miklu er <oframarr?>» Helgi let hann [i] engan 365
 stað <minna> uerðan en sik, en fyrir þ<a lok æigi
 iafnfrægan, at hann var> h[eima iamnan] <i rik-
 inu, ok> þui [fra honum minni] <fogur, ok biðr>
 [hann] þetta mal bera <fyrir Unni>. [Konungr lez
 25 þess ofull] <ok kvez vætta> a[t] henne ill<ra svara
 sem fyrr>.

Annan dag <eptir k>allar hann <til sin dottur
 sina ok heimtir> hana a einmæli ok segir [þar]
 kominn Hel[ga] <konung>, [ok biðr] hennar <til handa
 30 broður sinum>, »ok uill <hann vita svor af yðr>
 [þess]a mal.» <Hon svarar, kvað nu æigi vera
 skylldu sem fyrr, at hon gerði sva ovegliga for
 Helga, at hon tœki sva vel þessu mali, at hon
 væri> [Hrøreki gipt]. <Konungr svarar: (1v) »Omer>k-
 35 (i)lig uirdaz mer þin suor, ok æigi ueit ek, huar þu

ætla til um gjafordit, er [þu fyniaz] hueriom kon-
 ungi, er þin biðr; ætla ek, at þu verðir off skiott
 ofstyri, ef þu uillt eki hafa var rað.» Hon svarar:
 »þui mun engu skipta enn sem fyr at tala við mik
 um malit, at þu munt aðr fastradit hafa, hvert 5
 gjaford ek skal hafa, ok mun þui engu mali skipta,
 hvart ek em Hrøreki gefin eða oðrum manni, at illt
 eitt gjaf-orð mun ek hliota þ[er] undan hendi.»
 Konungrinn gengr a brott, ok hittuz þeir Helgi.
 Hann spyr, huert [ø]rendi hans skal þangat vera. 10
 Konungr svarar, at mikit hefir honum i brugðiz;
 »fek þat orð a, dottir min se kuenna uitruzt, en (þott)
 hon væri it mesta fol, mundi hon [æigi] annan ueg
 366 u<m> þetta kiofa, at neita þer þulikum konungi, en
 mer ui[rð]iz miklu helldr Hrøreki; þiki mer þat ok 15
 uenaz, at hon hafi þat, er hon beidiz;» ok luku
 þeir sva þessu mali, at hann he[itr] Hrøreki dottur
 sinni, ok uar hon nu buin til ferðar með Helga*.

Fara þar nu sina leið; ok er þar komu or Suia-
 uelldi, tala þar þetta mal sin i milli, hue farit hafði, 20
 ok hvat Iuarr konungr hefir r[ø]tt fyrir huarv þeirra;
 koma nu heim i rikit [a] Selund; verðr Hrørekr uar
 við, lætr fenda i moti þeim reid[kiota] ok mikit lid,
 letr bua ueizlu, ok at þeirri ueizlu fær hann Vnnar.
 Helgi duetz heima a Selund þann uetr; ok at sum- 25
 <ri> f<or> hann i hernað, sem vandi hans var til.

Hrørekr atti son við konu sinni, ok het Har-
 alldr; þat mark uar a honum, at tenn i andverðu
 hofði uoru miklar ok gullzlit a*; hann uar* mikill

18. Helga] Så AM, Fas, AR; Halga Mbr 28—29. þat
 mark — gullzlit a] Framför uoru i r. 29 har Mbr ett 'oc'; Fas
 och AR interpunktera: þat mark var á honum: at-tenn i önd-
 verðu höfði, ok voru miklar ok gulls lit á, varvid at-tenn
 antages betyda »Fortänder» (Nord. Fort. Sagaer) eller 'dentes
 pugnatores' (AR); AM insätter mellan at och tenn orden hann
 hafði, men stryker dem åter 29. uar] r över raden

ok fríðr sýnum, ok er hann var þrevetr, var hann
sua mikill sem .x. uetra gamlir fueinar.

2. Drap Helga hins huaffa.

Þat var eit sumar, at Iuar konungr kom með
5 her sinn áftan af Suiþjóð til Reidgotalandz; hann
lagði ollu liðinu við Selund; hann gerði orð Hrø-
reki, magi sinvm, at hann k[ø]mi til hans. Konungr
segir Vnni, konu sinni. Hon spyrr, hvart hann ætl-
aði at fara a fvnd magl sinn at biða honum til
10 ueizlu up[p] a land. Ok vm kveldit, er Hrørekr 367
konungr gek at sofa, [haf]ði Aðr bua latid nyia
rekio ok þar með oll klæðin i, ok uar sett a mitt
golf, ok bað hon konung þar i sofa ok hugsa, hvat
hann dreymdi, »ok seg mer at morni;» en hon fek
15 ser aðra seing. Ok um morgininn kemr þar Aðr ok
spyrr eptir dramum hans. »Mik dreymdi,» segir
hann, »at ek væra staddr nær skogi noku[rum], ok
hia vollr fletr ok fagr, ok þar sa ek einn hiort
[standa] a uellinum; þa rann or skoginum einn hle-
20 bardr, ok þotti mer fax hans sem gvll, ok hiortrinn
ftak hornunum undir bog dyrinu, en þat fell datt
nidr. Þar næst sa ek, hvar flæg flu(g)dreki mikill
ok kom <þa>r, sem hiortrinn var, ok greip þegar i
kl[ø]r ser ok fleit <allan> i fundr. Þa sa ek bia(r)[ndyr]
25 <eitt>, ok fylgði hunn ungr, ok uilldi drekin taka
(2 r) hann, en beran varði, ok vaknaða ek þa.»
Hon mælti: »Þetta er mikill dramr, ok uaraz þi* Iuar
konung, foður minn, at hann ueli þik*, er þu hittir
hann, þuiat þar hefir þu fet konunga fylgior, ok
30 munu þeir eigaz uíð orrostvr, ok væri betr, at æigi

27. þi] AM ándrar till þu; sá ok Fas, AR 28. þik]
Möjligen har efter detta ord ett æigi utfallit; AM insätter
det, men stryker det åter

ettir þu þann hiortinn, er þer sýndiz, en til þess
þotti mer þu likligaztr.»

Þann sama dag for hann með marga menn a
fund Iuars konungf ok gek a konungf-skipit ok fyrir
lyptingina ok heilsaði Iuari konungi; en hann svar- 5
aði engv ok let, sem hann sæi hann æigi. Þa segir
368 Hrørekr, at hann hefir latid bua ueizlu i moti hon-
um ok uilldi honum til sin biða. Konungr svarar,
kvaz hafa illa gipt dottur sina ok kuad æigi uera
undr* fyrir þa sok, þott hon hefði illa við hann 10
buit. Hann svarar, kvez uel uíð una, kvez ok ætla,
at hon yndi æigi illa við sitt giaford. Þa svarar
konungr reidvliga, segir, at hann uíssi ogerla, hverfu
þar biogu við hann, Helgi ok Aðr, kuad þat i hverf
manz munni, at Haralldr væri son Helga konungf 15
ok hans mynd væri a þeim fueini, ok lez til þess
kominn at lata hann uita þessi suik ok kvez honum
sýnaz, at æigi ætti þeir hana baðir; »ok helldr vil
ek, at þu gefir hana brøðr þinum, en þanig fari
lengr fram, at þv þorir æigi at hefna.» Hrørekr 20
lez þat eki heyrt hafa, en fyrir huetuetna fram uill
hann æigi lata konu sina ok bað Iuar konung rað
til legia. En hann kvez eki kunna oðru-uíff til
legia, en hann dræpi Helga; let ok alldri fyr mundu
verða með þeim vel; eða hinn ella, at hann leti 25
konuna fyrir Helga; kuad ohøft sva buit. Hrørekr
kvaz alldri mundv konuna lata ok helldr hefna;
riðr a brott við sina menn, en konungr for suðr til
Reidgotalandz.

Vm haftið, er Helgi kom heim, uar Hrørekr 30
sva okaðr, at engi maðr fek orð af honum; en Aðr
let bua ueizlu rikuliga i moti honum, ok at þeirri
ueizlu voru margskonar leikar, ok þotti Helga mikít

10. undr] skrivet und? (här svärligen = undir)

mein, er brodir hans uar sua okatr, ok það hann fara i leik með ser; en hann kvez eki leika mundu 369 at sua bunu. Hann það hann vera katan; »ok tok-vm hefta okra ok riðum i tvrniment, sem vit ervm 5 uanir.» Hrørekr spratt upp, gek til sinna manna þegiandi, tekr vapn sin, hialm ok brynio ok sverð ok spiot, riðr ut. Aðrir menn riðu með burtstengr; Helgi, brodir hans, kemr moti honum með burtstong; Hrørekr legr undir hond honum með spioti ok i gegn- 10 vm hann, ok fell hann daðr af heftinvm. Nv riðu til allir þeir, sem hia voru, ok spurðu, hui hann hefir þetta it illa verk gert; hann let ornar sakir til, kvez at sannv spurt hafa, at hann hefir glapit konu hans. Allir dulðv þess ok kvaðu vera mikla 15 lygi. Ok er Aðr spyr þetta, lez hon uita, at þat uoru rað foður hennar, »ok er enn æigi allt fram komit, þat er hann hygr»; kvat þat mundu synaz bratt. Hon tok son sinn Haralld ok reið i brott við marga menn, en Hrørekr for at ueizlum, sem uandi var til. 20 Ok litlv síðar kom sunnan Iuarr konungr; ok er Hrørekr spyr þat, reið hann a fund hans. Ok er Iuarr konungr spyr, at Helgi var drepin, segir hann þetta uera niðingf-verk mikit ok biðr vapnaz lið sitt skiott ok hefna (2 v) uinar sinn Helga, ok spyr, at 25 Hrørekr ætlar a fund hans, ok byr lið sitt til at-gangu; fara a land upp ok i skog þann, er uar a leið þeirri, er uon var, at Hrørekr mundi ofan riða, ok hann kom ofan til siouar; ok gek Iuar konungr 370 sialfr a land með þui liði, er eptir var hia skipvm, ok let setia vpp merki sitt ok gek i moti Hrøreki. Ok er þeir heyrðu luðr Iuarf konungf, er i skoginum voru, rvnnv þeir or skoginum eptir þeim Hrøreki ok hans liði; ok er þeir fvnduz, borðuz þeir; fell þar Hrørekr ok allt lið hans. Ok þa beiddiz 35 Iuarr konungr, at þat riki væri honum gefit til

forraða, ok allir þeir*, sem næstir voru, gengv undir hann.

Litlu síðar kom af landi ouan Aðr en diup- uðga, dottir hans, með her allan þann, sem hon fek. Ok með þui at Iuarr konungr hafði eki sua mikinn 5 her, at hann mætti beriaz við lanz-herinn at sinvi, þa for hann brott ok til Suidiodar.

Þann sama vetr samnar Aðr til sin allv gulli ok dyrgripvm, er hon matti fa i þui riki, er att hafði Hrørekr konungr, ok sendi til Eygotalandz; ok þegar 10 varar, byr hon ferð sina ok hefir með ser Haralld, son sinn, ok mart stormenni for með henne or landi, ok hefir með ser allt þat fe, sem hon matti með komaz; for fyrft til Eygotalandz ok síðan aftr i Garða-riki; þar red fyrir sa konungr, er Raðbarðr 15 het; hann tok uel við henne ok liði hennar ok bað henne með ser at vera ok ollu liði hennar ok hafa gott yfir-læti i sinu landi; þetta þier hon.

Iuarr konungr lagði undir sik riki þat allt, er 371 att hafðu þeir brøðr. En Raðbarðr konungr biðr 20 Aðar; ok með þui at hon var land-flotta af Selundi með son sinn, þikir henne þurfa nokurt traft, þat er syni hennar væri til hialpar, er hann yxi upp; ok með þui at Raðbarðr var ríkr konungr, þa var hon gipt honum með radi Harallz, en at var eki 25 spurðr Iuarr konungr.

3. Liflat Iuarf konungf.

Ok er Iuar konungr spyr þessi tíðendi, at Aðr var gipt, þikir (honum) Raðbarðr konungr firna diarfr, er hann fek hennar au hans leyfi, samnar 30 her miklum um oll sin riki, Suiþioð ok Danmork, ok samnar sua miklum her, at æigi kvnni telia, hve

1. þeir| Sá AM, Fas, AR; þeim Mbr

morg skip hann hafði; hann stefnir her þeim í Altr-
 ríki a hendr Radbarði konungi, kvez æyða skulo ok
 brenna allt hans ríki. Iuarr konungr var þa gamall
 miok; ok er hann kom liðinu aſtr í Kariála-botna
 5 ok ætla upp at ganga af skipum með herinum; —
 þar tok til ríki Radbardar konungf —; þat uar eina
 nott, er konungr fuaf a dreka ſinum í lyptingu,
 at (honum ſyndiz, fem)* dreki mikill flygi utan af
 háſinu, ok þotti litr hans ſem gull eitt ok ſindra
 10 af honum upp a himininn, ſem ſior flygi or aſli,
 ok lysir a oll land in næſtv af honum; ok þar
 eptir flygi* allir fuglar þeir, ſem honum þottu vera
 a Norð-londum; ok þa ſa hann í annan ſtað, at
 dregr upp ſky mikít af laun(d)norðri, ok ſer, at þar
 15 fylgír ſua mikít regn ok hvalfviðri, at honum þotti,
 ſem allír ſkogar ok allt land flyti í uatni þui, ſem 372
 ofan rigndi; þar fylgðv reipar ok elldingar, ok er
 ſa enn mikli dreki flo af lænum a landit, þa kom
 moti honum* regnit ok illviðrit ok ſua mikít myrkr,
 20 at þui næst ſa hann æigi drekan ne fuglana, en
 heyrði þo (3 r) gny mikinn af re(i)dunum ok af ill-
 viðrinu, ok gek allt ſua ſuðr ok ueſtr um landi(t)
 ok ſua uíða, ſem hans ríki var, ok þa þottiz hann
 ſia þar til, ſem ſk(i)pin uoru, at oll voru orþin at
 25 huolum einum ok renna ut í haf; ok ſiðan uaknar
 hann, ok hann le(t) kalla til ſin Horð, foſtra ſinn,
 ok ſegir honum draſminn ok bað hann ráða. Horðr
 kuez uera ſua gamlaðr, at hann kvaz* ekki kunna at
 ſkynia* drama. Hann ſtoð í biargi fyrir ofan brygiu-

8. (honum ſyndiz, fem)] Sá AM; Fas och AR utfylla:
 honum þótti, ſem 12. flygi] Mbr flyga, ſom dock även kan
 vara ſkrifvel för flyga; så uppfattat AM, Fas; AR bibe-
 håller flyga 19. honum] Sá AM, Fas, AR; hann Mbr
 28. kvaz] a över raden 29. ſkynia] ia beroende på ändring,
 ovisst från vad

-ſporð, en konungr la í lyptingu ok ſprettir lang-
 ſkarir, er þeir rödduz uíð. Konunginum var ofkaplett
 ok mælti: »Gak a skip, Horðr! ok ráð draſminn*.»
 Horðr ſegiz æigi munv ut ganga, »ok þarf æigi at
 ráða draſm þinn; ſialfr mattu uita, hvaſt hann er, 5
 ok meiri uon, at ſkamt liði heðan, aðr skipaz munu
 ríki í Suiðioð ok Danmork*; ok er nu kominn a þik
 helgraðr, er þu hygz oll ríki munu vndir þik legia,
 en þu veizt æigi, at hitt mun fram koma, at þu munt
 vera daðr, en ouinir þinir munu fa ríkit.» Konungr 10
 mælti: »Gak hingat ok ſeg ill-ſpar þinar.» Horðr
 mælti: »Her mun ek ſtanda ok heðan ſegia.» Kon-
 373 ungr mælti: »Hver er* Halfdan ſnialli með Afum?»
 Horðr ſvarar: »Hann uar Balldr með Afum, er oll
 regin* gretu, ok þer olikr.» — »Vel ſegir þu», quað 15
 konungr; »gak hingat ok ſeg tíðendi.» Horðr ſvarar:
 »Her mun ek ſtanda ok heðan ſegia.» Konungr
 ſpyrr: »Huerr var Hrørekr með Afum?» (Horðr
 ſvarar:) »Hann uar Hønr, er hrøddaz(tr) var Afa
 ok þo þer illr.» — »Hver uar Helgi enn huafli með 20
 Afum?» ſegir konungr. Horðr ſvarar: »Hann var
 Hermoðr, er bazt var hugaðr ok þer oþarfr.» Kon-
 ungr mælti: »Hver uar Guðroðr með Afum?» Horðr
 ſvarar: Heimdallr var hann, er heimſkaztr var allra
 Afa ok þo þer illr.» Konungr mælti: »Hver em ek 25
 með Afum?» (Horðr ſvarar:) »Muntu vera ormr ſa,
 ſem uerſtr er til, er heitir Miðgardzormr.» Konungr
 ſvarar, reidr miok: »Ef þu ſegir mer fe(i)gð mina,
 þa ſegi ek þer, at þu munt æigi lengr liſa, þui at
 ek kenni þik, hvar þu ſtendr, þruðna þurſinn! þa 30

3. draſminn] draſ|minn við radskifte Mbr; AM ándrar
 till draum minn, så ock Fas, AR 7. Danmork] an bero-
 ende på ändring, ovisst från vad 13. er] AM ándrar till
 var, så ock Fas, AR 15. regin] re|regin við radskifte Mbr

far þu nu nær midgardzorminvm*, ok reynnum með
okr.» Þa* hliop konungr or lyptinginni, ok varð
hann sua reiðr, at ha[nn] hliop ut vm skarirnar; en
Horðr steptiz or biarginu ok a sæinn ut, ok sa þat
5 þeir me[nn], er uord helldu a konungf-fkipinu, sa
þat* siðarft til konungf ok Harðar, at huargi kom
upp siþan. Ok eptir þeffi tiðendi er blasit liðinu
til land-gavngu ok eiga* þing.

Þeffi tiðendi spyriaz nu um allan herinn, er*
10 konungr er dadr, ok þa er raðf leitað, hue með
þeffum mikla her skal fara. Þat syndiz þeim, þar 374
sem Iuar konungr uar dadr, en attu øngar sakir
uið Raðbarð konung, at hverr føri heim sem fki(o)t-
azt at godum byr; þat uar raðf tekít, rofin leið-
15 angrinn; figlir hverr til sinf landz.

Ok er þetta spyk Raðbarðr konungr, setr hann
Haralld stypson sinn yfir su[man]* herinn; fer þa
Haralldr með liðinu a Selund, ok uar hann þar til
konungf tekinn. Þui næst for [hann] a Skani til
20 þeff rikis, er at[t] hafðu moður-frændr hanf, ok uar
þar tekít við honum uel, (3 v) <ok ef>ldiz þaðan
miok at liði. Þa for hann upp a Suiþioð ok legr
undir fik allt Suia-uellið ok Iotland, er att hafði
Iuar, moður-fað(ir) hanf; hof þa upp marga fylkiff-
25 -konunga, er adr voru teknir af riki fyrir Iuari kon-
ungi. Haralldr konungr hefir starffamt riki an(d)-
uerða daga sina fyrir þa fark, at hann er ungr maðr;
potti mannum sem dælla mundi at leita eptir foður-

1. midgardzorminvm] skrivet midgardzořv, vilket AM
och Fas återgiva med midgardsormrinn 2. Þa] skrivet två
ggr 5—6. sa þat] Sannolikt oriktig upprepning av samma
ord i r. 4; uteslutes av AM och Fas; AR utesluter i stället
dessa ord i r. 4 8. eiga] Så AM, Fas, AR; eigia Mbr
9. er] AM ändrar till at; så ock Fas 17. su[man] funnan
AM, Fas

-leifðum sinum, er a[ð](r) voru teknir af riki fyrir
Iuari konungi eða Ingialldi konungi.

4. Fra Haralldi Hilldi-taunn ok riki hans.

Haralldr uar þa .xv. uetra, er hann uar til
rikis tekinn; ok með þui at uinir hanf uiffv, at 5
hann mundi æiga miok herfkat[t] at ueria rikit, er
hann var ungr at alldri, þa var þat rað gert, at
aflat var at seið miklum, ok uar seiðat at Haralldi
konungi, at hann skyldi æigi bita iarn, ok sua var
si[ð]an, at hann hafði alldregi hlif i orroftv, ok feiti 10
þo eki vapn a honum. Hann gerðiz bratt hermaðr
375 mikill ok atti sua margar orroftur, at engi maðr
var sa i ætt hanf, at þuilikan her-fkap hafi haft með
riki sem hann, ok þa* var hann kallaðr Haralldr
hilldi-tonn. Hann eignaðiz með orroftum ok hernaði 15
oll þa riki, er att hafði Iuar konungr, ok þui meira,
at engi konungr var sa i Danmork eða Suiþioð, at
æigi gylldi honum skatt, ok allir ge(r)ðuz hans menn.
Hann lagði undir fik þann hlvt* Englandz, er at[t]
(hafði) Halfdan snialli ok siðan Iuar konungr. Hann 20
fetti konunga ok iarlla ok let ser skatta giallda; hann
setti Hiormund konung, son Hervardar Ylfingf, yfir
Eyfra-Gartland, er at[t] hafði faðir hanf ok Granmar
konungr.

5. Um ka[pp] Hilldar].*

25

Ok i þann tima, er Haralldr konungr hilldi-ton
fettiz i rikin, Suiðioð ok Danmork, var sa konungr
i Reiðgotalandi, er het Hilldibrandr ok var rikr kon-
ungr (ok) hermaðr mikill; ok er hann tok at eldaz,
fettiz hann at londum. Hann atti tvar born; son 30

14. þa] AM ändrar till þvi; så ock Fas 19. hlvt]
t över raden 25. Hilldar] ennar riku till. AR

hanf het Hild[ir], en Hildir dottir; hon var allra meya friduzt ok fkapstör miok. Ok er konungr uar miok gamall, tok hann bana-fott; ok er fottin tok at honum at lida, heimtir hann son sinn til sin ok red
 5 honum mor(g) heilrædi ok segir, at þat var it fyrsta, at hann gipti systur sína langt i brott, ok þat með*, at hann mið[la]ði henni engan hlut af iorðum i landi sínu, ok þat it þridia, at hann fengi (henni) enga þionunar-menn, at hon mætti með valldi halda sík
 10 eða menn sína; »mun nu skilia vara(r) samvistur; hallt ok somvm uinvm, sem ek hefi haft, er þu ert ungr maðr ok þarft forsia at skipa rikit.» Konungr andaðiz, en landz-menn stefna fíolment þing at landz-logum, ok (a) þinginu setia þeir Hildi kon-
 15 ungs-son i hafæti ok gefa honum konungs-nafun; sveria þeir honum hlyðni, en hann þeim landz-log. Ok eptir þat gerir hann ueizlu mikla ok erfi eptir foðvr sin[n] ok fagnaðar-ol uinvm sínum, gefr nafubotr ollum uinum sínum ok rikis-monnum, sem fyr
 20 hofðu haft með gamla konungi. Ok er skipat var rikit með þessum hætti, gengr Hildir konungs-dottir fyrir broður sinn, lytr honum ok kveðr hann bliðum orðvm ok fogrum, talar ok — — — — —

6.

25 (4 r) ma i hernað. Ok a einu hafsti fotti hann a fund Harallz konungs, foður-broður síns, ok fek þar goðar viðtokvr ok uar þar um hrið i goðu yfir-læti. Ok fyrir þui at Haralldr konungr tok miok at elldaz, setti hann Hring, frænda sinn, yfir her sinn
 30 at hegna lond sin, ok dualdiz Hringr með Haralldi langar ftundir. Ok er elli tok miok at siga a hendr

6. með] AM ándrar till annat; så ock Fas

konungi, þa setti hann Hring, frænda sinn, konung yfir Upfolum ok gaf honum til forrada Suiþioð alla ok Gartland uestra, en hann sialfr hefir yfir-fokn um alla Danmork ok Eyfra*-Gartland. Hringr konungr fek Alfhilddar, dottur Alf konungs, er land atti
 5 milli elfa tveggja, Gartluar ok Rameluvar; þat uoru 377 ok þa* kallaðir Alfheimar, þat uoru mark-lond mikil. Hringr atti einn son við konu sinni, þa het Ragnar. Haralldr konungr atti .ij. sonu við kono sinni, var annar Hrörekr flönguandþagi, en annar Þrondr 10 gamli.

7. Fra Haralld(i) hilldi[taunn].

Ok er Haralldr konungr hilditonn uar ordinn sua gamall, er* hann hafði halft annat .c. uestra, þa la hann i rekio ok matti æigi ganga, ok var þat uida
 15 um riki hanf, er a gengu uiking[ar] með hernat; ok þa þotti uinum hanf illa fara rikin, er eyðaz tok landz-ftiornin*, þotti ok morgum hann fullgamall, ok nokurir rikis-menn gerðv rað, er konungr tok kerlög, at þeir logðu yfir ofan uidu ok baru a griot
 20 ok uilldv kofa hann i larginni. Ok er hann uiffi, at þeir uilldu tapa honum, bað hann þa lata sík i brott or larginni; »veit ek, at yðr þikir ek of-gamall; þat er ok satt, en uel mætta ek verða skapdaði; eigi uil ek þenna dauðann at deya i larginni, uil ek
 25 deya miklu konungliga.» Þa komv til uinir hanf ok tokv hann i brott.

Ok litlu síðar gerði hann menn upp a Suiðioð til Hringf konungs, frænda síns, með þeim orðfendingum, at hann skyldi samna her um allt þat riki, 30

4. Eyfra] ey beroende på ändring, ovisst från vad 7. þa] þ ändrat från g 14. er] AM ändrar till at; så ock Fas, AR 18. landz-ftiornin] Mbr upprepar härefter oriktigt: uar þat uida um riki hanf er a gengu uikingar (jfr ovan r. 15—16)

fem hann varðueitti, ok koma i moti honum at landa-
-mæri ok beriaz uíð hann, ok let segia honum allan
at-burð, er til hafði komit, at Donum þotti hann til
gamall.

5 Ok eptir þetta samnar Hringr konungr liði v m
allt Suiauelldi ok Ueftra-Gartland, ok mikit lið hafði
hann af Noregi; ok er sua sagt, at þa er Suia ok 378
Nordmenn foru ut með leidangrinn um Stokfund,
at þa uar halfr þriði tvgr hundraða skipa. En
10 Hringr konungr reid með hi(rð) fina ok Uestr-Gatum
it efra um Eyrafund ok fotti fva vestr landueg til
fk(o)garinf* Kolmerkr, er skilr Suipioð ok Eytra*-
-Gartland. Ok þa er Hringr konungr kom af skog-
inum vestr þar, sem heitir Brauik, þa kom þar i mot
15 skipa-her hans, ok fetti Hringr konungr þar herbuðir
finar a Brauik* undir skoginum milli ok uikrinnar.

Haralldr konungr dregr nu saman her um allt
Danauelldi, ok mikill her kom or Afr-riki ok allt
or Kona-garði ok af Saxlandi. Ok þa er he[r] hans
20 var saman kominn a Selund, þar sem S[y]gia* heitir,
ok yfir til Skaneyr[a]r [af] <landeyri>, mattu menn
ganga þar (4 v) yfir at skipum einum, ok allr sær*
þotti þakiðr af skipa-her hans. Þa sendir hann þann
mann, er Herleifr het, ok með þeim Saxa-her
25 a fund Hringr konungf ok lata hafla honum uoll ok
taka þeim orroftv-ftað ok segia i sundr gridum ok
fríði. Haralldr konungr for með herinn a .vii.
dogum, aðr hann kom arfr i Bra-uik, ok þa bioguz
hvarir-tuegio til orroftv ok fylktu liði sinv.

12. fk(o)garinf] g ándrat fr. o Eytra] e tyckes vara
ándrat från d 16. Brauik] AM ándrar till Branelli, så ock
Fas 20. S[y]gia] tyckes vara ándrat från lögja; Sygia AM;
Sögja Fas; AR ándrar till Kögja under antagande att Mbr:s
original haft cogia eller cögja, vars c (= k) av skrivaren upp-
fattats som s 22. sær] Så AM, Fas, AR; her Mbr

8. Kappa-tal þeirra.

Sva er sagt, at i her Harallz konungr var
379 hofðingi fa, er Bruni het; hann uar allra þeirra manna
uitraztr, er með honum voru. Hann let Bruna fylkia
liðinu ok skipa hofðingium undir merki; stoð merki 5
Harallz konungf i midri fylkingu, ok uar um hans
merki hirð hans. Þessir kappar voru með Haralldi
konungi: Sueinn, Samr, Gnepi enn gamli, Gardr,
Brandr, Bløngr, Teitr, Tyrvingr, Hialti; þeir voru
skalld Harallz konungf ok kappar. Þeir voru heiman 10
or hirð Harallz konungf: Hiortr, Borgar, Beli, Bari,
Beigaðr, Toki. Þar uar fkiialdmærin Vifina* ok onnvr
Heiðr, ok hefir hvartvegi komit með mikinn her til
Harallz konungf; Vifina* bar merki hans; með henne
voru þessir kappar*: Kari ok Milva. Vebiorg het enn 15
fkiialdmær, er kom til Harallz konungf með mikinn
her svnnan af Gotlandi, ok fylgðu henne margir kapp-
ar; af þeim ollum uar mestr [ok]* agetaztr Vbbi en
frifki, Bratr irfki, Ormr enfki, Bui Bramu-son, Ari
eineygi, Geiralfr. Vifinu* fkiialldmeio fylgdi mikill 20
Uinda-her; voru þeir aðkendir: þeir hofðu long
fuesð ok buklara, en þeir hofðu eki langa fkiollu
fem aðrir menn. Ok i annan fylk(in)gar-arm Harallz
konungf var Heiðr fkiialld-mær með sinu merki, ok
hefir hon með ser .c. kappa; þeir voru berþerkir 25
hennar: Grimr, Geir, Holmfteinn, Eyfoðull, Heðinn

12. Vifina] Ovisst, om Mbr här samt 17¹⁴, 17²⁰ och 22²³
har Vifina (så AM, Fas, AR) eller Vifina, som otvivelaktigt är
det rätta; jfr A. Otrik i Arkiv f. nord. filol. X: 228, 241
14. Vifina] Se föreg. not 15. kappar] Härefter tyckes skriva-
ren hava lämnat tomrum för något, som han ej kunnat läsa,
vilket tomrum rubrikatorn sedan utfyllt med orden Um kapa
Harallz, skrivna med rödt bläck 18. ok] Över raden
20. Vifinu] Se noten till r. 12 här ovan

miofi, Dagr lifski, Haraldr Olaff-son; þar uoru margir hofþingiar með Heiði i arminn. I annan fylkingar-arm uar fa hofþingi, er het Haki hoguinkini, ok voru fyrir honum merki borin; margir voru konungar ok kappar með honum; þar voru þeir Alfarr ok Alfarinn, sýnir Gandalf konungf, er þa hafðu aðr verit hirdmenn ok heimilis-menn Haraldr konungf. Haraldr konungr uar i uagni, þuati hann var æigi vapnför, sua at hann matti i orroftv ganga.

10 Konungr sendir Bruna ok Heiði at skynia*, huersu Hringr hefði fylkt liði sino, ok hvart* hann væri buin[n] til orroftv. Bruni segir: »Sua liz mer, sem Hringr muni buinn at beriaz ok hanf lið; hann hefir undarliga fylkt, hann hefir suinfylkt her sin-um, ok mun æigi gott at beriaz uð hann.» Þa segir Haraldr konungr: »Hverr mun Hringi hafa kent hamallt at fylkia; eg hugða engan kunna nema mik ok Óðin; eða mun Óðinn uilia skioplaz i sigr-giofinni uð mik, þat hefir allðri fyr verit, ok enn bið ek 20 hann, at hann geri æigi þat; en með þu at hann uili nu æigi veita mer sigr, þa lati hann mik falla i orroftv með her minn allan, ef hann uill æigi, at Danir hafi sigr sem fyr, ok allan þann val, sem fellr a þe(ima vel)li, gef ek Óðni.» Sva uar, sem Bruni 25 hafði (sagt), at Hringr hafði suinfylkt ollu (liði sinu; þa) þotti þo sua þyk fylkingin yfir at sia, at hrani var (5 r) i brio(f)ti, en hon uar þo sua long, at armrinn tok at a þeirri, er Uata* het, en annar ouan til Brauikr.

30 Hringr konungr hafði með ser til orroftv marga konunga ok kappa; þar uar inn øzti maðr með honum konungr fa, er het Ali en frökni, er mikinn

10. at skynia] över raden 11. ok hvart] Så AM, Fas, AR; ahvart Mbr 28. Uata] AR ändrar till Vará och anmärker i not: »flumen hodie appellatur Varabyå»

fiolda hers hafði* ok marga aðra ageta konunga ok kappa; með honum var fa kappi e(r)agetaztr hefir uerit i fornogum, Storkuðr inn gamli Storuerkf-son, er upp hafði foz i Noregi a Harð(a)-landi i eyionni Fenring ok farit hafði uida um lond ok verit með 5 morgum konungum. Margir kappar aðrir voru komnir or Noregi til þessarar orrofto: Þrandr þrænski, Þorir mörski, Helgi inn huiti, Biarni, Hafr, Fiðr firðski, Sigurðr*, Erlingr snakr af Iadri, Sogu-Eirikr, Holmsteinn huiti, Einar egðski, Hrutr uauí, Oddr 10 uidforli, Einar þrivgr, Iuar skage. Þessir voru kappar miklir Hrings konungf: Aki, Eyuindr, Egill skialge, Hildir, Gafr, Guði Tollufson*, Steinn af Uæni, Styr en sterki. Þesir hofðu enn eina sueit: Hrani Hildar-son, Sueinn uppfkeri, Hloomboði* ok Soknar- 15 Soti, Hrokkell hokia, Hrolfr kuenfami. Þeir voru enn: Dagr enn digri, Gerðar gláði, Dukr uinduerfski, Glumr uermfski uestan af Elfinni, Saxi flettir, Sali garzki. Þesir uoru ofan af Suiauellði: Nori, Haki, Karl kekkia, Krokarr af Akri, Gunnfafr, Glifmakr 20 goði. Þesir voru ofan af Sigvnum: Sigmundur karpfangf-kappi, Tolu-Frofti, Aðilf oflati fra Uppfolum; hann gek fyrir framan merki ok skiolldu ok uar æigi i fylkingu; Sigualldi, er komit hafði til Hringf konungf .xi. skipum; Trygui ok Tuiuiuill 25 hofðu komit .xii. skipum; Læfir hafði fkeið ok alla 382 skipaða með koppum; Eirikr helfingr hafði dreka mikinn, uel skipaðan hermannnum. Menn uoru ok

1. hafði] f över raden 9. Sigurðr] d ändrat från g 13. Gafr, Guði Tollufson] Så enl. AM 1 e þ II, fol.; Gafr | Guði. Tolluf Mbr; förkortningspunkt efter Tolluf helt visst uteglömd; Gafr guði, Tolluf Fas; Gafr, Guði tolluf AR 15. Hloomboði] oo sammanskrivna, bildande en egendomlig typ; A. Olrik (Arkiv f. nord. filol. X: 231) antager, att »skriveren har eftertagnet sin forskrift, der kan have haft w eller snarere io»

komnir til Hringf konungf af þela-mork, er kappar voru, ok höfðu minzt yfir-lat, þuiat þeir þottv uera dragmalir ok tomlatir; þessir voru þaðan: Þorkell þrai, Þorleifr goti, Haddr harði, Grettir rangi, Hroalldr ta. Sa maðr var enn kominn ti(l) Hringf konungf, er het Rognualldr hai eða Radbarðr hnefi, allra kappa meftr; hann uar fremftr i rananum, ok næft honum voru þeir Trygvi ok Læsir ok ut i fra Alrekf-synir ok Yngui; þa voru þilirnir, er allir uilldu fízt hafa ok hvgrðv litla líðfemð mundu at uera; þeir voru bogmenn miklir*.

9. Orrofta a Bravelli.

Ok er þessi her var allr buinn til orroftv, letv hvarir-tvegio blafa Ivðrum ok (øptu)* þui næft herop. Þa gengu saman fylkingar, ok uar fu orrofta fva fñorp ok mikil, fem segir i_ollum fornavm fogum, at engi orrofta a norðr-londum hafi hait verit með iam-miklu ok iamgoðv mannualli til orroftv at telia. Ok er litla hrið hafði orroftan ftaðit, sotti fa kappi fram i her Harallz konungf, er het Vbbi (5 v) frifki, ok reð hann þar at, fem uar raninn a fylking Hringf konungf, ok atti it fyrfta uig uifð Rognualld Radbarð, ok uar þeirra fkipti all-hardligt, ok ogurlig hog matti þar fia i herinum, er þessir ofrhugar genguz at; ueitti huar odrvm morg hog ok ffor; en fva var Vbi mikill kappi, at æigi lettir hann fyr, en með þui skildiz þeirra einuigi, at Rognualldr fell fyrir Vbba; ok þui næft hliop hann at Trygva ok færði hann bana-fari. Ok er þat fia Alre(k)f-synir, hve ogurliga hann fek i herinum, raðaz þeir

11. miklir] Härefter har Mbr orden: ok þessi her var allr (oriktigt inkomna från början av följande kapitlet)
14. (øptu)] Så AM, Fas, AR

i_moti honum* ok beriaz uifð hann; en fua uar hann harðgiorr ok mikill kappi, at baða þa drepr hann, ok eptir þat drepr hann Yngva; ok þa for hann fva geyftr i_herinum, at huetuetna ffor fyrir, ok felldi hann alla þa, fem fremftr fforðv i_rananum, 5 nema þa, fem uiku i moti odrum koppum. Ok er þetta ser Hringr konungr, egiaði hann herinn, at æigi fekti einn maðr yfir alla, þuilikir yfirgangf-menn fem með honum voru; »eða huar er kappinn Storkuðr, er en her til bar auallt hæra fkiolld? 10 Uinn oss figr!» Hann fuarafi: »Harfum uer ørit at u(i)nna, heral» segir hann, »en uifð fskulum uer leita at uinna flikan figr, fem uer megum, en þar er fa maðr, er Vbbi er, at maðr ma koma i fulla ravn.» En uifð konungf a-egian hleypr hann fram 15 i herinn a_mot Vbba, ok uerðr þar orrofta mikil millum þeirra fett með fforum hogum ok miklu affi, er hvartuegi uar ofrhugi, ok gek fua um hrið, ok ueitti Starkaðr honum eitt mikit far, ok þar i_moti fek Storkuðr .vi. far ok oll ffor, ok þottiz uarla 20 komit hafa i_flika ravn af einum manni; ok með þui at fylkingar voru fua ftyrkjar, reifði (þa)* ymfa* uega, ok fleit fyrir þui þetta einuigi. Síðan vegr 384 Ubbi þann kappa, er Agnar het, ok ruffi æ iafnan fyrir ser ffiginn ok hogr a_tvær hendr, hefir baðar 25 hendr bloðgar til axla[r]; ok þa fotti hann at þeim þilunum, ok þa er þeir fa hann, mælltu þeir: »Nu þurfum uer æigi ana[rft]aðar i herinum at leita fram, ok latum þenna mann fekia oruar um fforðv ok fyr* — — — figrinn, ok fua litif fem ollum þixir til 30 uar koma, gerum nu þui meira vm off ok fforum

1. honum] Så AM, Fas, AR; hann Mbr 22. (þa)] Så AM, Fas, AR ymfa] Så AM, Fas, AR; umfa Mbr 29. fyr] Härefter har skrivaren lämnat 12 à 15 bokstävers tomrum

os uafka menn.» Þeir taka (at) fkiota a hann, er
 agetaztir voru af þeim þilunum, Haddr hardi ok
 Hroalldr ta, ok uoru sua agetir menn at skotum, at
 þeir skutv at honum tvennum tylftvm o(r)ua ok i
 5 honum, ok æigi uar honum litid til fiorf. Þeffir
 menn ueittu honum bana, ok adr hafdi hann drepit
 .vi. kap[þ]a en um fram v[e]it stor far .xi. koppum
 en drepit .xvi. menn af Suium ok Gartum, er fram-
 arla stoðu (i) fylkingu. Ok a þeirri stvndu fotti
 10 Vebiorg skialdmær miok <a>hendr Suium ok Gartvm;
 hon fotti fram at þeim kappa, er het Soknar-Soti,
 ok sua hefir hon uant sik með hialmi ok (6 r) brynio
 ok fuerdi, at hon var framarla i riddara-fkap, sem
 Storkvdr in[n] gamli segir; hon fær stor hog kapp-
 15 anum ok sökir lengi, ok eit hog hogr bon a kinna
 ok sneid fundr kialkann ok af hokuna; hann drap
 i munn ser fkeginu ok beit a ok hellt fva upp at
 ser hokunni; ok hon uinr morg stor-uerk i herinum.
 Litlu sidar metir henne Þorkell þrai, kappi Hringf
 20 konungf, ok eiguz þar uid harða fokn, ok adr en 385
 letti, drap hann hana með morgum farvm ok mikilli
 hugþryði. Nu uerða þar morg stor tidendi a fcamri
 stundu, ok ganga ymsar fylkingar betr; misti þar
 margr maðr heimkuamu eða fek arkuml af hvarv-
 25 tvegia lidi. Nv sökir Storkuðr fram a hendr Darnum;
 hann ræz i moti þeim kappa, er Hunn het, ok eigaz
 þeir við orroftv, ok lykr sua, at Storkuðr drepr hann
 ok litlu sidar þann, er hansf uill hefna, er Ella het;
 ok þa fot[t]i hann at þeim, er Borgar het, ok at[t]v
 30 hart vig saman, ok lykr sua, at hann drap þann.
 Storkuðr hleypr nv vm fylkingar með brvgðit fverð
 ok hogr hvern (at) oðrum*, ok þui nælt hio hann
 þann, er Hiortr het; ok þa meyti honum Uifina*

32. oðrum] adrum Mbr 33. Uifina] Se noten till 17¹²

skialdmær, er bar merki Harallz konungf. Storkuðr
 sökir at henne fast; hon* mælti þa til Starkaðar:
 »Nv er komin a þik helfikr, ok muntv nu deya
 skulo, þursinn!» Hann svarar: »Fyr muntv þo
 halla merkinu Harallz konungf,» ok hio af henne 5
 uinftri hond; ok þa gerðiz fa maðr i moti honum
 at hefna hennar, er het Brai Sækalff-fadir, ok legr
 Storkuðr hann i gegnum með sverði; ok uida i her-
 invm mati nu sia stora valkaftv a valfalli*. Nukuru
 sidar kom i moti Storkvði Gnepia, mikill kappi, ok 10
 attuz uid harða fokn, ok ueitti Storkuðr honum
 bana-far; ok þui nælt drap hann þann kappa, er
 Haki het, ok þa fek hann þar morg stor sar i þeirri
 386 fvipan; hann uar hoguinn a halsinn uid herðarnar,
 sua at fa inn i holi, ok framan a brioftinu hafði 15
 hann mikit sar, sua at lungun fellu ut, ok latid
 hafði* hann einn fingr a hogri hendi. Ok er Haralldr
 konungr fa sua mikit mann-fall af hird sinni ok
 kopvm, þa reif hann upp a knein ok tok tvar fox
 ok koyrði fram fast heftinn, er fyrir vagninvm var, 20
 ok lagði hvarvtvegia faxinu baðvm hondvm ok ueitti
 morgvm manni bana með sinvm hondvm, þo at
 hann mætti æigi ganga ne a hefti sitia. Gek nv
 orroftan sua vm hrið, at konungrinn vann morg
 storvirki; ok ofarla þessa bardaga var konungrinn 25
 Haralldr hilldi-tonn fleginn kylfv i hofuðit, fva at
 haflinn rifnaði i fundr, ok var þat hansf bana-far,
 ok drap Brvni hann. Ok þa fa Hringr konungr
 vagn Harallz konungf arðan ok þottiz vita, at kon-
 ungrinn mundi vera fallinn; let hann blasa ok kall- 30
 aði, at herrinn* stoðvaðiz. Ok er Danir vrðv þessa

2. hon] oriktigt upprepat við radskifte 9. a valfalli]
 AR i not: pro a valvelli; nisi scribendum sit af valfalli, prop-
 ter stragem 17. hafði] skrivet tvá ggr 31. herrinn] Sá
 AM, Fas, AR; heftū Mbr

varir, þa staðnaði orroftan, ok barð Hringr konungr
gríð allvæm her Harallz konungf, ok þat þagv allir.

Ok annan dag eptir at morni letr Hringr kon-
ungr kanna valinn ok leita at (6 v) líki Harallz
5 konungf, frænda sínf, ok uar mikill her valfínf fall-
inn yfir, þar sem likit la; var þa ordinn miðr dagr,
er likit fanz ok ualrinn var rofinn; ok let Hringr
konungr þa taka lík Harallz konungf, frænda sínf,
ok þua af bloð ok bua um uegliga eptir fornri síð-
10 uenio, let legia likit i þann vagn, er Haralldr kon- 387
ungr hafði til orroftv, ok eptir þat let hann kafta
mikinn hæg ok let þa hann* aka i þeim vagni,
a þeim hefti, er Haralldr konungr hafði til orroftv,
ok let sua aka i hæginn, ok líp[an] var sa heftir
15 drepinn; ok þa let Hringr konungr taka þann fædul,
er hann síalfr hafði ríðit [i], ok gaf þann Haralldi
konungi, frænda sínum, ok bað hann gera hvart er
hann uilldi, ríða til Ualhallar eða [aka]; ok þa let
hann gera þar mikla ueizlu ok ueita út-ferð Harallz
20 konungf, frænda sínf; ok aðr en [hagrinn] væri aptr
lokinn, þa biðr Hringr konungr til ganga allt storm-
menni ok alla kappu er [uidd] <voru staddir> at kafta
i hæginn storum hringum ok goðum vapnum til
fómðar Haralldi konungi [hillditonn]; ok eptir þat
25 uar aptr byrgðr hæginn uandliga.

10. Fra Sigurði Hring.

Sigurðr Hringr uar konungr yfir Suidioð ok
Danmork eptir Haralld konung hillditonn, ok þa ox
vpp son hanf* Ragnar i hirð fæður sínf; hann uar
30 allra þeirra manna mestr ok fríðastr, er menn hefði
feð, ok uar hann líkr moður sínni afyndar ok i henn-

12. let þa hann] let þa let hann Mbr; sá ock AM;
Fas ock AR emendera: lét þa líki hans 29. hanf] Hær-
efter haralldr överstruket

ar æt[fl] at sía, þuiat þat er kunikt i ollum fornum
fráfognvum um þat folk, er Alfarr hetv, (at þat)* var
miklu fríðara (en) engi* onnur mankind a Nordr-
londum, þuiat allt forellri Alhilldar, m(o)ður hanf, ok
388 allr ætt-balkr (uar) kominn fra Alfi gamla; þat voru þa 5
kallaðar Alfa ættir. Af honum toku nofn þær tvær
megin-ar, er elfr heitir hvartveggi síðan; annur
skil[ði] ríki hanf af Gattlandi, var su fyrir þui karllvt
Gat-elfr; en annur fell af þui landi, er nu h[eitir]
Rama-ríki, ok heitir su Ramefr. Ragnar var líkr 10
feðr sínum ok fæður-frændum a voxt, sem verit hafði
Haralldr konungr hillditonn eða Ivar uiddafmi.

Ok er Hringr konungr [tok] at elld<az> ok þung-
f[ø]raz, tok at minkaz ríki hanf, ok tok mest af þui,
er sírst honum var. <Sa konungr er> nefndr Adal- 15
bríkt, er kominn uar af ætt Ellu konungf, þess er
drepit hafði H[al]fdan Ylfingr, ok lagði undir lík
þann hluta Englandz, er Nordimbra-land heitir; þann
hlut att[i] Hringr konungr ok aðr Haralldr konungr.
Adalbríkt konungr reð þui ríki langar stundir; synir 20
hanf [hetu A]<ma> ok Ella, er konungar voru i Nord-
imbralandi eptir foður sínn.

Þa er Sigurðr Hringr var gamall, var þat a
einu hafsti, er hann hafði ríðit um ríki sítt Gatt-
land vestra at døma mannvum landz-log, ok* þa komu 25
i moti honum Gandalff synir, magar hanf, ok badu,
at hann mundi veita þeim líð at ríða a hendr þeim
konungi, er Eyfstein het, er þui ríki reð, er þa hetv
Vestmarar, en nv heitir Uest-folld. Þa voru hoð
blot i Skiringf-sal, er til var fott um alla Uikina 30

2. (at þat] Sâ AM, Fas, AR 3. (en) engi] Sâ ock
AM, AR; Fas antager engi vara skrifvel för en 25. ok]
AM ändrar till at; sâ ock Fas

KNYTLINGA SAGA

- A* = den förlorade Codex Academicus av Knytlingasaga.
*A*² = AM. 20 b I, fol.
B = AM. 180 b, fol.
*B*² = AM. 20 b II, fol.
E = Gl. Kgl. Saml. 1006, fol.
*E*² = AM. 19, fol.
K = Folioupplagan av Knytlingasaga.
M = AM. 18, fol.
M^a = Holm. chart. 41, 4:o.
M^b = AM. 20 d, fol.
M^c = Ny Kgl. Saml. 873, 4:o.
M^d = Hds. 148, 4:o i Landsbókasafn Íslands.
M^o = AM. 20 e—g & i 23, fol.
W = AM. 1005, 4:o.
Err. typ. = den i AM. 20 e—g & i 12, fol. bevarade förteckningen över »Errata typographica» i *K*.
CPB = Corpus poëticum boreale, ed. by G. Vigfusson and F. York Powell.
Fms = Fornmanna sögur.
SHI = Scripta Historica Islandorum.
Skjalded. = Den norsk-íslandske Skjaldedigtning, udg. ved F. Jónsson.
 () återgiver de parentestecken, vilka förekomma i den bevarade delen av *M* eller (jfr inledningen) kunna antagas hava funnits i den förlorade delen av denna.
 [] omgiver ord eller bokstäver, vilka insatts utan stöd av någon handskrift.
 * i prosatexten angiver, att till det sålunda betecknade stället sluter sig en not, som icke hör till variantapparaten.
 Siffror i inre marginalen hänvisa till motsvarande sidor i *Fms* XI.

Æfi Danakonunga, vulgo Knytlingasaga.

1.

179 Haraldr Gormsson var tekinn til konungs í Danmørk eptir fōður sinn; hann var ríkr konungr ok hermaðr mikill; hann eignaðiz Holtsetaland í Saxlandi, ok hafði hann mikit jarlsríki í Vindlandi; hann lét þar gera Jómsborg ok setti þar herlið mikit; 5 hann setti þeim mála ok rétt, en þeir unnu landit undir hann; á (sumrum lágu þeir í hernaði, en sátu heima á)* vetrum; þeir vǫru kallaðir Jómsvíkingar.

Haraldr konungr Gormsson réð svikum ok lífláti Haralds konungs Gunnhildarsonar*, Nóregs konungs, þá er hann fell at Hálsi í Limafirði, sem ritat er í æfi Nóregs konunga. En síðan fór Haraldr konungr í Nóræg með her sinn ok lagði land alt undir sik ok setti þar yfir höfðingja Hákon jarl Sigurðarson, en Danakonungr tók skatta af landi öllu. 15

Á dögum Haralds konungs Gormssonar var keisari í Saxlandi Ottó enn raudi; hann hafði ófrið 180 við Danakonung ok bauð Dönum kristni, en Dana-

Överskriften samt texten t. o. m. ordet Noregi 31° här nedan enligt *M*. 6—8. þeir — vetrum] *Det inom parentes tecknen stående är en av Arne Magnusson i M gjord utfyllning för något, som tydligen i A av skrivaren överhoppats; senare har han gjort ett nytt utfyllningsförslag, enligt vilket stället skulle få lydelsen: þeir unnu landit undir hann á sumrum, en sátu í Jómsborg á vetrum 10. Gunnhildarsonar] Gormssonar A enligt not i K*

konungr hafði þar úti her í móti ok vildi með engu móti við kristni taka.

Haraldr konungr Gormsson átti mikla orrostu við Ottó keisara suðr við Danavirki; þar var þá 5 Hákon jarl af Nóregi með Danakonungi. Þar fekk keisarinn ósigr, en þó vann hann landit nokkuru síðar ok kom þeim þá á flóttu Haraldi konungi ok Hákon jarli til Limafjarðar ok alt út í Mårsey. Síðan tók Haraldr konungr við kristni, ok keisarinn 10 veitti guðsifjar Sveini, syni hans, ok gaf honum nafn sitt, ok var hann með því skírðr, at hann hét Ottó-Sveinn. Var þá alkristin Danmørk, ok skildiz keisarinn eigi fyrr við.

2. Fall Styrbjarnar ens sterka.

15 Á dögum Haralds konungs Gormssonar var Styrbjörn enn sterki í hernaði í Austrveg. Styrbjörn var son Óláfs Bjarnarsonar Sviakonungs. Styrbjörn kom með her sinn í Danmørk ok fekk handtekitt Harald konung; þá gipti Haraldr honum Þyri, dóttur sína, ok fór sjálfr til Svíþjóðar með Styrbirni. 20 Styrbjörn brendi öll skip sín, áðr hann gengi á land upp. En er Haraldr konungr verðr þess varr, at Styrbjörn er skipalauss, þá helt hann sínum skipum út á Löginn ok síðan í braut ok aprt til Danmerkr. 25 Styrbjörn bardiz á Fýrisvøllum við Eirík enn sigrsæla Sviakonung, fōðurbrōður sinn; þar fell Styrbjörn ok mestr hluti liðs hans, en sumt flýði; þat kalla Svíar Fýriseltu.

3. Frá hernaði Haralds konungs. 181

30 Þá er Haraldr konungr Gormsson hafði skíraz látit, sem fyrr var sagt, þá nauðgaði hann Hákon jarli Sigurðarsyni at taka við trú, ok var hann skírðr

ok þeir menn allir, sem þá váru með honum af Nóregi. Fekk Haraldr konungr honum þá presta ok aðra lærða menn ok bauð honum at láta skíra alt fólk í Nóregi, ok hét Hákon jarl því með swardögum. En er þeir skildu, konungr ok jarl, þá fór Hákon til 5 Nóregs, en skaut enum vígðum mönnum á land at Hálsi í Limafirði; en hann kastaði kristni ok efdi síðan en mestu blót í Nóregi*. En er Haraldr konungr spurði þat, at Hákon hafði kastat kristni, ok þat annat, at hann hafði herjat land Danakonungs, 10 þá fór Haraldr konungr með her sinn til Nóregs ok eyddi land alt með sjá, svá at alt var brent milli Líðandisness ok Staðs, nema fimm bæir í Læradal í Sogni; en fólk alt flýði á fjöll ok á markir með alt lausafé, þat er komiz fekk. 15

Haraldr konungr lá um hrið með her sinn í Sólundum ok ætlaði þá at herja til Íslands með liði því, er hann hafði þar, ok vildi hann hefna niðs þess, er Íslendingar höfðu gort um hann ok niðdan hann. Haraldr konungr bauð kunnigum manni at 20 fara í hamförum til Íslands ok vita, hvat hann 182 kynni þaðan at segja konungi; sá fór í hvalslíki umhverfis landit ok sagði síðan konungi, at margar kunnigar óvættir byggva þat land, en haf svá mikit milli landanna, at þar var ekki foert langskipum; 25 ok er Haraldr konungr varð þessa varr, þá þóttiz hann skilja, at þetta var en mesta ófœra, ok ekki mátti þessu til leiðar koma. Eptir hernað þenna, er Haraldr Gormsson hafði gort í Nóregi, þá sneri hann heim til Danmerkr með lið sitt, en Hákon 30 jarl lét byggva land alt í Nóregi, en galt enga skatta síðan Danakonungi.

8. Nóregi] *Efter detta ord börjar den stora lakunen i M; det följande till ett stycke in i kap. 82 avtryckt efter K*

4. Fall Haralds konungs.

Sveinn, son Haralds konungs Gormssonar, beiddiz ríkis nokkurs af Haraldi konungi, feðr sínum, en Haraldr konungr unni honum lítit, þvíat hann 5 var frilluson, ok vildi hann ekki ríki fá honum til forráða. En er Sveinn gerðiz fullkominn maðr, þá fekk hann sér skip ok lið ok herjaði víða bæði utanlands ok innanlands. Þá varð Haraldr konungr reiðr honum ok safnaði liði í mót honum. 10 Þá var kominn til liðs við Svein Palnatóki, fóstri hans, sem segir í sögu Jómsvíkinga, ok heldu þeir þá til Sjólands ok inn í Ísafjörð; þar var þá fyrir Haraldr konungr með skipum sínum. Sveinn lagði þegar til orrostu við hann; varð þar bardagi mikill. 15 Dreif þá lið til Haralds konungs, svá at Sveinn varð ofrlíði borinn, ok flýði hann. Í þeirri orrostu fekk Haraldr konungr banasár, ok var hann skotinn öru til bana; ok var hann fyrstr Danakonunga grafinn 183 í vígða jörð. Þá hafði hann verit konungr LXXX 20 vetra, XXX vetra at lifanda Gormi konungi, feðr sínum, L vetra síðan.

5. Frá Sveini konungi.

Sveinn tók konungdóm í Danmörk eptir Harald konung, fōður sinn; hann var kallaðr Sveinn tjúgu- 25 skegg; hann var ríkr konungr. Á hans dögum fór Sigvaldi jarl ok aðrir Jómsvíkingar til Nóregs ok bardiz við Hákon jarl á Mœri á Hjörungavági; þar fell Búi digri, en Sigvaldi jarl flýði. Eptir þat hvarf ríki í Nóregi undan Danakonungum; en litlu síðar 30 kom Óláfr Tryggvason til Nóregs ok tók ríki.

Sveinn konungr átti Gunnhildi, dóttur Búrizleifs Vindakonungs, ok váru þeirra synir Knútr ok Haraldr. Síðan átti Sveinn konungr Sigríði ena

stórráðu, dóttur Skoqlar-Tosta, móður Óláfs Svíakonungs; hana hafði fyrr átt Eiríkr enn sigrsæli Svíakonungr. Dóttir Sveins konungs ok Sigríðar var Ástriðr, er átti Úlfr jarl, son Þorgils sprakaleggs; Sveinn ok Björn hétu synir þeirra. Gyða hét 5 enn dóttir Sveins konungs tjúguskeggs; hana átti Eiríkr jarl Hákonarson í Nóregi; þeirra son var Hákon jarl, er Óláfr enn helgi tók höndum í Sauðungssundi.

Sveinn konungr tjúguskegg var at falli Óláfs 10 konungs Tryggvasonar með þeim Óláfi scenska, stjúp- 184 syni sínum, ok Eiríki jarli, mági sínum, (er) þeir börduz við Svøldr; ok eptir fall Óláfs konungs Tryggvasonar eignuðuz þeir þrír Nóreg, Sveinn Danakonungr einn þriðjung, annan Óláfr Svíakon- 15 ungr, enn þriðja Eiríkr jarl.

6. Enn helgi Játmundr drap Svein konung.

Sveinn konungr var hermaðr mikill ok enn ríkasti konungr; hann herjaði víða bæði um Austrveg ok suðr um Saxland; at lyktum fór hann með 20 her sinn vestr til Englands ok herjaði þar víða ok átti þar margar orrostur; þar var þá Aðalráðr konungr Játgeirsson. Þeir Sveinn konungr áttu margar orrostur ok höfðu ymsir sigr. Sveinn konungr vann mestan hlut Englands; var hann þá á Englandi 25 marga vetr ok herjaði víða landit ok brendi; hann kōlluðu þeir fjánda Engla. Í þessum ófriði (flýði) Aðalráðr konungr landit fyrir Sveini konungi, en Sveinn konungr varð bráddauðr um nótt í rekkju sinni, ok segja þat enskir menn, at Játmundr kon- 30 ungr enn helgi hafi drepit hann með þeim hætti, sem enn helgi Merkúriús drap Júlíanum níðing.

7. Frá þingamannaliði.

Eptir dauða Sveins konungs heldu Danahöfðingjar því ríki í Englandi, er þeir höfðu unnit af landinu; hófuz þá enn orrostur af nýju, þvíat þegar 5 er Sveinn konungr var dauðr, fór Aðalráðr konungr heim í landit ok komz þá í ríki sitt með styrk Óláfs ens helga, svá sem sagt er í sögu hans eptir orðum 185 Óttars svarta skálds; hann segir svá:

1. Komt í land ok lendir,
 10 láðvörðr, Aðalráði,
 þín naut rekka rúni,
 4 ríki efiðr at slíku.
 Harðr vas fundr, sá's færðuð
 friðlands á vit niðja,
 15 réð ættstuðill áðan,
 8 Játmundar, þar grundu.

I þann tíma settu Dauir þingamannalið í Englandi; þar váru þá málamenn, ok var þat et frœknasta lið, ok heldu þingamenn mjök upp orrostu af 20 hendi Dana við Englismenn.

8. Knútr konungr lagði England (undir sik).

Knútr, son Sveins konungs tjúguskeggs, var X vetra, þá er faðir hans andaðiz; var hann þá til 25 konungs tekinn í Danmörk yfir alt Danaveldi, þvíat Haraldr, bróðir hans, var andaðr. Danahöfðingjar, þeir er þá sátu í Englandi ok þar heldu landinu, því er Sveinn konungr hafði unnit — þá sendu þeir þau orð til Danmerkr, at Knútr konungr skyldi

9—16. **Str. 1.** 1. Komt] Komtu *K* 5. vas] var *K*
 sá's] sa er *K* — (*Jfr Skjalded. A I: 292.*)

koma vestr til Englands með Danaher til styrks við þá; en með því at Knútr konungr var þá á barns aldri ok var ekki vanr herstjörn, þá lögðu vinir hans þat ráð fyrir hann, at hann skyldi senda herlið til Englands ok setja þar höfðingja yfir, en fara 5 186 eigi sjálf, meðan hann var eigi meirr á legg kominn; ok svá var gört, at konungr sat III vetr í Danmörku, síðan hann tók konungdóm; en at liðinni þeirri stundu bauð hann út herliði af Danmörku; hann sendi boð ok til Nóregs Eiríki jarli, 10 mági sínum, at hann skyldi safna liði ok fara til Englands með honum, þvíat Eiríkr jarl var frægur mjök af hreysti ok af hernaði, er hann hafði borit sigr af þeim tveim orrostum, er frægstar hafa verit á Norðrlöndum; önnur var sú, er þeir Sveinn kon- 15 ungr tjúguskegg ok Óláfr sænski Svíakonungr ok Eiríkr jarl börðuz við (Óláf Tryggvason við Svöldr; en önnur sú, er þeir Hákon jarl ok Eiríkr jarl börðuz við) Jómsvíkinga á Hjörungavági. Knútr konungr helt her sínum vestr til Englands, ok höfðu 20 allmikil lið. Svá sagði Óttarr svartí í Knútsdrápu:

2. Hrazt litt gamall, lýtir
 lögreiðar, framm skeiðum;
 fórat fylkir æri,
 4 folksveimudr, þér heiman. 25
 Hilmir, bjótt ok hættir
 harðbrynjuð skip kynjum;
 reiðr hafðir þú rauðar
 8 randir, Knútr, fyr landi.

Ok enn segir hann svá: 30

22—29. **Str. 2.** 1. Hrazt] Hraztu *K* (*Err. typ.: lege hrattztu*); Hratt *Skjalded. B I: 272* 3. fylkir] fylki *K* (*men fylkir *Mo**) 4. folksveimudr] folk-sveimadr *K* 5. bjótt] biottu *K* 8. fyr] fyrir *K*

3. Út fylgðu þér Jótar,
 auðmíldr, flugar traudir,
 skauthreina, bjótt, skreytir, 187
 4 Skónunga lið, Vánar.
 5 Vöð blés of þér, vísi,
 vestr settir þú flesta,
 kunnt gerðir þú þarna
 8 þitt nafn, í haf stafna.

Knúti konungi fylgðu margir höfðingjar til
 10 Englands; þar var fyrstr maðr Úlfr jarl Sprakaleggs-
 son, mágr hans, hann átti þá Ástríði Sveinsdóttur,
 systur Knúts konungs; þar váru ok þeir bræðr, synir
 Strútharalds jarls, Hemingr ok Þorkell hávi, ok margir
 höfðingjar aðrir. Knútr konungr kom til Englands
 15 ok sigldi utan at Englandi, þar sem Fljót heita.
 Svá segir Hallvarðr Háreksblesi í Knútsdrápu:

4. Knútr, lézt framm til Fljóta,
 frægr leið vörðr of ægi,
 heiptsnarr, hildar leiptra,
 20 4 harðbrynjuð skip dynja.
 Ullar, lézt við Ellu
 ættleifð ok mó reifðir
 sverðmanns, snyrtiherðir
 8 sundyiggs, flota bundit.

25 En þegar er Knútr konungr kom til Englands,
 gekk hann upp ok herjaði landit, drap mannfólkit,
 en brendi bygð alla. Svá segir Óttarr svartí:

1—8. **Str. 3.** 3. bjótt] *Så Skjaldeð. B I: 273*; *malui*
 bjótt] *SHI XI: 175*; *bio K* 4. Vánar] *Så Skjaldeð. a. st.*;
 vanir *K* 7. þarna] þenna *K*; *pro þarna SHI a. st.*; þannig
Skjaldeð. a. st.

17—24. **Str. 4.** 1. lézt] *letztu K* 2. leið vörðr] *leid-*
vörðr K (men leið vörðr M^o) 5. lézt] *létztu K* 7. snyrti-
 herðir] *Så Skjaldeð. B I: 293*; *snyrti gerdar K*

5. Herskjöld bart ok helduð,
 hilmir, ríkr af slíku;
 hykkat, þengill, þekðusk
 4 þik kyrrsetu mikla.
 Ætt drapt, Jóta dróttinn, 5
 Játgeirs í för þeiri;
 þveit rakt, þrár est heitinn,
 8 þeim, stillis konr, illan.

Ok enn kvað hann svá:

6. Brunnu bygðir manna, 10
 buðlungr, fyr þér ungum,
 opt lézt, hús ok, heiptar
 4 hercall búendr gerva.

Landsmenn drógu her saman ok fóru í móti
 Dönun ok heldu upp orrostum. Svá sagði Þórðr 15
 Kolbeinsson:

7. Gingu upp, þeirs Englum,
 ár hrafn gefendr, vöru
 langa stund á landi
 4 leiðir, grund af skeiðum; 20
 en í gögn, þeirs góðu,
 glaum skers, bæi verja,
 galt hilmis lið hjalta,
 8 herferð búendr gerðu.

1—8. **Str. 5.** 1. bart] *bartu K* 3. hykkat] *hykkad*
ek K 5. drapt] *Så Skjaldeð. B I: 273*; *drap K* 7. rakt] *Så K*
i marg., i texten rakt (men omvænt M^o) est] *ert K* 8. konr]
Så K i texten, i marg. kom (men omvænt M^o)

10—13. **Str. 6.** 1. manna] *mann A enl. marginalann.*
i K 2. fyr] *fyrir K* 3. lézt] *leztu K* heiptar] *Så SHI*
XI: 177; heiptir *K*

17—24. **Str. 7.** 1. Gingu] *Gengu K* þeirs] *þeir er K*
 4. grund af] *upp frá Skjaldeð. B I: 206 (jfr str. 20)* 5. þeirs]
 þeir er *K* 6. glaum skers] *glaum-skers K*

Knútr konungr átti ena fyrstu orrostu á Eng-
landi í Lindisey, ok varð þar mikit mannfali; þá
vann hann ok Hemingaborg á Englandi ok drap
þar mikit fólk. Svá segir Óttarr:

- 5 8. Gunni lézt í grœnni,
 gramr, Lindisey framða;
 beldu viðr því's vildu
 4 vikingar þar ríki.
 Bíða lézt í breiðri
10 borg Heminga sorgir
 œstr fyr Úsu vestan
 8 engst folk, Svía þrengvir.

189

Því næst átti hann miklar orrostar á Nord-
imbralandi við Tesu; drap hann þar mikit fólk, en
15 sumt flýði ok týndiz þar, sem váru fen nokkur eðr
diki; síðan flutti Knútr konungr her sinn lengra
suðr á landit ok lagði alt undir sik, þar sem
hann fór.

9. Knútr konungr fekk Emmu.

20 Aðalráðr Englakonungr varð sótt dauðr þat
sama haust eðr sumar, er Knútr konungr kom með
her sinn til Englands; hann hafði þá verit konungr
í Englandi XVIII vetr ok XX; en Emma dróttning,
kona hans, bjóz þegar eptir andlát hans at fara af
25 landi á brott; hon ætlaði at fara vestr til Vallands*
á fund brœðra sinna, Vilhjálms ok Roðberts; þeir

5—12. **Str. 8.** 1. lézt] leztu *K* 3. því's] því er *K*;
þeir's *Skjaldeð. B I: 273* 4. þar] því *K*, því *Skjaldeð.*
a. st. 5. lézt] leztu *K* 6. Heminga] Helminga *Skjaldeð.*
a. st. (after M^a) sorgir] Sá *Skjaldeð. a. st.*; sorgar *K* 7. œstr]
Sá *Skjaldeð. a. st.*; æst *K* fyr] fyrir *K* 8. þrengvir]
þrengvir *K*

25. Vallands] Englands *A enl. not i K*

váru jarlar í Vallandi; faðir þeirra var Ríkarðr Rúðu-
jarl Ríkarðsson, Vilhjálmssonar langaspjóts; hann
var son Gøngu-Hrólf's, þess er vann Normandi;
hann var sonr Røgnvalds Mœrarjarls. Menn Knúts
konungs urðu varir við for Emmu dróttningar. Þá 5
er hon ok hennar [menn]* váru búnir til hafs, þá
kómu þar menn Knúts konungs ok tóku skipit ok
190 alt þat, er á var; fluttu þeir dróttningu á fund Knúts
konungs, ok var þat ráð høfðingja með konungi, at
Knútr konungr skyldi fá Emmu dróttningar, ok svá 10
var gort.

10. Frá Játmundi konungi.

Eptir andlát Aðalráðs konungs váru til kon-
unga teknir synir hans ok Emmu dróttningar. Ját-
mundr enn sterki var elztr; annarr Játgeirr; þriði 15
var Játvígr; fjórði Játvarðr enn góði. Játmundr
konungr dró nú her saman mikinn ok fór síðan í
móti Knúti konungi, ok varð fundr þeirra þar, sem
heitir at Skorsteini, ok var þat en frægsta orrosta,
er í þann tíma hafi verit*; varð þar et mesta mann- 20
fall í hvarutveggja líði. Játmundr konungr reid
fram í miðjan Danaher ok kom svá nær Knúti kon-
ungi, mági sínum, at hann náði til hans með sverðs-
hoggvi. Knútr konungr skaut skildinum fram yfir
háls hestinum, er hann sat á, en hoggit kom á 25
skjöldinn litlu fyrir neðan mundriðann, ok varð
hoggit svá mikit, at sundr tók skjöldinn, ok fyrir
framan soðulinn klauf hann í sundr hestinn i bóg-
unum; en þá sóttu Danir at honum svá fast, at Ját-
mundr konungr sneri þá aptr til sinna manna, ok 30
hafði hann þá þó áðr drepit marga Dani, en kon-

6. menn] saknas i *K*, men i *Err. typ.*: forte addendum
menn 20. hafi verit] hafði verit *K*, 'hafi vit' *A enl. not i K*

ungrinn varð lítt sárr eðr ekki. En er konungrinn hafði fram ridit alt frá líði sínu, þá hugðu hans menn, at hann mundi vera fallinn, er þeir sá hann hvergi, ok kom þá flótti í líð þeirra, en sumir sá,
 5 at hann reið undan Dönum; flýðu þá allir, þeir er 191
 þat sá, en konungr kallaði hátt, bað herinn apr snúa ok berjaz, en þá lét engi sem heyrði; flýði þá allr herrinn ok varð þá einna ákafast mannfallit, ok ráku Danir flóttann alt til nær. Svá segir
 10 Óttarr svarti:

9. Ungr fylkir, lézt Engla
 allnær Tesu falla,
 flóði djúpt of, dauða,
 4 dik Norðimbra likum.
 15 Svefn brauzt svörtum hrafni,
 sunnarr, hvøtuðr gunnar,
 ollir sókn, enn snjalli
 8 Sveins mögr, at Skorsteini.

11. Frá Úlfi jarli.

20 Úlfr jarl var þá enn sem optar í fremra lagi af mönnum Knúts konungs ok fylgdi lengst flóttamönnum; hann var þá kominn í skóg nokkurn svá þröngvan, at hann komz ekki ór á allri nóttinni, fyrr enn lýsti. Þá sá hann á vøllum nokkurum
 25 fyrir sér, at smali var rekinn, ok sveinn nokkurr vel frumvaxta rak féit. Úlfr jarl gekk at sveininum ok heilsaði honum ok spurði hann nafns. Hann svaraði: »Ek heiti Guðini; eðr ertu af Knúts mönnum?» Úlfr jarl svarar: »Ek em einn vist af leið-

11—18. **Str. 9.** 1. lézt] letztu *K* 3. flóði] *Så Skjalded.*
B I: 273; flædi *K* 5. brauzt] *Så CPB II: 156*; braut *K*
 6. hvøtuðr] *Så* (hvavtuðr) *SHI XI: 180*; hautuðr *K* 7. ollir]
Så Skjalded. a. st.; olli *K*

angrsmönnum hans; eða hversu langt er nú til skipa várra?» — »Ekki veit ek,» segir sveinninn, »at þér Danir megid vænta af oss líðsinnis, ok hafi þér
 192 Danir heldr til annars gørt.» Úlfr jarl svarar:
 »Þiggja munda ek nú þó af þér, sveinn! ef þú vildir 5
 greiða ferð mína til skipa várra.» Sveinninn svarar:
 »Þú hefir beint þvers farit frá skipunum ok langt á land upp yfir eyðiskóga, en þér Knúts menn eruð ekki hér mjök þokkaðir af landsmönnum, ok þykkir mönnum þó nokkur várkunn til þess; en nú er spurt 10
 í bygðina mannfall þat, er varð í gær at Skorsteini, ok muntu hvergi grið hafa, ok engi annarra Knúts manna, ef böendr finna þik, ok svá ef nokkurr helpr þér; en svá liz mér á þik, sem gott mankaup muni í þér vera, ok ætla ek þik annan mann, eun þú 15
 segir.» Úlfr jarl tók þá gullhring af hendi sér ok segir: »Gefa vil ek þér hring þenna, ef þú vill fylgja mér til várra manna.» Guðini sá upp á hann um stund ok mælti seint: »Eigi vil ek þiggja hringinn, en freista mun ek nú, ef ek má koma 20
 þér til þinna manna, ok vil ek heldr eiga undir þér launin, ef ek fæ þér nokkut við holpit, en ef þér verðr þetta at engri líðveizlu, þá er engra launa fyrir vert; skaltu nu fyrst fara heim til föður míns með mér.» Þeir gerðu svá; en er þeir kómu til 25
 bæjarins, gengu þeir til litlu stofu, ok lét Guðini setja þar bord, ok var þar gefinn góðr drykk. Úlfr jarl sá, at þar var góðr húsabær ok vel búinn. Þá kom til þeirra bóndi ok húsfreyja, þau váru fríðir
 193 menn bæði ok vel búnir; fögnuðu þau vel gestinum, 30
 ok sat hann þar um daginn, ok var hann þar í enum bezta fagnadi; en í móti nótt váru þar búnir tveir góðir hestar með enu bezta reiði. Þá mæltu þau við Úlfi: »Far þú nú vel, ok fæ ek þér í hendr son minn, þann einn er ek á; nú bið ek, ef þú kemr 35

til konungsins ok megi þín orð nokkut standaz, þá kom þú honum þar í þjónustu, því at ekki má hann með mér vera síðan, ef várir landsmenn spyrja, at hann hafi þér á brott fylgt, hversu sem ek fæ undan stýrt.» Úlfr jarl hét því, at koma Guðina þar í sveit. Guðini var enn frídasti maðr sýnum ok vel orði farinn. Bóndi nefndiz Úlfnadr.

Þeir Úlfr jarl ríða þá nótt alla; en at morni, þá er ljóst var orðit, koma þeir til skipa Knúts konungs, ok váru menn á landi uppi; en er þeir sá jarl ok kendu hann, þá hurfu menn þegar at honum allir ok fognuðu honum ok þóttuz hann ór helju heimt hafa, þvíat hann vár svá vinsæll, at allir unnu honum hugástum. Varð Guðini þá et fyrsta viss, hverjum hann hafði fylgt. Jarl setti Guðina í háseti hjá sér ok helt hann at öllu sem sjálfan sik eða son sinn; ok er þat skjótast af at segja, at jarl gipti honum Gyðu, systur sína, ok með framkvæmð Úlfs jarls ok líðveizlu, þá gaf Knútr konungr Guðina jarldóm fyrir sakir Úlfs jarls, mágs síns. Váru synir þeirra Guðina ok Gyðu: Haraldr Englakonungr ok Tosti jarl, er kallaðr var tréspjót, Mörukári jarl ok Valþjófr jarl ok Sveinn jarl; þaðan er mart stórmenni komit í Englandi ok í Danmörku ok í Svíaríki ok austr í Garðaríki; eru þat konungaættir í Danaríki. Gyða hét dóttir Haralds konungs Guðinasonar, hana átti Valdamarr konungr í Hólmgarði; þeirra son var Haraldr konungr; hann átti dóctr II*, er enn skal frá segja síðar.

30 12. Frá Knúti konungi.

Knútr konungr átti aðra orrostu við borg þá, er Brandfurða heitir; varð þar enn mikil orrosta,

29. II] III A enl. not i K

ok hafði Knútr konungr sigr, en Aðalráðssynir flýðu ok létu líð mikit, en Danir brutu borgina. Svá segir Óttarr svarti:

10. Fjörlausá hykk Frisi,
fríðskerðir, þik gerðu, 5
brauzt með byggðu setri
4 Brandfurðu, þar, randa.
Játmundar hlaut undir
ættniðr gofugr hættar,
danskur herr skaut þá dörum 10
s drótt, er þú rakt flóttá.

Knútr konungr átti ena þriðju orrostu við Aðalráðssonu þar sem heita Assatúu; varð þar enn mikil orrosta; þat er norðr frá Danaskógum. Svá segir Óttarr:

- 195 11. Skjöldungr, vant und skildi
skœru verk, eun sterki,
fekk blóðtrani bráðir
4 brúnar, Assatúnnum.
Vátt, en valfall þótti 20
verðung, jofurr, sverði
nær fyr norðan stóru,
s nafn gnógt, Danaskóga.

Knútr konungr átti ena fjórðu orrostu við Játmund konung ok þá brœðr í Norðvík*; varð 25

4—11. Str. 10. 2. þik] *Så SHI XI: 183*; þeir *K* i *texten*, i *marg.* þer; þar *Fms XII: 248, Skjalded. B I: 274*
3. brauzt] brauztu *K* 4. þar] *Så SHI a. st.*; þer *K* i *texten*, i *marg.* þeir; þik *Skjalded. a. st.* 6. hættar] *Så Fms XII: 249*; hættir *K* 8. er] en *Skjalded. a. st. (efter M^o)*

16—23. Str. 11. 1. vant] vantu *K* 5. Vátt] váttu *K*
7. fyr] fyrir *K* 8. nafn gnógt] *Så CPB II: 156*; »malo gnógt» *SHI XI: 183*; nafngnog *K*

25. Norðvík] *Så enl. Err. typ.*, Norðvík *K*

þar enn mikil orrosta ok mannfall mikit, ok fekk Knútr konungr sigr, en Aðalráðssynir flýðu. Svá segir Óttarr svarti:

- 5 12. Bjóðr, vant brynjur rauðar,
blíðr stórgjafa, síðan,
lætr ond, áðr þrek þrjóti
4 þinn, fyr Norðvík innan.

13. Frá Knúti konungi.

Síðan heldr Knútr konungr öllu líðinu til
10 Tempsar, þvíat hann spurði, at Játmundr konungr
ok þeir bræðr hefði flýit til Lundúnaborgar; en er
Knútr konungr kom til Tempsarmynnis, þá sigldi
þar af hafi utan Eiríkr jarl Hákonarson, mágr hans,
ok funduz þeir þar ok lögðu síðan upp í ána með
15 herinn. Svá segir Þórðr Kolbeinsson í Eiríksdrápu:

13. Ítr þrifusk jöfra hleyti 196
eggveðrs í fōr seggja,
skeið helt mōrg í móðu
4 mislōng, sem ek vissa.
20 Bládýrum helt býru
brands svá náar landi
Ullr, at enska vōllu,
8 áttstōrr, séa knátti.

Ok enn kvað hann:

- 25 14. Enn at eyrar grunni
endr, skjöldungr, of rendi,

4—7. **Str. 12.** 1. vant] vantú *K* 3. lætr] lætr þu *K*
4. fyr] fyrir *K*

16—23. **Str. 13.** 1. hleyti] hlæti *K* í *texten*, í *marg.*
hlæti 6. náar] *Så Sievers i Arkiv f. nord. filol. V: 133 f.*;
nær *K* 8. séa] sia *K*

25—26. **Str. 14.** 2. skjöldungr, of] *Så Skjalded. B I:*
205; skiöldungum *K*

sá's kjolslóðir kníði,
4 Knútr langskipum, útan.
Varð, þars vildu fyrðar
varrlád koma báðir,
hjalmaðs jarls ok hilmis 5
8 hōegr fundr á því dōgri.

Út í ánni Temps var gōrr kastali mikill ok
settr þar í herr manns til landvarnar, at eigi skyldi
skipaherr mega upp fara í ána. Knútr konungr
lagði þegar upp í ána ok at kastalanum ok bardiz 10
við þá, en enskir menn lōgðu skipaher frá Lundún-
um ok út eptir ánni; lōgðu þeir til orrostu við Dani.
Svá segir Óttarr svarti:

15. Framm gekkt enn, þars unnuð, 15
almr gall hátt við malma,
knóttu slæ, þars sóttuð,
4 sverð, kastala, verða.
197 Unnuð eigi minni,
ulfs gómr veit þat, rómu,
hnekkir hleypiblakka 20
8 hlunns, á Tempsar grunni.

14. Atsókn Knúts konungs.

Knútr konungr lagði öllum herinum upp til
Lundúnaborgar ok setti þar um herbúðir sínar; síðan
veittu þeir atsókn til borgarinnar, en borgarmenn 25

1—6. **Str. 14.** 3. sá's] sa er *K* 5. þars] þar er *K*
fyrðar] dýrum *Skjalded. B I: 205* 6. varrlád] varrláds *Fms*
XII: 249, Skjalded. a. st. 7. hilmis] hilmir *A enl. not i K*
14—21. **Str. 15.** 1. gekkt] *Så CPB II: 156*; gekk *K*
þars] þar er *K* 3. knóttu] *Så (knáttu) Fms XII: 249*; knattud
K; knóttut *Skjalded. B I: 274* þars] þar er *K* 4. verða]
verja *Skjalded. a. st.* 8. Tempsar] Temps-ár *K*

vörðu. Svá segir í flokki þeim, er þá var ortr af líðsmönnum:

16. Hvern morgin sér horna
 Hlökk á Tempsar bakka,
 5 skala Hanga má hungra,
 4 hræskóð lituð blóði; —
 hvé sigrfikinn sækir
 snarla borgar karla,
 dynr á brezkum brynjum
 10 s blóðiss, Dana visi.

Ok enn þetta:

17. Margr ferr Ullr í illan
 oddsennu dag þenna
 frá, þars fœddir vörum,
 15 4 fornan serk, ok bornir,
 enn á enskra manna
 qlum gjóð Hnikars blóði,
 ort mun skáld í skyrtu
 s skreidask hamri samða.
 20 Knútr konungr átti þar marga bardaga ok fekk 198
 eigi unnit borgina.

15. Frá Eiríki jarli.

Eiríkr jarl fór með suman herinn upp á landit,
 ok fylgðu honum þingamenn í móti enskum her, er

3—10. **Str. 16.** 2. Tempsar] Tems-ár *K* (Temps-ár *Mo*)
 6. brezkum brynjum] *Så Skjalded. B I: 392* (efter *hskr. av Ol. hel. saga*); Brezkar bryniur *K* — (*Jfr Skjalded. A I: 423.*)
 12—19. **Str. 17.** 3. þars] þar *K* 4. ok] *Så Skjalded. B I: 391* (efter *hskr. av Ol. hel. saga*); um *K* 7. ort] *Så*
 (ort) *SHI XI: 186*; ært *K* 8. skreidask] *Så Skjalded. a. st.*
 (efter *hskr. av Ol. hel. saga*); skædaz *K* samða] *Så Skjalded. a. st.*
 (efter *hskr. av Ol. hel. saga*); sæda *K* — (*Jfr Skjalded. A I: 422.*)

fyrir réð Úlfkell snillingr, mikill höfðingi; varð þar orrosta, ok hafði Eiríkr sigr, en Úlfkell flýði. Svá segir Þórðr Kolbeinsson í Eiríksdrápu:

18. Gollkennir lét gunni,
 grœðis hests, fyr vestan, 5
 þundr vá leyfðr til landa,
 4 Lundún saman bundit.
 Fekk regnþoriun Røkkva
 rann, of þingamönnum,
 æglic hogg, þars eggjar, 10
 s Úlfkell, bláar skulfu.

Aðra orrostu átti Eiríkr jarl á Hringmaraheidi við enska menn. Svá segir Þórðr Kolbeinsson:

19. Hvatr vann Freyr á flotna
 folkstafns, sá's gaf hrafn 15
 sollit hold né sjaldan,
 4 sverðs eggja spor leggi.
 Snjallr lét opt ok olli
 Eiríkr bana þeira,
 rauð Hringmaraheidi 20
 s herr, Engla líð þverra.

Þar hafði Eiríkr jarl sigr. Enn segir Þórðr 199 Kolbeinsson fleira í Eiríksdrápu frá hernaði hans:

4—11. **Str. 18.** 1. Gollkennir] Gull- *K* 2. fyr] fyrir *K* (men *Err. typ.: lege fyr*) 3. leyfðr] *Så Skjalded. B I: 206* (efter *hskr. av Heimskr. m. fl.*); leyfr *K* 5. Røkkva] *Så Skjalded. a. st.*; recca *K* 6. rann] *Så Skjalded. a. st.* (efter *hskr. av Heimskr.*); rönn *K* of] *Så Skjalded. a. st.* (efter *hskr. av Heimskr. m. fl.*); af *K* 7. þars] þar er *K* 8. Ulfkell] *Så Skjalded. a. st.* (efter *hskr. av Heimskr. m. fl.*); Ulfkels *K* bláar] *Så Skjalded. a. st.* (efter *hskr. av Heimskr. m. fl.*); bla *K* (men *Err. typ.: blár, bláar*) — (*Jfr Skjalded. A I: 216.*)

14—21. **Str. 19.** 2. sá's] sa er *K* 4. leggi] leggia *CPB II: 105, Skjalded. B I: 206.*

20. Gingu upp, þeirs Englum,
 ár hrafn gefendr, vöru
 langa stund á landi
 4 leidir, grund af skeiðum;
 5 en í gogn, þeirs góðu,
 glaum skers, bæi verja,
 galt hilmis lið hjalta,
 8 herferð búendr gerðu.

16. Sætt konunga.

- 10 Knútr konungr sat um Lundúnaborg, en Ját-
 mundr konungr ok þeir bræðr vorðu borgina; þá
 fóru menn á millum þeirra. Knútr konungr átti
 Emmu dróttning, móður þeirra, ok kom svá, 'at gislar
 váru settir á millum þeirra, ok váru grið sett til tals
 15 ok umleitanar meiri sætta; ok á þeim stefnum var
 sætt gör millum þeirra, svá at skipta skyldi í helm-
 inga landi með þeim ok hafa hálfu ríki hvárr,
 meðan þeir lifði, en ef annarrhvárr andaðiz barn-
 lauss, þá skyldi sá taka alt ríkit með frjálsum, er
 20 eptir lifði, ok var sú sætt eiðum bundin.

Heiðrekr Strjóna hét einn ríkr maðr, er fé
 tók til þess af Knúti konungi, at hann sviki Ját-
 mundr konung ok dræpi hann með morðvígi, ok
 þetta varð hans bani. Heiðrekr var þó fóstri Ját-
 25 mundar konungs, ok trúði hann honum sem sjálfum
 sér. Síðan rak Knútr konungr braut af Englandi
 alla sonu Aðalráðs konungs, ok urðu um þat orrostu-
 200 slög mǫrg, en eigi fengu þeir styrk fjölmennis í

1—8. **Str. 20.** 1. Gingu] Gengu *K* þeirs] þeir er *K*
 4. grund af] upp fra *K* (*jfr str. 7 ovan*) 5. þeirs] þeir er *K*
 6. glaum skers] glaum-skers *K* 7. hilmis] hialmad *K* (*jfr*
str. 7 ovan)

móti Knúti konungi, síðan Játmundr konungr var
 drepinn. Svá segir Sighvatr skáld í Knútsdrápu:

21. Ok senn sonu
 sló hvern ok þó
 Aðalráðs eða
 4 út (flæmði Knútr).

Synir Aðalráðs konungs váru þá vestr í Val-
 landi í Normandi ok váru þar lengi með móður-
 bræðrum sínum, Röðbert ok Vilhjálmi, svá sem
 sagt er í sögu Óláfs ens helga. 10

Eiríkr jarl Hákonarson andaðiz á Englandi, ok
 var hann þá búinn til Rómferðar; honum var skor-
 inn úfr, ok varð eigi blóð stöðvat, fekk hann af
 því bana.

Knútr konungr ok Emma dróttning áttu III 15
 börn: Haraldr var elztr, annarr Hørða-Knútr; dóttir
 þeirra var Gunnhildr, er síðan var gipt Heinreki
 keisara enum milda, er enn þriði var sinna lang-
 fedga með því nafni. Sveinn hét enn þriði son
 Knúts konungs; hans móðir var Alfifa en ríka, 20
 dóttir Álfrúns jarls.

17. Sveinn konungr (kom)* í Nóreg.

Í þann tíma er Knútr konungr réð Englandi
 ok Danmǫrk, þá réð Óláfr Haraldsson fyrir Nóregi.
 En er Óláfr konungr kom þar til ríkis, þá stukku 25
 ór landi fyrir honum Sveinn jarl Hákonarson ok
 Hákon jarl Eiríksson, systurson Knúts konungs;
 201 hann fór til Englands á fund Knúts konungs, frænda
 síns, ok tók hann vel við honum. Síðan ófriðaðiz

3—6. **Str. 21.** 4. Parentestecknen enl. *Mabdo* — (*Jfr*
Skjaldded. A I: 248.)

22. (kom)] *Parentestecknen enl. M³*